

Riksdagens protokoll

2012/13:72

Tisdagen den 5 mars

Kl. 13.00 – 15.59

18.00 – 19.55

Protokoll
2012/13:72

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:260

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:260 En bra och tillgänglig förskola

av Ann-Christin Ahlberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är att jag vid det tidigare svarstillfället redan har inbokat FN:s kvinnokommission i New York.

Stockholm den 21 februari 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Interpellation 2012/13:262

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:262 Omskolning till kommande bristyrke

av Gunilla Svantorp (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är att jag vid det tidigare svarstillfället redan har inbokat FN:s kvinnokommission i New York.

Stockholm den 21 februari 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Interpellation 2012/13:264

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:264 Den ojämsställda arbetsmarknaden

av Monica Green (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är att jag vid det tidigare svarstillfället redan har inbokat FN:s kvinnokommission i New York.

Stockholm den 21 februari 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:272 Stora barngrupper i förskolan
av Johan Andersson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2013.

Skälet till dröjsmålet är att jag vid det tidigare svarstillfället redan har
inbokat FN:s kvinnokommission i New York.

Stockholm den 21 februari 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2012/13:73 och 74 till justitieutskottet

2012/13:76 till civilutskottet

2012/13:85 till näringsutskottet

Skrivelse

2012/13:103 till konstitutionsutskottet

Redogörelser

2012/13:RJ1 till utbildningsutskottet

2012/13:RR2 till finansutskottet

2012/13:RR3 till utbildningsutskottet

2012/13:RS4 till konstitutionsutskottet

EU-dokument

KOM(2013) 102 till arbetsmarknadsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
24 april.

KOM(2013) 106 till näringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
25 april.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2012/13:UFöU2

Utrikesutskottets betänkanden 2012/13:UU9 och UU12

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2012/13:SfU5

Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU11

Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU28

Näringsutskottets betänkanden 2012/13:NU7 och NU8

Trafikutskottets betänkande 2012/13:TU9

Socialutskottets betänkande 2012/13:SoU12

Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Maria Stenberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att försäkra mig om att lärande- och vistelsemiljön på landets fritidshem är tillfredsställande för barn och personal.

Jag delar Maria Stenbergs uppfattning att fritidshemmet är en viktig del i många barns dag. Fritidshemmet är ett viktigt komplement till skolan när det gäller att stimulera elevernas utveckling och lärande och att erbjuda en innehållsrik fritid och rekreation.

Som jag tidigare har svarat Maria Stenberg på den skriftliga fråga som ställdes till mig för ett par månader sedan är det skolhuvudmännen som ansvarar för verksamheten i fritidshemmen. Den styrning staten utövar handlar om mål för verksamheten.

Enligt skollagen ska elevgrupperna ha en lämplig sammansättning och storlek. I och med den nya skollagen ändrades dessutom en rad bestämmelser i syfte att stärka kvaliteten i fritidshemmet. Bland annat infördes det en tydligare reglering om att huvudmannen ska se till att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö. Det infördes också en bestämmelse som reglerar tillgängligheten av lokaler och utrustning så att syftet med verksamheten ska kunna uppfyllas. Vidare ska kommunerna enligt läroplanen fördela resurser med hänsyn till elevernas behov och förutsättningar.

Bestämmelserna syftar till att skapa en god vistelsemiljö för eleverna i fritidshemmet. Det är därför viktigt att skolhuvudmännen ser till att de krav som finns uppställda i skollagen efterlevs så att verksamheten i fritidshemmet uppnår en god kvalitet. Avslutningsvis vill jag säga att Statens skolinspektion och kommunerna, som tillsynsmyndigheter, har i uppgift att kontrollera om verksamheten i fritidshemmen uppfyller dessa krav.

Anf. 2 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag tackar utbildningsminister Jan Björklund för svaret och ser fram emot en debatt om fritidshemmens möjlighet att erbjuda barn och elever en god, trygg och stimulerande vistelsemiljö. Trots att jag både hör och läser att ministern hänvisar till att landets kommuner är skolhuvudmän anser jag att barnen som vistas på fritidshemmen runt om i det här landet förtjänar en interpellationsdebatt i landets lagstiftande församling. Utvecklingen i fritidshemmen för barnen som vistas där går inte åt helt rätt håll.

Fru talman! Förra året gav fackförbundet Kommunal ut en rapport som heter *Har någon sett Matilda?* Jag tycker att den rapporten lyfter upp ganska många delar som behöver debatteras. Handeln på hjärtat, utbildningsministern, tycker du att utvecklingen av barns och elevers vistelse- och lärandemiljö på landets fritidshem går i positiv riktning? Det är en fråga som jag gärna skulle vilja att du svarade på.

Den rapport som fackförbundet Kommunal tog fram visar att allt fler barn går på fritidshem i dag men att resurserna till fritidshemmen inte har ökat i samma takt som antalet barn har ökat. Barngrupperna är drygt dubbelt så stora i dag som år 1980, och det går nästan tre gånger så

Svar på
interpellationer

många barn per vuxen. Att säga det högt i den här kammaren tycker jag uppmanar till debatt. Därför måste jag säga det en gång till: Det går tre gånger fler barn per vuxen på landets fritidshem. Det visar statistiken.

Jag funderar på vad som händer med en verksamhet som ökar i den takten samtidigt som resurserna inte hänger med. Jag är övertygad om att vilken verksamhet som helst skulle känna av sådana konsekvenser. Den här rapporten visar att fritidshemmen verkligen känner av detta. Man pekar på att det finns en ökad stress. Det är väl egentligen inte en start som vi önskar att våra barn och elever på fritidshem ska få. Det finns en ökad press som leder till ökade risker för olyckstillbud och en gnagande otillräcklighet hos både föräldrar och personal. Den här rapporten visar att utvecklingen inte har varit alltför positiv under en längre tid. Barnen, lokalerna, anställda och föräldrar pressas. Alla vi i samhället i stort kan bara förlora på den utvecklingen. Fritidshemmen är en viktig del av barns skoldag. Det är barnens vistelsemiljö medan deras föräldrar är på arbetet.

I sitt svar till mig har ministern skrivit att det är skolhuvudmännen, Sveriges kommuner, som har ansvar för verksamheten i fritidshemmen. Jag vet att utbildningsministern har haft en interpellationsdebatt för ett antal år sedan om att Skolverket också pekade på att utvecklingen inte var så positiv som vi skulle vilja se. Därför tycker jag att utbildningsministern borde vara lika orolig som jag och därmed också kunna ge en mer detaljerad beskrivning av hur han ser på sin roll när det gäller att göra fritidshemmen till den goda lärandemiljö som vi alla vill ha.

Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! I dag talar vi väldigt mycket om skolan och hur viktig den är. Det kan vi alla vara överens om. Förskolan har också mer och mer kommit upp på agendan som någonting mer än bara omsorg när föräldrarna arbetar. Den ska även stimulera barns utveckling.

Men tyvärr befinner sig fritidshemmen fortfarande på botten. Det är mycket sällan diskussionen om barns rätt att få ett bra innehåll i verksamheten på fritidshemmen kommer upp. Liksom förskolan har fritidshemmen ett dubbelt uppdrag. Det ena är naturligtvis att ta hand om barnen medan föräldrarna arbetar, och det andra är att barnen ska stimuleras i sin utveckling. I dag går personalen på knäna på många håll och ser i förtvivlan att de inte kan fullgöra uppdraget att stimulera barnens lärande och utveckling eftersom det är så stora barngrupper. Lokalerna är sällan anpassade efter ändamålet. Man upplever nedskärningar, och segregationen slår även igenom där. På en del håll flyr medelklassfamiljerna. Man upplever stora sociala problem i skolan, och det slår kanske igenom ännu mer i fritidshemmen i och med att man inte prioriterar den verksamheten.

Kommunal släppte den här rapporten förra året där man visade hur alarmerande situationen är, speciellt om vi jämför med ett par decennier tillbaka i tiden. De hade en rad förslag på åtgärder. Jag vill framför allt nämna två stycken.

Den första är möjligheten att ge ett riktat statsbidrag som skulle kunna användas för att stärka kvaliteten på fritidshemmen.

Det andra är att tillsätta en utredning om säkerheten på fritidshemmen. Förra året tillsattes en utredning om säkerheten på förskolorna mot bakgrund av att man helt enkelt inte kan garantera säkerheten på många

håll. Arbetsmiljöverket har inte tillsyn över verksamheten, utan den görs av Socialstyrelsen och delegeras ofta till kommunerna.

Rapporten från Kommunal visar att ett av de stora problemen är just att säkerheten inte kan garanteras trots att det är det mest grundläggande. Det är illa nog att personalen pressas så hårt som sker och att barnen inte stimuleras tillräckligt bra i sitt lärande, men det värsta är ändå den bristande säkerheten. Det är helt enkelt för många barn och för få vuxna. Det är också därför rapporten heter *Har någon sett Matilda?* Ta bara en sådan sak som att man till och med kan tappa bort barn; så stora är barngrupperna.

Från regeringshåll skulle man kunna ta initiativ till en utredning där det i så fall säkert kommer fram bra förslag som man kan gå vidare med. Det är på samma sätt med fritidshemmen som med förskolan och skolan, att det inte är enbart ett kommunalt ansvar. Det är även ett statligt ansvar att garantera att alla barn har samma villkor, oavsett vilken kommun de bor i. Det går inte att garantera det fullt ut, men det måste vara målet. Om man ser att målet inte uppfylls måste man vidta åtgärder. Det handlar både om att hjälpa dem som är extra utsatta, inte minst barn i segregerade områden, och om att höja kvaliteten i hela landet. Det är ett jätteproblem nästan oberoende av var man bor. Innehållet har helt enkelt inte tillräckligt hög kvalitet, och säkerheten kan inte garanteras.

Enligt rapporten från Kommunal är var fjärde förälder orolig för att det ska hända deras barn någonting under dagen, detta just för att säkerheten är så låg. Det gör att man har en klump i magen när man är på jobbet. Det leder till att en del föräldrar går ned i arbetstid, vilket är en förlust för hela samhället, eftersom de inte vill utsätta barnet för den risken.

Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Det är viktigt att ha rätt tonläge så att det inte bara blir en svartmålning av landets fritidshem och fritidspedagoger och av de arbetsuppgifter som de utför. Det finns brister på sina håll, men allt är inte nattsvart på landets fritis, vilket man här försöker göra gällande.

Skolbarnsomsorgen är viktig. Fritidshemmen är viktiga. Det är dock inte jämförbart med förskolan, vill jag säga eftersom den parallellen drogs. Förskolan är en egen skolform med egen läroplan. Där finns barnen hela dagen under många år. Fritidshemmet är ett komplement till lågstadiets skolundervisning. Det är i regel några timmar på eftermiddagen, ibland någon timme på morgonen, som barnen är där i väntan på eller efter skolundervisningen. På det sättet är det alltså inte jämförbart med förskolan. Fritidshemmen är viktiga. De ska vara trygga och säkra och ha en god verksamhet enligt de målsättningar som finns.

På väldigt många håll fungerar det bra, men det finns också brister, vilket jag är medveten om. Det vi behöver diskutera här är naturligtvis den typen av frågor som Hillevi Larsson tog upp i sitt inlägg, nämligen hur riksdag och regering ska förhålla sig till kommunerna, som är huvudmän, när det finns brister. Det tycker jag är den relevanta diskussionen här. Vi kan alla gång på gång enas om att fritidshemmen är viktiga, men frågan är vad vi gör när vi får larmrapporter om att saker och ting inte står rätt till. Vad gör vi då? Vi kan ha en debatt, men ska vi göra något mer?

Jag delar uppfattningen att det finns brister, men jag menar att det inte går att för varje problem vi upptäcker i svenskt skolväsen inrätta ett särskilt, specialdestinerat bidrag från staten för att lösa det. Om vi tycker att staten ska lösa alla problem i skolan bör vi återförstatliga skolan. Det har jag ingenting emot. Det är ni själva, Maria Stenberg och Hillevi Larsson, som har kommunaliserat skolan och lagt ansvaret på kommunerna, och då får vi finna oss i att det är så.

Vi kan göra ett par andra saker, tycker jag. En är att skärpa lagstiftningen, för den bestämmer vi över här, och den måste kommuner och fristående skolor rätta sig efter. Det har vi nyligen gjort. Den nya skollagen är skarpare och tuffare när det gäller kvaliteten på fritidshemmen. Det gäller kraven på lokaler och kraven på gruppsammansättning och gruppstorlekar. Kraven på kvalitet är nu tydligare och tuffare.

Det räcker dock inte att skriva in det i lagen, utan det hela måste också granskas och kontrolleras, och något måste hända om man bryter mot lagen. Det har vi också beslutat om. Vi har inrättat en ny myndighet, Statens skolinspektion, som granskar just detta. Det är Skolinspektionen som har konstaterat några av de brister som nämns här, vilket är bra. Sedan påtalas det för kommunerna, och om de inte rättar till det från kommunernas sida drar Skolinspektionen nästa gång till med ordentliga sanktioner. Det är det system vi måste använda oss av.

Jag delar interpellantens och Hillevi Larssons uppfattning att fritidshemmen är viktiga. Vi är överens om varför de är viktiga. Jag delar också uppfattningen att det finns brister. Vi ska dock inte måla hin på väggen. Det finns massor av ställen som har god kvalitet och som fungerar bra, men det finns också sådana som inte fungerar bra.

Vi måste alltså ta ansvar för att det finns tydliga lagregler och en tydlig inspektion och uppföljning samt ta de huvudmän i örat som inte sköter sig. Det utrymmet har vi skapat i lagstiftningen. Vi har skapat det med Statens skolinspektion. De har, som sagt, granskat och bland annat kommit fram till detta. Skolinspektionen har redan under det första året som myndigheten existerat visat att de inte kommer att lägga fingrarna emellan när huvudmännen inte sköter sig.

Det är så jag tror att vi måste jobba om vi tycker att skolan ska vara kommunal. Jag tycker i och för sig inte det, men nu är den det, och då är det den vägen vi måste gå. Jag har således ingen annan uppfattning om fritidshemmets vikt än den som här redovisas. Absolut finns det brister på sina håll, men det är den här vägen vi måste gå för att höja kvaliteten för både barnens och föräldrarnas skull.

Anf. 5 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Det är fascinerande att höra utbildningsministern två gånger tala om återförstatligande av skolan. Vad jag vet så sitter du, Jan Björklund, i regeringen. Om du tycker att det är den bästa vägen att gå kanske det är den frågan du ska driva. Nu är det inte så. Efter nästan två mandatperioder har utbildningsministern uppenbarligen inte övertygat sina borgerliga kamrater om att det är den bästa vägen att gå för skolan. Nog sagt om det.

Jag tror att vi mycket väl kan dela verklighetsbilden att det hela inte är becks svart. Det tror jag varken jag eller Hillevi Larsson har sagt. Men det finns brister, och dem måste man förstås kunna diskutera. Jag tittade i

rapporten, och ett mått som används är statistik. Statistik är som det är, men det visar att det i dag finns många, alltför många, fritidshem, framför allt i de större städerna, som har 20 barn och fler per anställd. Ja, barnen är där före skoldagen och efter skoldagen, men 20 barn är rätt många om man ska hinna trösta, stödja, kanske hjälpa till med en och annan läxa eller hinna erbjuda en kreativ vistelsemiljö.

Jag kommer från Norrbotten – Sveriges vackraste landsdel – och vi har ett genomsnitt på 20,6 barn per anställd. Jag slår mig inte för bröstet. Vi kan som lagstiftande församling och regering säkert uppdra åt myndigheterna och vara hårdare mot skolhuvudmännen. Man brukar tala om att ge morötter för att få saker och ting att bli som man tänkt sig i den politiska världen. Man kan till exempel ge skatterabatt för läxhjälp och så vidare – morötter för att få saker och ting att gå i den riktning man vill.

Ätminstone kommunerna i Norrbotten är ekonomiskt klämda med en vikande befolkning och därmed mindre pengar i den kommunala budgeten. Då kanske ett riktat statsstöd vore bra, ett statsstöd där man säger att vi under alltför lång tid sett de brister som finns inom fritidshemmen och att det nu är dags att ta steg framåt. Pengar, resurser, är inte allt, men det kan vara ett sätt att få utvecklingen att vända.

Många barn runt om på landets fritidshem har säkert en jättebra tillvaro, men alltför många anställda och föräldrar känner en oro. Jag läste i rapporten ett citat där en förälder sade: Jag blir så olycklig, för min dotter sitter bara ensam. Därmed skapar man en stressituation för föräldrar som har ett heltidsarbete, där de jobbar från morgon till kväll, medan skoldagen bara är en del av barnens vardag. Det handlar om den där sista delen av dagen, när man vet hur trött man själv är på eftermiddagen. Då är barnen i stora grupper med støj och stök och kanske alltför lite personal.

När vi under så lång tid, från 1980, sett att utvecklingen kanske inte har varit så positiv som vi önskat blir jag lite fundersam över varför regeringen och utbildningsministern inte skulle kunna överväga att införa ett riktat statligt stöd för att vrida utvecklingen och se till att fritidshemmen kan bli den verksamhet som stöder barnen i deras skolgång och vara en miljö där det känns tryggt och säkert att leka.

Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Nej, allt är naturligtvis inte becksvalt. Det är otroligt duktig och engagerad personal på många håll. Det är därför det är extra frustrerande för dem att de inte fullt ut kan göra sitt arbete för att resurserna inte räcker till.

Det vi tar upp här är inte att allt skulle vara dåligt överallt. Men i jämförelse med hur det var för bara ett par decennier sedan, på 80-talet, kan man se en utveckling som stadigt går bakåt, med större grupper, mindre personal och mindre satsningar på verksamheten. De här signalerna är det viktigt att vi fångar upp.

Allt inom politiken är prioriteringar. Regeringen har prioriterat ett skatteavdrag för privat läxhjälp. Då kan jag känna att det är extra viktigt att göra satsningar som kommer alla barn till del, inte bara de barn vars föräldrar har råd att hyra in hjälpen. Det skulle till exempel kunna vara en utveckling av fritidshemmens verksamhet genom att man satsar mer resurser på dem, så att de både kan främja barns utveckling allmänt och kanske även kan hjälpa till med läxorna.

När barnen kommer hem på kvällen är det inte alla föräldrar som har förutsättningar att hjälpa dem med läxorna, och då är risken att de barnen halkar efter. Detta skulle fritidshemmen kunna bidra med. Som en del av verksamheten skulle de kunna erbjuda läxhjälp för att alla barn ska kunna hänga med i skolarbetet.

Fritidshemmen är naturligtvis inte samma sak som skolan eller förskolan, men det är ändå en viktig del av dagen för de barn som går där. I stället för att upplevas som en stökig och stressig miljö skulle det kunna vara ett väldigt viktigt komplement till skolan. Ytterligare en utveckling av det här vore att erbjuda alla barn plats på fritidshem, även de barn vars föräldrar är arbetslösa, är föräldralediga eller lever på försörjningsstöd.

Jag tycker att vi ska satsa på detta. Kommunals rapport innehåller flera bra förslag som jag hoppas att regeringen tar till sig.

Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Socialdemokraterna höjer skatterna med 30 miljarder. Jag lovar att detta med läxorna är det lilla; det är skatter på att anställa ungdomar ni ska höja. Jag hade tagit det ni säger i dagens debatt på allvar om ni hade använt dessa skattehöjningar till direktriktade statsbidrag till fritidshem i ert budgetförslag. Då hade vi kunnat diskutera och jämföra. Men ni gör inte det. Inte ens ni två som för debatten kommer att rösta för det, för något sådant förslag finns inte. Ni har inte lagt fram förslaget. Ni står och säger det nu i en debatt med mig, men när det blir allvar prioriterar ni bidrag för att inte jobba i era budgetar. Det är det ni röstar för, inte statsbidrag till fritidshem. Det är lätt att stå här och säga detta, men det är inte det ni lägger fram när det kommer till kritan.

Man kan ibland direktrikta ett statsbidrag, men fritidshemmen är en integrerad del i lågstadieskolorna. Det går inte att direktrikta ett bidrag just till fritidshemsverksamheten. Det finns inga sådana budgetmottagare i kommunerna över huvud taget, utan det blir ett allmänt stöd till lågstadiet. Det är inget fel med det. Föreslå det då! Men inte ens det har ni i era förslag. Det är en sak att stå och säga detta och låtsas att jag är emot och att ni är för. Men i verkligheten har ni inte röstat för det själva. Någon konsekvens måste det finnas när man står här och argumenterar och debatterar och kräver att jag ska göra något. Ni gör det inte ens själva.

Jag håller med om er beskrivning. På sina håll är kvaliteten för låg. Och precis som ert eget parti har trott i alla era motioner och allting tror jag att vägen framåt går via skärpt lagstiftning och tillsyn via Skolinspektionen. Vi är överens om det. Ert parti har röstat för det, även ni två. Det är den vägen vi ska gå. Jag tror att det är rätt, och jag vågar stå för det.

Jag tror att det är korrekt att säga att gruppstorlekarna har ökat på fritis. Men gruppstorlek är bara en parameter att mäta. Den andra är personaltäthet, vilket är mycket mer komplicerat i dag. Ni jämför med 1980-talet. Då var fritidshemmen en helt egen verksamhet, isolerad från skolan. Ofta var det i kommunerna socialtjänsten eller fritidsförvaltningen som höll i fritidshemmen. På 90-talet genomförde vi i denna riksdag i fullständig enighet en förändring som var mycket klok, nämligen att fritidshemmen lades ihop med lågstadieskolorna. Numera lyder de nästan alltid under rektorerna.

Detta innebär att fritidspedagogerna och lågstadielärarna arbetar tillsammans runt barnen. Det är inte så enkelt som att det är skola på förmiddagen och fritis på eftermiddagen. Det är mycket mer integrerat. Fritidspedagoger hjälper till på olika lektioner, i undervisningen och på raster, på morgonen och på eftermiddagen och allt vad det är. Man jobbar mycket mer integrerat i dag än vad man gjorde förr. Det är ett framsteg.

Därför är det inte så lätt att mäta personaltäthet längre. Det handlar om en hel grupp av personal med olika funktioner som samarbetar. Ni läser Kommunals rapport. De har naturligtvis ett fackligt intresse för sina medlemmar. Men det finns många andra personalgrupper på en skola som man samarbetar med i dag.

Icke förty är jag helt övertygad om att ni har rätt i att själva genomsnittsgruppstorleken har ökat. Men gruppstorlek är inte det enda. Även hur mycket personal som finns är centralt för kvaliteten och verksamheten.

Vi lyfter fritidspedagogsutbildningen, för det är också viktigt att det finns välutbildad personal. Det handlar inte bara om att räkna huvuden, utan även om vad man har för utbildning – om vi nu menar allvar med att fritidshemmet inte bara ska vara förvaring utan också ska innehålla pedagogisk verksamhet med målsättningar. Vi har gemensamt lyft kvalitetsnivån på fritidspedagogernas utbildning, och det sker ytterligare i den nya lärarutbildning som det nu läggs fram förslag om.

Fru talman! Sammantaget tycker jag att det finns problem på landets fritidshem och i hela skolväsendet. Men det är skolhuvudmännen som måste ta ansvaret. Från statens sida måste vi sätta press på dem. De instrumenten finns och ska användas.

Anf. 8 MARIA STENBERG (S):

Fru talman! Jag tror att gruppstorlekarna spelar en rätt stor roll, oavsett vilka kompetenser man har i den personal som ska handha gruppen. Oavsett om man är barnskötare, fritidspedagog, förskollärare eller lågstadielärare är drygt 20 barn ändå rätt mycket.

Det är en positiv utveckling för fritidshemmen att man har många kompetenser. Men det finns en yrkesgrupp som jag ibland kan känna är lite styvmoderligt behandlad, och det är barnskötarna. Det är klart att de ändå har en roll att spela, framför allt på fritidshemmen. Fackförbundet Kommunal skriver att den yrkeskårens roll på fritidshemmen kanske skulle behöva förtydligas. Det är säkert ingenting som utbildningsministern styr över. Det kanske är skolhuvudmännen. Men självklart har barnskötarna en roll att spela.

Ett riktat statligt stöd landar i den kommunala budgeten och får kanske inte det utfall man skulle önska. Men jag bor som sagt i Norrbotten, där det finns små kommuner med liten befolkning och låg skattekraft. Om jag tittar på siffrorna från min egen hemkommun ser jag att det är 19–20 barn i en grupp på ett fritidshem. Samtidigt har jag full insyn i och lyssnar på hur den kommunala budgetdebatten går. Det finns inga pengar. Det är klart att det skulle kunna spela roll om regeringen hade som ambition att rikta ett statligt stöd.

Vår budgetmotion är vår politik. Men det är inte den som styr det här landet. Det är er budget och er politik som får verkan ute bland landets

kommuner, inte vår budgetmotion. Därför är det kanske lätt att peka finger åt oss.

Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Fru talman! Nej, jag pekar inte finger, men jag tar ansvar för de förslag jag lägger fram. Det gör inte ni, för ni lägger inte fram förslag om direktriktade statsbidrag. Ni står här och kräver det i debatt med mig, men när ni ska rösta röstar ni inte på det. Jag tar ansvar för den politik jag för. Ni gör inte det.

Det landar naturligtvis till sist i statsbidragen till kommunerna, som är ett av de instrument vi förfogar över, förutom lagstiftning och inspektion. Man kan ha specialutformade statsbidrag för vissa väldigt specifika saker. Vi kan säga: Skicka ned tusen lärare på fortbildning och lärarlyft, så får ni betalt för det! Då betalar vi för en prestation. Men när pengarna bara går rakt in i ett svart hål och kan omfördelas är det mycket svårare; vi vet aldrig vad de går till. Vi har mycket erfarenhet av det.

Men då är det ändå så att de generella statsbidragen är viktigare, och den här regeringen har höjt dem. Kommunerna i Sverige får nu högre generella statsbidrag än någonsin tidigare under någon regering. Dessutom lägger vi fram ett förslag till riksdagen om en ytterligare skatteutjämningsreform, som kommer att gynna till exempel interpellantens hemlän, det vill säga mer glest befolkade delar av Sverige.

Sedan handlar det också om prioriteringar. Det är inte små barn som går på fritidshem, som i förskolan, utan relativt stora barn. Vi talar om lågstadieåldern: sju, åtta, nio år.

Jag vet inte om jag tycker att 20 barn i en skolklass på lågstadiet är jättestort. Där kan man ha olika uppfattningar. Det är ganska vanligt i Sverige. Det är inte förrän det kommer upp i 30 som det är jättestort.

Jag har inte bilden att 20 barn skulle vara katastrofalt i en lågstadieklass. Det är samma barn som sedan är kvar på fritis på eftermiddagen. Jag tycker inte att det låter mycket. Däremot är personaltätheten det centrala och hur man sedan delar upp det i olika grupper och gör olika aktiviteter. Det är där det någonstans avgörs.

Fru talman! Jag delar sammanfattningsvis uppfattningen att fritidshemmen är viktiga. Vi behöver göra mer, och där är vi överens. Tack för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2012/13:258 om lagstiftning för barnets rätt

Anf. 10 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Agneta Luttropp har frågat mig om jag är beredd att se över lagstiftningen angående automatisk prövning av vårdnaden då en förälder blivit dödad av den andre föräldern. Hon har även frågat mig om jag är beredd att till fullo följa barnkonventionen och låta barnets bästa komma i främsta rummet vid en eventuell översyn av lagstiftningen.

Vid alla beslut och andra åtgärder som rör barn ska det finnas ett tydligt barnperspektiv. Barnets bästa ska vara avgörande när det vidtas åtgärder om vårdnad. Det kommer också till tydligt uttryck i såväl barnkonventionen som den svenska vårdnadslagstiftningen.

Genom 2006 års vårdnadsreform tydliggjordes ytterligare att det är barnets intressen som måste stå i fokus. Barnet gavs bättre möjlighet att komma till tals på ett tidigt stadium i vårdnadsprocessen. Någon automatisk domstolsprövning av vårdnadsfrågan i familjevåldssituationer infördes inte, utan socialnämnden gavs ett viktigt ansvar att uppmärksamma och vidta åtgärder utifrån barnets bästa i sådana situationer. Den dåvarande regeringen underströk i reformen att socialnämnden som regel ska väcka talan om överflyttning av vårdnaden när en förälder dödar den andra föräldern.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning och i vilka situationer socialnämnderna tillämpar möjligheten att väcka talan om vårdnadsöverflyttningar i samband med att den ena föräldern dödat den andra. Syftet med uppdraget, som ska redovisas senare i år, är att bedöma om socialnämndens ansvar behöver tydliggöras eller utökas.

Frågan om barnets bästa i familjesituationer förtjänar både uppmärksamhet och omsorgsfulla överväganden. Regeringen avser därför att under mandatperioden inleda en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform i syfte att se om det finns behov av ytterligare förbättringar. Socialstyrelsens kartläggning kommer att vara ett viktigt underlag när uppdraget till utvärderingen tas fram. Såväl vid regeringens överväganden inför det uppdraget som under själva utvärderingen kommer naturligtvis barnperspektivet att stå i fokus.

Anf. 11 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Jag tackar ministern så mycket för svaret. Till stor del är jag nöjd med svaret. Det är bara ett par saker som trots allt oroar mig.

BO, Barnombudsmannen, har gjort en hel del undersökningar inom detta område. Man beskriver bland annat att barnen i intervjuer sagt att de känner att det är djupt kränkande och orättvist.

Jag håller inte heller med om att det alltid är ett tydligt barnperspektiv. Om det var så behövde jag inte stå här. Det har varit ett tydligt föräldraperspektiv i fallen snarare än ett barnperspektiv.

Barnen kommer till korta vid våld i nära relationer. Även där har Barnombudsmannen gjort en enkätundersökning riktad till de 32 åklagarkamrarna. Det framgår tydligt att fallen med barnen inte är något som har hög prioritet. De tar väldigt ofta för lång tid.

Tyvärr ser vi fortfarande många övergrepp mot barn i den juridiska bemärkelsen. Något barn uttryckte det som att det kändes som ytterligare ett övergrepp utöver det som redan hade hänt med barnet.

Varför ska det inte vara automatisk prövning av vårdnaden? Vad är det som är så besvärligt med att det blir en automatisk prövning? Det är väldigt många kommuner som har det som rutin, men det är långt ifrån alla kommuner.

Det skulle inte behöva bero på var i landet jag bor. Om min pappa har skjutit och dödat min mamma i någon mindre kommun där man mer sällan gör den automatiska prövningen ska jag drabbas efter att ha haft en

av de mest traumatiska upplevelser ett barn kan ha? Min pappa som sitter i fängelse kan hindra mig som barn att få det stöd som jag skulle behöva. Det är inte ett barnperspektiv.

Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag till tacka Agneta Luttröpp för denna mycket bra interpellation.

Tyvärr händer det som inte får hända. Ibland dödar den ena föräldern den andra föräldern. I de allra flesta fall handlar det om att pappan dödar mamman. En undersökning av dessa fall under 2000-talet visade att i fyra av tio fall behöll pappan vårdnaden om barnet trots att han hade dödat mamman.

Barnombudsmannen har nu väckt förslaget att man automatiskt ska pröva vårdnaden när den ena föräldern har dödat den andra. Ska verkligen den andra föräldern få eller behålla vårdnaden i de fallen?

I de allra flesta fall är det inte till barnets bästa. Det kan finnas extrema undantagssituationer, precis som nämns i interpellationen. Det kan vara nödvärn om föräldern exempelvis har utsatts för misshandel och hot, och kanske också barnen, från den andra föräldern.

I en väldigt hotfull situation kan den ena föräldern försvara sig och döda den andra föräldern. Då kan det ändå bedömas vara till barnets bästa att den föräldern behåller vårdnaden. Men i de allra flesta fall är situationen precis den motsatta. Det är ofta den som dödar mamman som kanske under längre tid har utgjort ett hot för både mamman och barnen.

Det förekommer visserligen till exempel att en pappa dödar mamman när hon begär skilsmässa eller i samband med en vårdnadstvist utan att det har varit några problem tidigare. Men det vanligare scenariot är att det har varit hot och våld under en lång tid som kulminerar i ett mord.

Med tanke på hur verkligheten ser ut och hur många som ändå behåller vårdnaden och även hur länge det dröjer innan man prövar vårdnadsfrågan är Barnombudsmannens förslag bra. Det är att man automatiskt prövar vårdnaden i samband med att den ena föräldern har dödat den andra föräldern.

En orsak till det är inte bara att det i de allra flesta fall är i barnets intresse att föräldern förlorar vårdnaden. Det handlar även om tid. Det är ett problem att även i de fall där man omprövar vårdnaden och finner att den förälder som mördat den andra föräldern inte är lämplig som vårdnadshavare förloras värdefull tid för barnen.

I ett exempel från Malmö, där jag kommer ifrån, var det häromåret en kvinna som blev ihjälhuggen med sina barn som vittnen. Det var två flickor, tre och sex år gamla. Trots det som hade hänt behöll pappa vårdnaden i fyra år för att hans hemkommun inte väckte talan. Talan väcktes till slut, och han förlorade vårdnaden.

Men under fyra månader förhindrade pappan barnen att få psykologhjälp. Barnen bodde hos en fosterfamilj, eftersom pappan naturligtvis togs om hand av rättsväsendet.

Fostermamman berättade att barnen skrek om nätterna. De var traumatiserade eftersom de hade förlorat både sin pappa och sin mamma. Framför allt gällde det naturligtvis förlusten av mamman, att det hela hade skett på ett sådant sätt att de såg mordet och att det var pappan som

var gärningsman. Det går knappt att tänka sig mer horribla omständigheter för barnen.

Detta hade kunnat hjälpa barnen att få psykologhjälp så tidigt som möjligt efter händelsen för att kunna bearbeta den. Därför tycker jag att man ska överväga förslaget från Barnombudsmannen. De utvärderingar som nu sker från regeringens sida om gällande regler är givetvis bra, men någonting mer drastiskt måste hända för barnens skull.

Anf. 13 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det är glädjande att interpellanten i stort sett är nöjd. Barnombudsmannen har självfallet många viktiga synpunkter att framföra i frågorna. Man kan säga som interpellanten – att det inte alltid är ett tydligt barnperspektiv i verkligheten. Så är det naturligtvis eftersom tillämpningen av de lagar och regler som den här riksdagen har fattat beslut om inte alltid är till fyllest. Det finns mycket att göra för att implementera och i praktiken säkerställa att reglerna används på det sätt som är avsett.

Det är just detta som vi vill kontrollera när vi har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta reda på om socialnämnderna följer vad riksdagen sade och vad den förra regeringen sade i sin proposition när vi gjorde vårdnadsreformen 2006, nämligen att det normala i de situationer som vi talar om ska vara att man lyfter fram frågan om vårdnaden.

Jag är lite förvånad över att både Hillevi Larsson och interpellanten verkar vara så säkra på hur det faktiskt är. Vi har inte fått någon total genomgång. Jag har inte kunskap om i vilken utsträckning kommunerna sköter detta. Jag tycker att det är fakta som är viktiga att ha på bordet för en reformering eller för förändringar. Ett och annat exempel på misstag räcker inte för det.

Det gjordes ganska noggranna överväganden när riksdagen förra gången bestämde sig för att inte med automatik tvinga fram en domstolsprocess eller driva fram ett beslut av domstol. Det innebär inte alltid barnets bästa. Tanken var att socialnämnderna, som har alla de jättesvåra och komplicerade besluten och som står allra närmast den individuella situationen, skulle kunna fatta ett beslut om huruvida man ville lyfta fram detta eller inte.

Jag tror att det är viktigt att ha denna ventil, men det är inte alls till fyllest om kommunerna inte lyfter fram frågor där det alldeles uppenbart finns skäl att överväga om vårdnaden är riktig. Det är det vi får pröva när vi har ett sakligt underlag.

Det antydde här att mindre kommuner skulle vara sämre skickade i detta fall. Jag är inte alls säker på den saken. Utan att ha någon som helst faktakunskap kan jag säga att man många gånger kan tycka att det är lättare att hitta en familjehemsplacering eller vidta en åtgärd i en mindre kommun eftersom de sociala kontaktnäten och nätverken är mycket tydligare där. I en storstad kan det vara mycket svårare att riktigt veta hur man ska hantera placering och annat i en speciell situation.

Jag är inte säker på att den kartläggning som görs kommer att visa att mindre kommuner är sämre skickade att lyfta fram den fråga som interpellationen handlar om, nämligen: Vad gör man i vårdnadsfrågan om en förälder har slagit ihjäl den andra föräldern?

Min utgångspunkt är att jag tycker att de resonemang som fördes i samband med att man valde den tydliga skrivning som finns var klokt. Det är inte en automatik, utan det handlar om huruvida skrivningen tillämpas. Det är det vi får följa upp nu. Arbetet pågår, och vi får ett besked om huruvida man har klarat av att hantera ansvaret. Men jag har svårt att se vem som skulle kunna ta ansvaret bättre än socialnämnderna, som ju har helhetsansvaret för att i sådana här svåra situationer se just till barnets bästa. Min respekt för de socialarbetare av olika slag som engagerar sig i och jobbar med dessa ärenden är ganska stor, men detta är komplicerat och svårt. Jag tror inte att man ska vara tvärsäker utan att ha väldigt mycket fakta på bordet.

Regeringen kommer att återkomma i frågorna, för de är oerhört viktiga. Det är centralt att man belyser dem på olika sätt.

Anf. 14 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Anledningen till att jag tog upp detta med mindre kommuner är att det är någonting som nämns i Barnombudsmannens rapport. Där skriver man att man inte tror att de mindre kommunerna, åtminstone inte i alla fall, har den kompetens som behövs för att kunna göra dessa avväganden.

När det gäller socialnämnden har också jag stor tilltro till de socialarbetare och socialassistenter vi har. Men det kanske inte alltid är i en känd familj som detta händer – och då menar jag en familj som är känd för socialarbetarna. Då kan man undra hur mycket helhetsbild de har när detta händer ifrån den ena minuten till den andra. Det handlar om en familj som de aldrig har sett och barn som de aldrig har varit i kontakt med. Barnet ska inte behöva vänta i flera månader som i Malmöfallet. Hur kan man då begära att socialarbetarna på kort tid ska kunna skaffa sig en helhetsbild? Är det inte bättre att man gör en automatisk prövning? Det barnet behöver är helt enkelt stöd samma dag eller dagen efter att detta har hänt och inte efter flera månader. Det är detta som bekymrar mig. Med den automatiska prövningen skulle man komma ifrån detta.

Jag är verkligen inte jurist, men jag har svårt att se vilka svårigheter-na är i en automatisk prövning. Många kommuner – jag känner inte heller till antalet – har den automatiska prövningen. Alltså vet vi att den fungerar. Varför ska det finnas kommuner där man inte gör den automatiska prövningen? Vem är det som är betjänt av det? Ska vi hjälpa den mördande föräldern? Han – för det är i regel en han – är som jag ser det den ende som på något sätt kan tjäna på det. Barnet gör det definitivt inte.

Det är som Hillevi har sagt; det är i ytterst få fall det skulle kunna vara så att man inte fråntar föräldraansvaret. Därför tycker vi också att det ska vara en automatisk prövning. Man ska inte bara direkt säga: Så här är det nu! Man ska göra en prövning. Varför gör en del kommuner inte denna prövning? Det är det jag har svårt att förstå.

Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Inte heller jag kan förstå hur det förslag som Barnombudsmannen för fram på något sätt skulle kunna skada barnen. Det är tvärtom. Det som händer i en situation där den ena föräldern dödar den andra är att den förälder som har dödat inte kommer att vara med barnen

direkt efter mordet. Den föräldern tas om hand av rättsväsendet, och i de flesta fall släpps personen i fråga inte ut utan avtjänar ett fängelsestraff – kanske under flera år.

Det handlar inte om någon dramatik för barnen där de rycks ur armarna på sin mor eller far i den akuta situationen. De tas ändå om hand av en fosterfamilj medan rättsprocessen har sin gång. Därför är det inte alls till nackdel för barnen att man till exempel i socialnämnderna ser över vårdnaden. Precis som Agneta Luttröpp säger betyder det inte automatiskt att den förälder som har dödat förlorar vårdnaden, även om det kommer att bli följden i de allra flesta fall. Men det kan finnas undantagsituationer.

Därmed förstår jag inte på vilket konkret sätt barnen skulle missgynnas och drabbas av detta. Däremot kan vi se att dagens system drabbar barnen. Dels finns situationen där vårdnaden kanske aldrig ifrågasätts, dels kan det dröja flera månader eller till och med år innan vårdnaden ifrågasätts. Under den tiden utövar papporna – det är ju i de flesta fall män det handlar om – en press inifrån fängelset där de styr över barnens liv. Det är långt ifrån alltid till barnens bästa.

Det finns situationer där barnen hindras att få psykologhjälp. Det har förekommit att barn inte har fått åka utomlands för att pappan vägrar skriva under, och barnet måste ha vårdnadshavarens tillåtelse för att få åka. Det finns fall där han har sett till så att hans mamma har fått barnbidrag i stället för fosterfamiljen.

Jag ser alltså inga skäl att inte genomföra det här förslaget.

Anf. 16 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Låt mig börja med det besvärliga beslutet som måste tas om vårdnaden. Man kan ifrågasätta vad en automatik skulle göra för nytta. När man ska fatta beslut i en sådan komplicerad fråga är jag inte tvärsäker på att en domstol är mer skickad att fatta det beslutet än en socialnämnd. I vilket fall som helst krävs för en helhetsbedömning ett underlag från socialnämnden där man gör en helhetsbedömning av den faktiska situationen.

Jag tror mycket väl att en socialnämnd som måste ta fram underlag kan göra en förstahandsinsats som både går snabbare och utgår mer från barnperspektivet än vad en förhandling i domstol skulle kunna leda till, för domstolen måste ju inhämta underlag från socialnämnden med mera. Dessutom innebär detta i en del fall att barnet dras in i en domstolsprocess, vilket kan vara ytterligare en belastning på ett barn som redan är hårt prövat.

De här frågorna är väldigt komplicerade och besvärliga, och det gäller att väga olika faktorer mot varandra. Det var detta riksdagen gjorde förra gången när man sade att man inte vill ha automatik utan att man ska göra en enskild prövning och att den ska göras av dem som är närmast den akuta situationen, nämligen socialnämnden. Det normala ska då vara att man lyfter frågan om vårdnaden till domstol i den typ av fall som det här handlar om, men om man ser att det är uppenbart att det krävs ett undantag ska man kunna göra det.

Sanningen är att vi inte vet hur väl kommunerna generellt sköter detta i olika delar av landet. Därför har den här regeringen bett Socialstyrelsen att göra en uppföljning, så att vi får fakta på bordet, för vi har för avsikt

Prot. 2012/13:72
5 mars

att återkomma under den här mandatperioden när det gäller familjelagstiftningen, och då behöver vi titta på just den här frågan med ett gediget underlag.

Om man vill ha ett barnperspektiv är det otroligt viktigt att inte i onödan dra in barn i processen eller att förlänga processer. Rimligen måste socialnämnden ändå kunna agera någorlunda snabbt. Jag vet dock lika väl som interpellanterna att det händer att det finns fyrkantigheter, att det begås misstag, att det tar för lång tid och att vuxna kanske inte vågar ta sitt beslut. Men om skälet till att vi ska ha en automatisk prövning är att man inte orkar eller vågar ta sitt ansvar har vi ett annat problem. Det är ändå så att kommunerna och socialnämnden i varje sådant här fall har att ta ett väldigt stort ansvar, och det är ingen annan som kan göra det. I den akuta situationen är ju barnen helt utlämnade åt den omsorg som kan ges från socialnämndens sida. Det är naturligtvis med stor respekt som man inser att socialnämnden har det uppdraget.

Jag tror att vi ska vara lite försiktiga. Vi ska framför allt se till att vi har sakligt underlag, och vi ska inte i onödan belasta barnen med processer och annat som inte nödvändigtvis leder rätt.

Sedan är detta som beskrivs, där en förälder som har tagit livet av den andra föräldern sitter på anstalt och försvårar kontakter med psykologer och annat, verkligen en problematik. Det är ett problem med det regelverk vi har i dag. Vi har sett till att man inte ska kunna förhindra den typen av lösningar vid gemensam vårdnad, men det finns en del luckor som borde täppas till där. Barn måste ändå kunna få hjälp av psykolog, sjukvård och så vidare i ett akut läge, och då borde det inte gå att stoppa på det här sättet.

Anf. 17 AGNETA LUTTROPP (MP):

Fru talman! Jag vet inte om någon av oss har uttryckt att det är självklart att det behöver vara domstolsförhandlingar. Jag kan i alla fall inte se det som en självklarhet.

Det står att det normala ska vara den automatiska prövningen. Ministern sade tidigare att det handlar om implementering, vilket jag verkligen håller med om. Om det då står att det normala ska vara automatisk prövning är det inte konstigt om det är svårt att implementera, för det lämnar många vägar öppna. Därför tycker jag fortfarande att det här behöver vara automatiserat.

Det blir lite konstigt – å ena sidan ska det normala vara automatisk prövning av vårdnadsfrågan, men å andra sidan är det enligt ministern väldiga problem med automatisk prövning. Det har jag lite svårt att få ihop.

Jag tror fortfarande att för barnets bästa och för att verkligen ha barnperspektivet i fokus ska det vara en automatisk prövning i de här fallen.

Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! I debatten kanske vi pratar förbi varandra. Redan i dag ska, enligt vad riksdagen har sagt, socialnämnden göra en prövning av vårdnadsfrågan. I de fall man anser att det finns skäl för det ska frågan lyftas till domstol för att man ska få en ändring av vårdnaden.

Interpellanten talar om en automatisk prövning. Endera menar interpellanten då att vi ska ha det som i dag, eller också ska man ha en automatisk prövning av vårdnadsfrågan. Då kan man rimligen inte ta ifrån någon föräldrarätten, vårdnadsansvaret eller hur vi nu ska uttrycka det, med mindre än att domstolen fattar beslut om det. Då måste det alltså bli

en domstolsprövning, för någon annan typ av automatik är svårt att se. Det blir alltså en legal process.

Då får man de konsekvenser jag försökte beskriva. Redan i dag har socialnämnden ansvaret för att ställa frågan om man behöver driva ett ärende till domstol för att få en förändring vad gäller vårdnadsansvaret. I så fall gör man det. När man tidigare har talat om automatisk prövning har man menat att man med automatik skulle få en domstolsprövning. Jag menar att man då förlorar lite av den flexibilitet och den möjlighet att se helhetsperspektivet i det enskilda fallet, liksom möjligheten att göra det ganska skyndsamt, som man har med nuvarande ordning.

Sedan återstår att utvärdera i vilken utsträckning detta faktiskt görs i verkligheten eller om det bara är så att riksdagen har tänkt rätt utan att någon har brytt sig om det. Det vore förfärligt om det var så, men då måste vi naturligtvis vidta åtgärder för att förändra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2012/13:265 om rättsliga påföljder vid stöld från folket

Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Teres Lindberg har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att tillse att beslutsfattare inte går fria från påföljder vid olagliga handlingar.

Interpellationen är ställd mot bakgrund av bland annat de åtgärder som vidtagits i vissa landsting för att öka mångfalden av driftsformer inom primärvård. En av dessa åtgärder har bestått i att personal inom landstingsdriven vårdverksamhet har erbjudits att mot betalning få överta driften av verksamheter genom så kallad avknoppning.

Vid sådana avknoppningar är det naturligtvis helt centralt att det görs en noggrann och marknadsmässig värdering av de tillgångar som ska överlåtas. Det gäller också att göra en rad avtalsrättsliga och kommunalrättsliga bedömningar.

I det exempel som Teres Lindberg nämner fann åklagaren till en början att det kunde misstänkas att brott begåtts i samband med överlåtelser. Förundersökning inleddes därför avseende grov trolöshet mot huvudman. Efter en åtta månader lång utredning lades förundersökningen ned. Skälet till nedläggningen – som motiverades utförligt av åklagaren – var att det inte gått att styrka att någon företrädare för landstinget uppsåtligt hade missbrukat sin förtroendeställning.

Att en förundersökning inleddes visar, enligt min uppfattning, att rättsväsendet förmår att fånga upp och utreda brottsmisstankar även på detta område. Jag kan också försäkra Teres Lindberg om att principen om likabehandling upprätthålls med kraft i svenskt rättsväsen. En sådan likabehandling innefattar bland annat att åklagaren, oavsett vem den misstänkte är, avstår från att väcka åtal om förutsättningarna för straffansvar inte bedöms vara uppfyllda.

Anf. 20 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Jag vill först tacka justitieministern för svaret.

När jag var barn fick jag lära mig att det var fult att stjäla. Jag fick också lära mig att det inte bara var fult att stjäla från det allmänna. Det var dessutom dumt eftersom det i slutändan drabbade mig själv.

Själva grundbulten för att ett land ska fungera är att vi har ett fungerande rättsväsen. Min frågeställning handlar egentligen inte om huruvida rättsväsendet fungerar eller inte. Jag tror att även ministern inser det. Det hade hon åtminstone gjort om hon hade läst min interpellation lite noggrannare.

Den handlar i själva verket om hur det kan vara möjligt att en politiker som genom valresultatet är satt att förvalta det gemensammas egendom och som sedan säljer den för en bråkdel av värdet går fri från rättsliga efterspel. Låt oss säga att det vore någon annan. Om styrelsen i ett aktiebolag, som satts att förvalta aktieägarnas egendom, säljer egendomen för en spottstyper skulle de ansvariga med all sannolikhet polisanmälas, åtalas och dömas. Men om en politiker gör detsamma händer ingenting.

En vd som sinkat så mycket pengar som de moderata politikerna i Stockholms stadshus och i Stockholms läns landsting har gjort skulle åka direkt – först med foten och troligen direkt till häktet. För det handlar om mycket pengar. Det handlar faktiskt om väldigt mycket pengar. Och det finns många exempel.

Ett exempel är Vantörs Hemtjänst. Där fick två chefer betala 69 500 kronor för några gamla möbler och datorer trots att de fick med sig kundstocken på 300 pensionärer och nästan all personal. Efter nio månader redovisar företaget en vinst på 4 miljoner efter skatt.

Ett annat exempel är Förskolorna Upptäckarna AB i Älvsjö som såldes 2008 till två förskolechefer för 805 000 kronor. Mellan 2009 och 2011 har företaget haft en sammanlagd vinst på 16,9 miljoner.

Ett tredje exempel är en ensamföretagare i Hässelby och Vällingby som driver Freja Assistanstjänst. Hon var chef för stadens ledsagarservice och betalade 3 000 kronor för ett arkivskåp med samtliga kundmappar. Hon fick med sig personalen. Hon hyrde en lokal av kommunen. Och hon har hittills samlat på sig 6,3 miljoner i vinst.

I huvudstaden har ministrernas moderata partikolleger slumpat bort gemensamt ägda verksamheter värda över 80 miljoner kronor för endast 3,4 miljoner. Och skulle man lägga till den bostadsrättsomvandling som pågått pratar vi inte bara om miljoner, utan vi pratar faktiskt om miljardbelopp. Trots det kommer ingen att stå till svars i rättegång.

Anf. 21 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Det är en intressant interpellation som Teres Lindberg har ställt. Jag ska först notera det som statsrådet säger i sitt svar, nämligen att det vid avknoppningar naturligtvis är helt centralt att det görs en noggrann och marknadsmässig värdering av de tillgångar som ska överlåtas. Detta är naturligtvis den grundprincip som gäller.

När rättsväsendet överprövar möjligheten att så inte har skett är det helt rimligt att man inleder förundersökningar. Och när de sedan avslutas har uppenbarligen, enligt det rättssystem vi har, inget oegentligt begåtts.

Det som är intressant med den här interpellationen är att den egentligen belyser en tydlig konflikt som vi har mellan Alliansen och Socialdemokraterna och kanske i synnerhet Vänsterpartiet. Det handlar om vårt intresse av att öka mångfalden, framför allt i den sociala sektorn, för att patienter och individer ska kunna välja sin sjukvård, omsorg och skola på ett sätt som gör dem friare från politikerstyrning. Samtidigt ser jag ett viktigt könsperspektiv. Det här handlar ofta om kvinnodominerade yrken, där man då får möjlighet att kanske hamna hos en annan arbetsgivare än den enda arbetsgivaren.

Till skillnad från Alliansens mångfaldssträvande finns det ett slags "fåfaldssträvande" hos Socialdemokraterna. Och är man vänstersocialdemokrat eller vänsterpartist vill man nog ha enfald, det vill säga en enda utförare.

Vad är då, fru talman, risken med detta? Jo, om man vill ha "fåfald" eller enfald, och vi har nu lyckats uppnå en större mångfald, måste man på något sätt återta den här egendomen. Det innebär att staten, som part i målet, kanske vill exproprieras den här egendomen.

Man kan naturligtvis fundera på hur sjyst det är att kanske på icke marknadsmässiga villkor vilja överta egendom som har drivits framgångsrikt av andra entreprenörer inom till exempel social verksamhet, men även inom mycket annan verksamhet, för att staten själv vill styra och ställa över allting.

Det här är också i så fall en form av stöld. Expropriering har ju ofta liknat väldigt dåliga marknadsvillkor. Man kan fundera lite grann på vilken roll staten får i ett sådant sammanhang.

Vi kan också fundera lite grann på det här med stöld från folket, så som det är formulerat i rubriken på denna interpellation, när man inom socialdemokratin eller ännu hellre med stöd av Vänstern vill driva ännu mer verksamhet i aktiebolagsform, där politiker äger och styr. Det är klart att det inte alltid har visat sig vara så marknadsmässigt. Ibland använder man, genom statligt ägande, resurserna på ett icke optimalt sätt. Det drabbar också skattebetalarnas pengar, vilket i sin tur kanske inte kan tolkas som en stöld, men det är i alla fall ett sämre utnyttjande av offentliga resurser.

Jag vill påminna interpellanten om att det under socialdemokratiska år har sålts ut en hel del statlig egendom, kanske inte alltid på marknadsmässiga villkor, såsom det har visat sig i efterförloppet. Man kan då fundera lite grann på om de socialdemokratiska politikerna – i det här fallet handlar det om ministrar – också borde ha någon form av straffansvar enligt intentionerna i den här interpellationen.

Fru talman! Sammanfattningsvis finns det en annan sida av det här myntet som handlar om vad man egentligen har för ambition att skapa en mångfald för det goda syftet att folk ska få välja friare från politikers styrning. Och just i kvinnodominerade yrken får man en möjlighet att få andra arbetsgivare än enbart staten.

Vad är alternativet om vi vänder på kuttingen och i stället exproprierar egendom som staten inte har ägt för det högre syftet att man tycker att man själv vill driva den här verksamheten?

Anf. 22 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Lagen gäller lika för alla. Reglerna är tydliga och lika, oavsett om det är privat verksamhet eller om det är offentlig verksamhet, vad gäller trolöshet mot huvudman. Man kan inte säga att det är skillnader i detta.

Men det som är viktigt att ha klart för sig när det gäller trolöshet mot huvudman, vilket vi diskuterar här, är att det kräver ett uppsåt, det vill säga att avsikten med ett agerande ska vara att skada det allmänna eller den verksamhet som man är satt att sköta. Om man inte har den avsikten, och det kan bevisas, kommer man inte heller att fällas för ett sådant brott. Det är viktigt.

Det är inte heller olagligt i Sverige att vara korkad eller att göra dåliga affärer eller att ha dåligt omdöme. Det är fullt lagligt. Det är tråkigt och trist. Men vi drar inte folk inför domstol för det. Om man skulle välja att ändra reglerna vad gäller trolöshet mot huvudman till att innefatta detta skulle vi få ett mycket märkligt samhälle.

Det är också viktigt, tycker jag, att ha klart för sig att ansvarsutkrävande i olika situationer inte nödvändigtvis måste vara juridiskt ansvarsutkrävande. Politiskt förtroendevalda är faktiskt underkastade demokratiska val och kan avsättas. Det händer också att politiker och partier tvingas avgå därför att de har betett sig olämpligt, misskött ekonomin eller på annat sätt agerat mot medborgarnas vilja.

I den meningen skiljer sig naturligtvis den offentliga verksamheten från den privata, där man kan tänka sig att det i stället är aktieägare, kunder eller andra som på olika sätt agerar för att få bort personer som på något sätt har misskött sin ställning men egentligen inte begått något brott.

Jag tror att det är viktigt att se skillnaden mellan vad som är kriminaliserat och vad som är olämpligt eller felaktigt. Självklart är jag alltid beredd att diskutera om det straffrättsliga skyddet kan stärkas, men det måste i de fallen finnas straffvärda beteenden som inte täcks av befintlig lagstiftning. I de här fallen tror jag faktiskt inte att det är så.

Däremot är det min bestämda uppfattning att den här typen av försäljningar och avknoppningar naturligtvis måste ske med gediget underlag och eftertänksamhet. När det gäller en del sådana här ärenden finns det också domstolspraxis som har prövats. Regeringsrätten har till exempel slagit fast att den princip som ska gälla vid avknoppning är att all egendom ska överlåtas till marknadsvärde. Det finns ett antal sådana principer som ändå har kommit fram i olika ärenden, och jag tror att det är viktiga kompassriktningar för förtroendevalda att tänka på och använda sig av.

Sedan är det naturligtvis så att vi kan ha helt olika uppfattningar huruvida man ska ha mer av valfrihet och mer av privata verksamheter inom olika områden, och det leder naturligtvis till politiska debatter. Men min bedömning är att det utifrån lagstiftningsperspektiv och rättsväsendets agerande inte finns någon anledning att kräva förändringar mot bakgrund av de exempel som Teres Lindberg har tagit upp.

Anf. 23 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! Fru minister! De exempel som jag hänvisade till var olagliga. Man följde inte marknadsmässiga principer när man gjorde detta. I Stockholms stad hann man faktiskt rea ut arton förskolor, fem hemtjänstverksamheter, fem vårdcentraler och en assistansverksamhet, och de affärerna var olagliga just för att man inte tillämpade marknadsmässiga principer. Konsekvensen av att de var olagliga var att man till exempel i Vantörs Hemtjänst från stadsdelens sida värdjade och bad att de skulle betala lite extra pengar till staden. Men vinsterna ser fortfarande likadana ut. Det finns inga konsekvenser när politiken inte gör det som lagstiftningen kräver i dag.

Ministern hänvisade också till att det handlade om politiska mål att öka mångfalden, och det är här det blir problem. Ett annat exempel som jag inte nämnde är förskolan Kulturkrabaten som överläts till en privat aktör, och nu finns det för de boende inte längre några andra alternativ än den privata aktören.

Jag tycker inte att det är mångfald utan precis tvärtom. Inte nog med att man gör det här till underpriser – man begränsar dessutom möjligheten för människor att faktiskt få välja olika utförare. Det där argumentet håller alltså inte. Man kan från ett utifrånperspektiv inte annat än se att själva avsikten var just att rea ut, och ingen kan hävda att man inte visste att det var till underpriser. Det är bara att titta på protokollen. Den politiska oppositionen talar på möte efter möte och i protokoll efter protokoll om att det här faktiskt inte är okej, men den politiska majoriteten struntar fullständigt i det.

Det är här någonstans vi har det grundläggande problemet. Senast, nu i år, lades åtalet ned mot landstinget när det gäller utförsäljningen av Serafen. Serafen såldes för 690 000. Efter ett år fick man en vinst på 2,2 miljoner, och sedan såldes det vidare för 20 miljoner. Det är helt horribelt! Om något är stöld från folket är det väl ändå det.

Som skattebetalare i Stockholm har jag svårt att finna ord för frustrationen och ilskan över hur mina och alla andra stockholmarnas gemensamma ägodelar och skattepengar behandlas av den moderatledda majoriteten i Stockholms stadshus och i Stockholms läns landsting. Det handlar ju om medvetet dåliga affärer, och det som känns så märkligt är att lagstiftningen inte säger att det inte är okej.

Det jag efterfrågar är att lagstiftningen borde ses över så att det redan från början står klart att det kan bli personliga repressalier för politiker när de medvetet begår stöld från folket. För det är vad det handlar om. Det är inte svårare än så – stöld från folket!

Anf. 24 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Nu far interpellanten Teres Lindberg ut i anklagelser om stöld och annat som rättsapparaten enligt henne inte har förmåga att hantera. Låt oss då slå fast väldigt tydligt att det justitieministern sade i sitt inlägg var att det förefaller som om rättsväsendet har en förmåga att fånga upp och utreda brottsmisstankar på just det här området som interpellationen berör. Detta att man lägger ned en förundersökning gör att jag finner det ytterst tveksamt att juridiskt överpröva detta med politiska övertoner så som Teres Lindberg just nu har gjort.

Det andra som justitieministern, på ett alldeles korrekt sätt, sätter fingret på är nämligen att när det handlar om politikernas ansvar vid sidan av den juridiska processen – som naturligtvis är det första – så utkrävs det i allmänna val. Låt oss säga att någon går till val på att öka mångfalden, vilket jag tror att Alliansen har stor trovärdighet i till skillnad från framför allt Socialdemokraterna med stöd av Vänsterpartiet. Om väljarna då lägger sin röst på allianspartier som kanske i kommuner och landsting får möjligheten att öka mångfalden till exempel genom att avknoppa verksamhet, skulle detta då förbjudas av Socialdemokraterna genom att vi överprövar den rättsordning vi har och därigenom dessutom ifrågasätter det kommunala självstyret som är vunnet i allmänna val? Det är en förfärande tanke.

Fru talman! Jag tycker att man måste besinna sig när man ställer en sådan här interpellation till justitieministern där det handlar om den rättsordning som vi har som förefaller fungera för att beivra de brott och de brottsmisstankar som finns. Sedan har man att utkräva ansvar av politiker i allmänna val, och därefter får man faktiskt gilla vad väljarna vill ha. Vill de ha mer mångfald så vill de ha fler utförare, och då måste man kunna knoppa av på ett anständigt sätt. Allt annat är helt orimligt.

Anf. 25 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Försäljningarna var olagliga, säger Teres Lindberg. Det är riktigt utifrån meningen att en försäljning kan strida mot kommunallagen, men det behöver inte betyda att det är brottsligt och att någon ska straffas för att en försäljning är olaglig. Det som händer när man använder kommunallagen är att försäljningen blir ogiltig. För att ett straff ska kunna utkrävas måste det finnas ett uppsåt, så det finns två led i de här frågorna som är viktiga att reda ut.

Jag tror att det här med uppsåtet är viktigt för att någon ska dömas för sina beslut eller handlingar, både i offentlig verksamhet och i annan. Annars är vi inne på att kriminalisera det jag sade inledningsvis, det vill säga att fatta osmarta beslut, att vara korkad, att göra fel eller att göra en dålig affär, och då hamnar vi i ett moras. Det finns ett skäl till att lagstiftningen är utformad som den är, och jag har svårt att se hur man skulle förändra den i det här avseendet.

Jag har ingen möjlighet och ska inte heller ägna mig åt att gå igenom varje enskilt ärende, och det är ju flera som har prövats. Jag tycker att det är viktigt att det har utvecklats en praxis och tydliga besked om vilka grundprinciper som gäller. Det är lätt för den som inte vill ha några avknoppningar över huvud taget att säga: Titta där, det där gjorde de fel från början, och det har de nu fått en anvisning om. Men det är klart att om man bryter ny mark eller vill förändra finns det ett utrymme för att det också begås ett och annat misstag eller fattas något mindre lyckat beslut. Det får man rätta till. Det behöver inte vara olagligt för den delen.

Jag vidhåller nog att det är rimligt att ha regler som innebär att man kan stoppa ageranden som strider mot till exempel kommunallagen, för det är viktigt. Men för att något ska anses kriminellt och för att vi ska kunna straffa till exempel förtroendevalda och andra krävs det nog att vi kan bevisa att deras avsikt har varit att skada en verksamhet, dra egen vinning på något sätt eller vad det nu kan vara. Om det inte finns utan det handlar om andra faktorer tror jag att vi får nöja oss med att stoppa för-

säljningen eller få fastslaget en praxis och en anvisning om hur man ska agera i olika typer av ärenden.

Det övriga får vi lämna till den politiska debatten, till de politiska valrörelserna och kampanjerna och det ansvarsutkrävande som finns utöver det rent juridiska.

Anf. 26 TERES LINDBERG (S):

Fru talman! För mig handlar det om trovärdighet. Ska man vara trovärdig som politiker måste man också vara beredd att ta ansvar, och att ta ansvar redan i förväg. Ministern antydde här att hennes partikolleger i Stockholms stadshus och Stockholms läns landsting skulle vara korkade. Det var inte jag som gjorde det. Jag tror faktiskt inte att de är korkade. Jag känner flera av dem hyggligt väl, i alla fall i politiska sammanhang, och jag tror mig veta att de inte är korkade.

Det jag efterfrågar är en lagstiftning som faktiskt gör det möjligt att utkräva ansvar även av politiker, att det kan konstateras att det är olagligt att avknoppa verksamhet om det inte görs enligt marknadsmässiga principer. Det är en sak, och så slutar man med den. Problemet är ju att man hinner göra ganska mycket innan detta konstateras. Man visste ju om det redan från början. I det här fallet satte man ju det politiska målet före någonting annat.

Det jag vill se är en rättsordning där medvetet dåliga affärer genomförda av en politiker faktiskt ska kunna leda till påföljder. Så är det inte i dag. Det tycker jag är en stor brist i vår lagstiftning.

Anf. 27 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det handlar om trovärdighet, sade Teres Lindberg. Det gör ju all politik, trovärdighet för det politiska systemet och för de beslut som tas, och därför ska det utkrävas ansvar. Det är därför vi har en tydlig ordning i ett fritt samhälle där medierna granskar, där det förs en offentlig debatt och där vi också i allmänna val har möjlighet att rösta för politiker och rösta bort politiker. Nog handlar mycket om trovärdighet.

Men när det gäller de avknoppningar som finns med i Teres Lindbergs interpellation och frågan huruvida rättssystemet fungerar och tydligt ställer till svars menar jag att det är fel att leda arbetet i den riktningen att det skulle lagstiftas fullt ut om detta, för det blir inte riktigt. Det som krävs i dag är ett uppsåt. För att någon ska dömas för ett beslut ska man ha haft för avsikt att skada. Det måste då bevisas, precis som de normala principerna är i en rättsprocess.

Sedan kan det utifrån kommunallagen vara så att man inte har följt de regler som gäller. Då blir ett beslut ogiltigt. Det är viktigt att det är på det sättet.

Om man skulle gå den väg som Teres Lindberg antyder hamnar man i det jag försökte uttrycka med att det skulle vara olagligt att göra dåliga affärer. Det vore väldigt enkelt här i världen om vi kunde förbjuda till exempel dåligt omdöme. Då skulle vi få mycket bättre ordning. Jag tror inte att det är den väg vi ska gå.

Jag pratade i mina exempel varken om enskilda personer eller enstaka ärenden. Jag får inte yttra mig i enskilda ärenden eller domslut, utan jag försöker föra ett generellt resonemang. Då menar jag att Teres Lindberg med sitt engagemang i de här frågorna, som jag har full respekt för, tän-

ker fel när hon försöker säga att mer skulle kriminaliseras. Jag tror att det är fel väg att gå för att utkräva ansvar och öka trovärdigheten.

Prot. 2012/13:72
5 mars

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2012/13:281 om Kulturarvslyftet

Anf. 28 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Gunilla Carlsson i Hisings Backa har ställt frågor om vilka initiativ jag är beredd att ta för att ompröva Kulturarvslyftet och om vad jag är beredd att göra för att de medel som har anslagits till Kulturarvslyftet ska komma kulturarbetsmarknaden till godo.

Gunilla Carlsson redogör i sin interpellation för en aktuell prognos för Kulturarvslyftet som visar att 300 platser kommer att anordnas inom satsningen under 2013. Jag har ingen anledning att ifrågasätta denna prognos utan konstaterar att endast en del av de möjliga platserna inom satsningen kommer att kunna tillskapas. Om reglerna för Kulturarvslyftet jämförs med förutsättningarna för andra utvecklings- eller lönebidragsanställningar eller reglerna för den sedan länge etablerade verksamheten inom Kulturarvs-IT, kan man konstatera att villkoren inom Kulturarvslyftet trots allt är goda. När man överväger förändringar av regelverket för satsningen måste det vägas in att det inte är önskvärt att villkoren ska skilja sig alltför mycket åt mellan likartade arbetsmarknadssatsningar och anställningsstöd.

Jag beklagar verkligen att inte fler potentiella anordnare sett möjligheterna inom satsningen. Vi börjar nu se att många av de projekt som startas inom Kulturarvslyftet ger goda resultat. Det gäller i hög grad både för anordnare och för dem som kan erbjudas platser inom satsningen. Min förhoppning är att dessa goda exempel ska göra att fler tar del av möjligheterna inom Kulturarvslyftet. Även om jag hade önskat att satsningen fått större omfattning är det ändå positivt att 300 personer, som i dag har en mycket svår situation på arbetsmarknaden, under 2013 kommer att erbjudas meningsfull och utvecklande sysselsättning inom kulturarvsområdet. Varje plats som skapas inom Kulturarvslyftet är värdefull. Jag kommer att noga följa den fortsatta utvecklingen.

När det sedan gäller frågan om att använda de medel som avsatts för Kulturarvslyftet till helt andra ändamål är det viktigt att påminna sig att medlen har avsatts som en del av arbetsmarknadspolitiken för att skapa arbetstillfällen för människor som står långt från arbetsmarknaden och som har funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Jag vill inte ta initiativ som bidrar till att ta resurser från de sämst ställda på arbetsmarknaden.

Anf. 29 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka kulturministern för svaret.

Det är inte första gången vi står här i kammaren och debatterar just Kulturarvslyftet. Det har naturligtvis sin grund i att vi tycker att rege-

ringen inte tar sitt ansvar i den här frågan, precis som i så många andra frågor.

Senast vi hade en interpellationsdebatt i den här frågan var i mitten av förra året. I den debatten uttryckte kulturministern sin glädje över att vi från oppositionen hade vaknat och att vi ville diskutera denna så viktiga fråga. Jag vill nog påstå, fru talman, att vi har varit vakna hela tiden, och vi har följt den här frågan noggrant. Vi har också vid flera tillfällen ställt frågan till kulturministern, och även till andra borgerliga ledamöter i kulturutskottet, men vi har hela tiden fått samma svar. Det är precis det svaret jag får också i dag: Vi följer frågan.

Vi socialdemokrater skulle vilja säga att det hade varit roligt om kulturministern och hennes regering också hade vaknat och gjort någonting åt den situation som det här landet just nu befinner sig i.

I dagsläget är arbetslösheten närmare 8 procent. Den är högre än när den moderatledda regeringen tog över regeringsmakten 2006. Då talade Moderaterna om massarbetslöshet. Det hör man inte i dag. Då kan man fundera över om den har försvunnit. Nej, det är snarare tvärtom. Den har blivit ännu värre.

Låt oss fundera med utgångspunkt i det förslag jag vill debattera i dag, det vill säga Kulturarvslyftet. Kulturarvslyftet är ett förslag och en reform som regeringen har lagt fram som inte fungerar. Det är därför jag och andra har lyft upp frågan i kammaren. Det är inte okej att avsätta medel i budgeten men som på grund av konstruktionen inte fungerar. Detta sker samtidigt som det finns en stor grupp människor som inte kommer in på arbetsmarknaden. Återigen svarar kulturministern att hon inte är beredd att göra några förändringar inom ramen för Kulturarvslyftet. Har inte ansvarigt statsråd några visioner, idéer eller förslag på hur pengarna, som trots allt är avsatta i budgeten, kan användas?

Konstruktionen på Kulturarvslyftets finansiering ifrågasätts. Institutionerna har hela tiden sagt att det är svårt att skapa platser inom Kulturarvslyftet på grund av att det kostar för mycket för institutionerna. Förra gången vi stod här sade kulturministern att regeringen går ut offensivt med kampanjer och informerar till exempel SKL, kyrkan och andra organisationer och säger att Kulturarvslyftet finns och att man ska ta möjligheten att skapa arbetstillfällen. Nu har februari precis passerat, och resultatet är fortfarande alldeles för lågt. Det är konstigt att kulturministern inte har några idéer eller förslag på vad som kan göras.

Jag ställer återigen en fråga till kulturministern. Hon ser hur resultatet ser ut. Myndigheterna skriver själva ned prognosen, och hon ställer sig bakom prognosen. Vad tänker kulturministern göra för att se till att medlen används på ett klokt och ansvarsfullt sätt så att människor kommer i sysselsättning?

Anf. 30 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Låt mig först få kommentera interpellantens syn på arbetsmarknadsläget. Sedan alliansregeringen tillträdde finns det långt över 200 000 färre människor i utanförskap, och samtidigt ökar sysselsättningen med långt över 200 000 människor. Detta har skett trots att det råder en global finans- och till viss del statskris i vårt närliggande område, vilket är ett gott resultat givet den svåra situation som inte minst Europa drabbats av.

När det gäller interpellationens huvudtes är det viktigt att konstatera att det finns huvudsakligen tre grupper som halkar efter vad gäller arbetsmarknadssituationen. Det är de unga, de utlandsfödda och de funktionshindrade.

Låt oss se på siffrorna lite mer i detalj för unga och utlandsfödda. Då ser vi att det ser någorlunda lovande ut. De unga kommer rätt snart i arbete sett internationellt mot andra jämförbara länder. De utlandsfödda har visserligen alltför lång väg in på arbetsmarknaden, men de kommer ändå in på arbetsmarknaden och får anställning.

Detta gäller tyvärr inte de funktionshindrade. Min upplevelse är att detta är den mest utsatta gruppen av alla, och jag blev därför oerhört glad när alliansregeringen signalerade en extra satsning på de funktionshindrade. Det var inte sämre än att det gällde vår mest närliggande kulturskatt, det vill säga att inventera och se över vårt kulturarv.

Precis som ministern sade i sitt svar ska vi glädjas åt de 300 som har kommit in från en lång väg utanför arbetsmarknaden med hjälp av det stöd som Kulturarvslyftet ger. Jag har ibland spekulerat i de termerna eftersom detta är den grupp som står längst från arbetsmarknaden. För 25–30 år sedan var miljöaspekter inte särskilt viktiga för arbetsgivare. I dag är det ett honnörsord att man bedriver ett miljö- och klimatsmart arbete. Man sätter en stämpel av kvalitet. Jag ser framför mig alliansregeringens vision – inte minst kulturministerns tillsammans med arbetsmarknadsministerns – att de funktionshindrade får komma in i arbetsgemenskapen på samma sätt som vi i dag värnar en kvalitetsstämpel på att vi driver miljö- och klimatarbete, det vill säga anställer och sysselsätter funktionshindrade. Det är en kvalitetsstämpel.

Fru talman! Jag ser Kulturarvslyftet, precis som ministern uttryckte det i sitt svar till interpellanten, som en start på något unikt, en resa med specialdesignade möjligheter för dem som står allra längst bort från arbetsmarknaden. Man ska inte förklena starten med 300 individer som faktiskt har kommit in och där vi inte vet om prognoserna så småningom kommer att fullt ut slå in.

Kulturministern avslutade sitt svar till interpellanten med att Kulturarvslyftet är framförhandlat inom alliansregeringen till stöd för funktionshindrade mellan Arbetsmarknadsdepartementet och Kulturdepartementet. Därför är inte ministern beredd – klokt nog – att avstå de resurserna till något helt annat. Jag tror att det är viktigt att värna om den inslagna vägen eftersom många funktionshindrade gläds åt att få ta del av att också säkra Sveriges kulturskatter. Man kan försiktigtvis fråga vem som ska dela på ansvaret för att just funktionshindrade också får möjlighet att berika arbetsmarknaden tillsammans med oss andra som gudske-lov inte har drabbats av funktionshinder. Också kulturarbetarna har ett ansvar att hjälpa oss andra att stimulera fler funktionshindrade än färre att komma in på arbetsmarknaden. I det här fallet hoppas jag att kulturarbetarna kommer att inse det och därför satsa på att ytterligare inkludera fler funktionshindrade i detta viktiga arbete.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 31 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Välkommen in i diskussionen, Finn Bengtsson.

Jag sade i mitt svar att varje jobb är viktigt. Det gäller inte minst de många som nu har fått chansen att komma in i Kulturarvslyftet. I många fall har de en lång arbetslöshet bakom sig men vill och kan nu arbeta.

Jag är den absolut första att medge att det kan vara svårt att göra prognoser. Vi vet att det finns stora behov på våra kulturinstitutioner och att det finns en stor grupp människor som står utanför arbetsmarknaden. Det var också syftet med, och är syftet med, Kulturarvslyftet att gifta ihop behoven.

Vi hade trott att det skulle gå fortare. Nu är vi inne på år två. De senaste siffrorna jag har är bättre, trots allt, än de som Gunilla Carlsson antyder. Hittills har det från Riksantikvarieämbetet kommit in 143 ansökningar som omfattar 555 platser. Flera av dem kommer nu i gång. De som får den chansen kommer att bidra till att vi har ännu fler goda exempel att visa upp. Det hade varit roligt om det hade varit dubbelt så många, men utan Kulturarvslyftet hade ingen av dessa platser kommit till. Jag tycker att vi ska glädjas åt detta. Jag har på intet sätt tappat tron på Kulturarvsprojektet.

Det här är en bred satsning, till skillnad mot många andra. De ansökningar som hittills har kommit in är från statliga myndigheter, kommuner, föreningar och stiftelser. De spänner över stora delar av kulturarvsområdet, till exempel digitalisering av bilder, film och andra arkiv, vård, tillgängliggörande av kulturmiljöer, inventering av miljöer och samlingar. Den bredden är viktig att bygga på.

Jag har också under mina kontakter med såväl Arbetsförmedlingen som Riksantikvarieämbetet fått in beskrivningar på vad som faktiskt har hänt och vad det har betytt för många av dem. Låt mig nämna några.

Sotenäs kommun arbetar med kommunens kulturarv. De ansvariga säger bland annat att det som förvånat dem mest är hur snabbt de anställda går från utanförskap till innanförskap. Att kunna berätta detta också för andra – myndigheter, föreningar, kyrkan – att det går och betyder något är också viktigt för dem. Det är något som de kommer att fortsätta att driva.

Westmannastiftelsen och Ängsö: Vi hade så sent som häromdagen diskussioner med landshövding Ingemar Skogö som sade: Kom till oss så får jag visa hur mycket vi gör i Västmanland när det handlar om Kulturarvslyftet! Där vårdar man skog, åkrar, gårdar, torp och hus och åter-skapar slottsparken. Den ansvarige säger så här: Vi ”är överraskade över att det är en så stark egen drivkraft i gruppen. Vi har inte behövt pusha de här personerna – – –. Alla är så öppna för helt nya arbetsuppgifter, som man inte arbetat med tidigare. De är nyfikna på nya kunskaper.”

Jag skulle kunna dra fler exempel. Ett tredje är Västerviks Museum, där de inventerar samlingarna och där man säger om de fem personer som arbetar inom Kulturarvslyftet: ”Arbetslaget visar stor föremålsentusiasm och gör ett otroligt bra jobb. Det har kommit med kreativa bidrag som löser frågorna på ett sätt som vi med museierfarenhet inte hade tänkt på i första hand.”

Det är bara några av de goda exempel som finns.

Anf. 32 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Jag tvivlar inte på att de personer som kommer in i Kulturarvslyftet växer och kommer vidare i livet. Det tror jag absolut att de gör. Jag tror inte heller att man ska förkasta att personer kommer vidare i arbetslivet – absolut inte.

Det som frågan handlar om här är ju att man faktiskt avsätter rejält med pengar men att pengarna inte går åt. Verkligheten ser inte riktigt ut som den bild som kulturministern så gärna vill måla upp.

Det hade väl varit jättebra om 1 200 personer hade kommit i sysselsättning via Kulturarvslyftet förra året – det var ju det som var prognosen för 2012. Det visade sig att man inte nådde upp till det, utan i december var man uppe i 174 personer inom Kulturarvslyftet.

Vi socialdemokrater ställde oss bakom Kulturarvslyftet inför budgeten 2012. Men med tanke på att det inte fungerade med den konstruktion som det har valde vi att säga: Nej, vi lägger ned Kulturarvslyftet, och i stället satsar vi på ett nytt accessprojekt, som skulle komma kulturen till del och som också skulle skapa arbetstillfällen.

Då brukar kulturministern säga: Ja, men då vänder Socialdemokraterna alla de personer ryggen som Kulturarvslyftet vänder sig till. Det gör vi absolut inte. Det är det sista vi skulle välja att göra. Vi lägger fram förslag som vi tror på och som vi tror skulle generera arbetstillfällen för de personerna. Det handlar ju lite om att vara realistisk i de förslag man lägger fram.

Du vet precis som jag att inte minst DIK, fackförbundet, har varit väldigt kritiskt till konstruktionen av Kulturarvslyftet, men det har också många av institutionerna varit.

Jag har i dag fått siffror – man kan alltid diskutera vilka siffror som är riktiga – från Riksantikvarieämbetet som visar att 218 personer har fått utvecklingsbidrag beviljat vad gäller Kulturarvslyftet. Det är en sak att få bidrag och en annan sak hur många det är som har ansökt om det. Men jag tycker inte att vi behöver fastna i det.

Av 2 000 är det en prognos på 300. 1 700 blir inte av. Då är frågan: Hur tänker kulturministern? Tänker hon att man ska låta det här ligga kvar och låta pengarna gå tillbaka in till staten? Eller har hon några idéer, förslag och visioner om hur man skulle kunna använda pengarna i stället?

Trots allt är det drygt 9 000 personer som är inskrivna på AF Kultur som skulle kunna få arbeten om man valde att destinera om dessa resurser. Vi vet att Arbetsförmedlingen skickar tillbaka miljontals kronor därför att de ute på arbetsförmedlingarna inte kan använda dem gentemot de arbetssökande eftersom regelverket ser ut som det gör.

Har kulturministern några visioner och tankar, med tanke på att ni har avsatt resurserna och mängder av människor skulle vilja få ett arbete? Ni väljer att hålla fast vid en konstruktion som gör att detta inte kommer till stånd.

Anf. 33 FINN BENGTTSSON (M):

Fru talman! Gunilla Carlsson i Hisings Backa säger att hon inte tvivlar på att de som kommer in i Kulturarvslyftet växer och trivs med detta. Samtidigt skriver hon i sin interpellation: ”Vi socialdemokrater har föreslagit att lägga ned Kulturarvslyftet” – till förmån för att kulturinstitutioner skulle gynnas genom att arbetslösa akademiker skulle kunna

komma i arbete. Man föreslår också lönebidragsanställningar inom ideell sektor.

Men om nu 300 funktionshindrade får möjlighet att arbeta med vår kulturskatt, varför förmena dem detta? Kanske det också är en signal om att denna prognos så småningom kommer att infrias. Det måste ju få växa fram. Det här är ett nytt grepp som gör att funktionshindrade, som står längst ifrån arbetsmarknaden, får en bredare palett att arbeta med än bara i traditionell ideell sektor.

Dessutom stöder sig interpellanten på att förbundet DIK har kritiserat Kulturarvslyftet. Ja, man kan ju undra lite grann hur de känner ansvar för att inkludera funktionshindrade inom sin grupp av fackligt anslutna.

Jag sade i mitt förra inlägg, och jag vidhåller detta, att det är ett ansvar för alla sektorer i samhället att stödja dem som står allra längst bort från arbetsmarknaden. Det är de funktionshindrade. Det gäller definitivt inte bara kulturarbetare, och det gäller lika mycket offentliga arbetsgivare som privata. Tyvärr är de offentliga arbetsgivarna inte bättre än vad de privata arbetsgivarna är på att anstränga sig i denna riktning.

Men jag tror också, fru talman, att det är viktigt att konstatera att detta är ett unikt grepp, där man alltså tittar över Kulturdepartementets satsningar tillsammans med arbetsmarknadspolitiken för att just gynna den utsatta grupp som står allra längst ifrån arbetsmarknaden. Att förmena dem möjligheten att få komma i kontakt med Sveriges kulturskatt och få vara en del av att kartlägga denna tycker jag är ganska cyniskt – att se bort ifrån de 300 individer som i dag har fått den möjligheten. Kanske kommer många fler att gynnas av detta på sikt.

Anf. 34 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Om vi ska påminna oss historien här var det inte självklart att satsningarna från Arbetsmarknadsdepartementet på dem som står längst bort från arbetsmarknaden skulle komma kulturarvet till godo. Det var inte givet – man hade kunnat satsa på något helt annat område innan man kom in på att diskutera just Access. Nu valde man det här, vilket vi tycker är otroligt positivt.

Låt oss säga att man hade gjort en prognos om att detta kunde ge 300 eller 400 nya jobb. Vad hade Gunilla Carlsson sagt då? Hade hon sagt att det var en väldigt lyckosam satsning? Gunilla Carlsson kritiserar ju att man inte har nått upp till den prognos som fanns. Men inte desto mindre är detta riktiga jobb som görs, som är efterfrågade och som kan bli fler. Nu finns det 555 personer i ansökningarna. Min förhoppning är att det också kommer att leda till riktiga jobb.

Sedan är frågan hur man kan ändra systemen. Jag får tillägga att de pengar som inte utnyttjas i Kulturarvslyftet inte försvinner ut i något svart hål. De går till andra satsningar inom Arbetsmarknadsdepartementet. Men visst hade det varit roligt om alltihop hade kunnat gå till kulturarvet – det tycker jag också.

Det har gjorts förändringar. Bland annat finns det från februari i år möjlighet att kombinera något som heter särskilt introduktions- och uppföljningsstöd, Sius, med utvecklingsanställning. Den här förordningsförändringen innebär också utökade möjligheter att erbjuda stöd till både anordnare och anställda inom Kulturarvslyftet. Sius, den här speciella

formen, är ett sätt att stödja arbetsplatser som har begränsad erfarenhet så att de kan anställa och arbeta med personer i den här målgruppen, det vill säga människor med handikapp av något slag.

Låt oss se hur det här går. Vi ser över det och följer det självfallet hela tiden. Vi kommer också att göra besök på de orter, platser och verksamheter där man har Kulturarvslyftet.

Access återkommer Gunilla Carlsson till. Hon vet också att Access var en tvåårig, begränsad satsning som den förra regeringen gjorde. Den var bra, tyckte vi inom Alliansen, som förlängde den med två år. Men den skulle också vägas mot en annan situation på arbetsmarknaden, där arbetslösheten vid den tidpunkten var lägre men hög inom just kulturområdet. Därför valde man att göra den här satsningen. Nu ser det lite annorlunda ut.

Eftersom Gunilla Carlsson hänvisar till fackförbundet DIK kan man påminna sig om hur löneförväntningarna ser ut inom DIK. Satsningen i Socialdemokraternas budget är kraftigt underfinansierad. 196 miljoner skulle gå till 600 jobb. Därmed är vi inne på en lön före skatt på 17 700. Det är långt under vad DIK förväntar sig.

Skulle de pengar som Gunilla Carlsson och Socialdemokraterna satte av till Access, en satsning för framför allt akademiker – inget fel i det, men det är något helt annat, en annan grupp – räcka till marknadsmässiga löner skulle vi vara nere på kanske 300–400 anställningar. Och det skulle vara 300–400 anställningar till akademiker, som trots allt har betydligt lättare att få jobb inom kulturarvsområdet än den grupp som nu får jobb genom Kulturarvslyftet. Ska man vara hederlig ska man också lyfta fram detta.

Anf. 35 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Jag lär inte få något svar från kulturministern på hur hon tänker sig att resurserna skulle kunna användas på ett annat sätt än det som ligger fast i dag vad gäller Kulturarvslyftet.

Jag vill absolut sätta mig emot att jag på något sätt skulle säga att de jobb som kommit till inte är bra. Precis som jag inledde med att säga ställer vi socialdemokrater oss bakom Kulturarvslyftet. Men vi såg och lyssnade till den kritik som fördes fram. Och när vi också såg att resultatet inte på långa vägar nådde upp till det som var prognosen ställde vi oss frågan: Är det verkligen det här upplägget som fungerar och som är bra? Nej, uppenbarligen inte. Då sade vi att vi vill använda de här pengarna på ett annorlunda sätt.

Men som jag sade vänder vi inte de här personerna ryggen. Vi har som ett exempel föreningsjobben som skulle kunna generera drygt 5 000 föreningsjobb för den här målgruppen som nu är 200 personer.

Det handlar alltså lite om hur man väljer att fördela sina resurser. Att lägga resurserna på någonting som inte går att genomföra och senare skicka tillbaka dem tycker inte jag är att ta ansvar när vi ser hur situationen ser ut. När vi har en hög arbetslöshet och så många som skulle behöva komma in på arbetsmarknaden gäller det att ha en politik som möjliggör för människor att komma tillbaka i arbetslivet. Då behöver man lyssna. Och det räcker inte att bara följa en fråga, utan när det visar sig att det inte fungerar tycker jag att man som ansvarig minister faktiskt har ett ansvar att göra någonting åt det och komma med konstruktiva

Svar på
interpellationer

förslag som fungerar i verkligheten. Annars vänder man väldigt många människor ryggen, inte de som har lyckats komma in och har fått en plats – det är jättebra – men alla de andra som står kvar och inte kommer in på grund av att konstruktionen ser ut som den gör och att pengarna blir kvar i systemet.

Anf. 36 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Gunilla Carlsson kritiserar fortfarande prognosen. Och lite rörande är det att höra hur hon beskriver det som att detta skulle vara den enda satsning som finns på hela arbetsmarknadsområdet, att pengarna skickas tillbaka och det är en stor arbetslöshet. Men det finns ju en otrolig massa olika verksamheter – åtgärder, projekt och annat – inom hela arbetsmarknadspolitiken som de pengar som nu inte används kan gå till i stället. Det är inte så att de ligger överksamma, och det vet Gunilla Carlsson.

Kulturarvslyftet innebär en stor möjlighet, och det kommer säkert att bli fler som kan ta del av det. Den här satsningen innebär en trygghet i form av att man får en lön att leva på och arbetskamrater att bygga en vardag kring. Man får också tillbaka en tro på sig själv. Varje jobb här är viktigt. Access var bra, men det är en helt annan lösning som riktar sig till en helt annan grupp. Vi kan inte jämföra dem.

Sedan har våra kulturinstitutioner – museer, arkiv och andra – fått utökade resurser. Det finns ett stort intresse för museerna. Museistatistiken visar också hur besökarna blir allt fler, och det kommer naturligtvis utställningar, samlingsarbeten och mycket annat till godo.

Vi tar ansvaret för kulturarvet. Att vi nu äntligen också tar itu med Nationalmuseum, som Socialdemokraterna länge negligerade trots att behoven var så stora, är ytterligare ett exempel på detta, och mer lär komma.

Kulturarvslyftet är en satsning som betyder mycket både för kulturarvet och för de människor som har fått en chans. Och jag vill fortfarande hävda att Gunilla Carlsson, även om hon nu säger att det inte är så, trots allt vänder människorna ryggen genom att säga att det här ska avslutas och att pengarna ska gå till någonting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2012/13:282 om framtidens digitalisering av biografier

Anf. 37 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Lars Ohly har ställt två frågor angående stödet till digitalisering av biografier. För det första undrar han om jag avser att lägga fram ett förslag om att öka statens andel av stödet till digitalisering av biografier. För det andra undrar han om jag avser att lägga fram ett förslag som innebär att även nya biografier kan få del av digitaliseringsstödet.

Digitaliseringen av biograferna innebär, precis som Lars Ohly anför, en rad fördelar. Det handlar bland annat om ökade möjligheter att ta del av ett mer varierat filmutbud än tidigare. Biograferna får också möjligheter att visa annan kultur på den lokala biografen, såsom opera-, musik- och teaterföreställningar. Det kan också handla om nya möjligheter till ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. När det gäller digitaliseringens möjligheter är jag alltså överens med Lars Ohly.

Regeringens uppfattning är, som jag framhållit i tidigare svar på en interpellation om tillgång till digitalbio, att digitaliseringen blir mest kostnadseffektiv och långsiktig om den drivs av marknaden. Samtidigt finns det mindre biografer som inte klarar omställningskostnaderna av egen kraft. Det är mot den bakgrunden som det statliga stödet för digitalisering av biografer ska ses.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2011 att 60 miljoner kronor skulle avsättas för en satsning på digitalisering av biografer med 15 miljoner kronor per år under 2012–2015. Det skedde mot bakgrund av bedömningen att den övervägande delen av filmdistributionen inom några få år sannolikt skulle vara digital samt att biografer främst på mindre orter skulle riskera att slås ut på grund av omställningskostnaderna.

Eftersom utvecklingen gått snabbare än beräknat har regeringen därefter agerat på olika sätt för att tillmötesgå branschens behov. Satsningen inleddes redan 2011 och avslutas redan 2013. Det sistnämnda sker genom att de 15 miljoner kronor som från början avsåg 2014 görs tillgängliga redan i år, då totalt 30 miljoner kronor fördelas för digitaliseringen.

Stöd till digitalisering av biografer infördes mot bakgrund av bedömningen att biografer, främst på mindre orter, på kort sikt riskerar att slås ut på grund av omställningskostnader för digitaliseringen. Satsningen gjordes inte för att nya biografer skulle få stöd. Att gränsen för stöd sattes till högst 50 procent av kostnaderna handlar bland annat om att det bedömdes rimligt att biografägarna själva och andra intressenter, till exempel på lokal eller regional nivå, står för en del av finansieringen.

Jag är liksom Lars Ohly väl medveten om att digitaliseringen av biografer har gått snabbt och att bland annat det statliga stödet varit till god hjälp i den pågående processen. Det är därför glädjande att många biografer hittills har klarat omställningen med eller utan det statliga stödet.

Jag är också medveten om att det finns ett stort antal biografer som ännu inte är digitaliserade och följer därför noga den fortsatta utvecklingen.

Anf. 38 LARS OHLY (V):

Fru talman! Ärade åhörare! Jag tackar kulturministern för svaret, även om det inte går att tolka som annat än ett nej på båda de frågor som jag ställde. Kulturministern avser inte att öka det statliga stödet eller lägga fram förslag i den riktningen. Kulturministern avser heller inte att lägga fram förslag som innebär att stöd även kan utgå till nya biografer. När politiker säger att de nogsamt ska följa utvecklingen vet man att de inte är så intresserade av att göra någonting, och det är just vad kulturministern visar.

Det är synd, för det här är både en fråga där vi är överens om mycket och en fråga där vi skiljer oss åt.

Kulturministern var i svaret inne på det som överensstämmer, och det är vikten av digitaliseringen och vilka möjligheter den för med sig. Här finns det nog bland alla som jobbar med filmpolitiska och kulturpolitiska frågor en samstämmighet om att digitaliseringen i sig är bra. Det är stora möjligheter som följer av att fler får ta del av inte bara film utan andra kulturella upplevelser genom digitaliseringen av biografier.

Men det är som sagt också en fråga där vi skiljer oss åt. Det märks tydligt i kulturministerns svar när hon säger att digitaliseringen blir mest kostnadseffektiv och långsiktig om den drivs av marknaden.

Det är en intressant formulering, och som följdfrågor på min interpellation vill jag gärna höra vad kulturministern menar.

På vilket sätt skulle det vara mindre kostnadseffektivt om vi tog ansvar för en större del av digitaliseringen genom att till exempel öka det statliga stödet till mer än de 50 procent som är i dag?

På vilket sätt skulle det vara mindre kostnadseffektivt om Sveriges riksdag eller regering beslutade att stödet också skulle kunna gå till etableringen av nya biografier?

På vilket sätt är det mer kostnadseffektivt att avstå från gemensamma insatser för att uppnå det mål vi tycks vara överens om, nämligen att digitaliseringen ska fortsätta och gärna får gå ännu fortare?

Det är en obegriplig, marknadsfundamentalistisk, dogmatisk position: Marknaden är de facto alltid bättre.

Men så är det inte i verkligheten. Marknaden är inte alltid bäst på att fatta alla beslut eller på att avsätta pengar till alla viktiga satsningar. Oftast fungerar marknaden väldigt krasst ekonomiskt. Finns det möjligheter att plocka hem dessa pengar genom den investering som behövs? Finns det inte det blir det svårt.

Det hundratal biografier som inte har digitaliserats är just små marknadsaktörer, till exempel föreningar. De har inte en jättestor publik att lita till och skulle behöva ett ökat stöd till digitalisering för att kunna locka en större publik och kunna erbjuda fler kulturella upplevelser.

Det är detta perspektiv jag saknar hos kulturministern. Om vi är överens om att digitaliseringen kan innebära förbättrade villkor och större möjligheter till kulturella upplevelser, varför är då inte det utgångspunkten i stället för att överlåta digitaliseringen åt en marknad som ibland är högst ovillig att ta ansvar för kulturell utveckling?

Jag har förstått att svaret på mina två frågor i interpellationen är nej. Kulturministern avser inte att göra något och tänker nogsnamt följa utvecklingen, det vill säga är inte intresserad av att göra något konkret.

Men varför skulle det vara mer kostnadseffektivt att överlåta stöd på marknaden?

Anf. 39 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Att Lars Ohly och jag har lite olika perspektiv är inte så märkligt, och när det handlar om vad som är marknadsdrivet och inte har vi säkert också olika uppfattningar. Jag tror på marknaden. Det gör jag bland annat i detta fall för att jag värnar om medborgarnas pengar.

Om Lars Ohly har satt sig in ordentligt i denna fråga, vilket jag hoppas, vet han att kostnaden för utrustningen var väsentligt högre för ett par

år sedan än den är i dag. Skulle vi ha satsat 60 miljoner kronor för ett par år sedan hade betydligt färre biografier kunnat digitaliseras.

Skälet är marknaden. Här gällde det att vänta in de stora aktörerna, bland annat i USA. När till exempel SF Bio gick över till digitalisering innebar det att kostnaden för utrustningen sjönk betydligt. Det är ett av skälen till att jag tror på marknaden. Hade vi gjort som Lars Ohly föreslår skulle betydligt färre biografier ha kunnat digitaliseras.

Så sent som i december fick vi ta del av hur det har gått med digitaliseringen på andra håll i Europa. Det är en stor fråga inte bara hos oss, utan den har diskuterats i flera år när kulturministrarna har mötts i Bryssel. Då var, och är kanske fortfarande, Sverige ledande vad gäller andelen biografier som gått från den gamla tekniken med 35 millimetersfilm till digitalisering.

Pengarna räcker till betydligt fler. Drygt 600 av 800 biografier är digitaliserade. Det finns pengar kvar i systemet. Det är Svenska Filminstitutet som avgör och har kontakterna med biograferna, och det är en rimlig ordning. Jag vet inte vad som skulle hända om jag plötsligt gav mig in i den frågan. Då kanske Lars Ohly skulle få för sig att anmäla mig någonsans; man kan aldrig vara riktigt säker.

Det finns runt 38 miljoner kvar hos SFI för digitalisering av de resterande biograferna. Det är till stor del upp till SFI att avgöra hur man vill använda pengarna. Det finns också en rättvisaspekt på detta. Ska de biografier som var tidigt ute få en mindre andel, eller vill man göra någon annan satsning?

Det handlar inte om en brist på visioner utan om en verklighetsförankring. Självklart har vi och våra tjänstemän en dialog med SFI för att få veta hur det fungerar. I vilken takt kommer vi att kunna digitalisera? Hur ska vi klara digitaliseringen på de orter där det saknas underlag och där inte ens det statliga stödet hjälper? Ska vi göra en annan omprioritering?

Jag kan garantera Lars Ohly att frågan är viktig för oss. Den är viktig för hela Filmsverige och för den kulturella infrastrukturen. Men hade vi inte valt att lyssna på marknaden skulle pengarna ha räckt till betydligt färre biografier.

Anf. 40 LARS OHLY (V):

Fru talman! Kulturministern motsäger sitt eget interpellations svar. Där säger hon att satsningen på digitaliseringen av biografier tidigare lades, men nu var det tydligen viktigare att vänta in att det skulle förbilligas. Det stämmer inte överens.

Jag vill dock tacka kulturministern för trosbekännelsen. Kulturministern tror på marknaden. Som kulturpolitisk utgångspunkt är den ganska svag. Som grund för en visionär kulturpolitik är den katastrofal.

Jag tror inte att kulturministern kan nämna en enda kulturyttring som klarar sig utan stöd från oss tillsammans, från samhället. Jag tror inte att kulturministern i förlängningen kan se en enda kulturform som klarar sig utan stöd från samhället.

Anledningen är självklar. Det krävs, precis som i samhället i övrigt, en infrastruktur. Det krävs utbildning, lokaler och mängder av saker som marknaden bara tillhandahåller när det finns möjlighet att göra pengar.

En tro på marknaden riskerar att leda till ett kulturellt förfall.

Dock har kulturministern genom sitt agerande och genom beslutet 2011 visat att det fanns en förståelse för att det behövdes ett samhälleligt stöd. Det räckte inte med marknaden.

Jag har inte fått svar på mina frågor om varför det skulle vara mer kostnadseffektivt att överlåta åt marknaden att bestämma vilka kulturpolitiska eller filmpolitiska satsningar som ska göras och hur fort digitaliseringen ska gå fram. Jag lyssnar gärna till svaren i kulturministerns nästa inlägg.

Vad som är tydligt är dock att den digitalisering som sker i dag sker med ett statligt stöd som inte räcker. Digitaliseringen går fort, men många lämnas bakom. Dessa täcker inte marknaden in.

Att som kulturministern svara ”jag tror på marknaden” till dem som inte har råd med en 50-procentig egeninsats för att klara av digitaliseringen av en biograf är ganska svagt. Jag tror att kulturministern själv känner att det som svar betraktat är ett icke-svar. Det innebär att svaret egentligen är: Jaha, då får ni väl vara utan.

Då faller ju allt som vi var överens om och som kulturministern sade i sitt interpellationssvar: ”När det gäller digitaliseringens möjligheter är jag alltså överens med Lars Ohly.”

Kulturministern tog till och med ett antal formuleringar från min interpellation för att beskriva hur bra och viktig digitaliseringen är.

Men allt det föll för dem som inte hade råd med egeninsatsen. Där var det inte tillräckligt viktigt. Där var det inte tillräckligt mycket marknad för att en sådan satsning skulle kunna ske.

Därför är det bara sorgligt att höra en trosbekännelse i stället för ett svar som andas kulturpolitiska visioner och framtidstro och som dessutom för vidare tanken att digitaliseringens möjligheter måste nå fler.

Anf. 41 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Det kunde vara intressant med en ideologisk debatt, men Lars Ohly och jag kommer aldrig att kunna mötas. Vi har olika kultursyn – det är alldeles rätt – även om vi båda i det här fallet tror att digitalisering av biografier är ett bra sätt för människor att ta del av kultur, inte bara av film utan också mycket annat som man kan göra i dessa digitala hus framöver.

Det är möjligt att Lars Ohly inte ens lyssnade på mig. Men jag tyckte att jag var så tydlig jag någonsin kunde vara, när jag talade om vad ”marknadsledande” och ”marknadshänsyn” betyder just när det handlar om kostnaden för detta.

Om man tror på femårsplaner och att staten ska sätta upp någon form av pris, som det har varit i en del system som inte präglas av marknadstänkande, då förstår jag att vi aldrig kommer att kunna mötas. Men nu har efterfrågan på digital utrustning betytt att kostnaderna har blivit lägre.

Jag kan upprepa det flera gånger, så får väl Lars Ohly välja om han vill lyssna eller inte: Pengarna har därmed räckt till betydligt fler digitala satsningar än de skulle ha gjort annars. Sedan kan Lars Ohly möjligen anse – och kanske till och med ha ett förslag på det i budgeten – att man ska anslå mer än 60 miljoner kronor. Men det är den summa som Svenska Filminstitutet har uppgett behövs för satsningen.

Vi har lyssnat på marknaden i den meningen att när satsningen väl kom i gång internationellt gick det mycket fortare än vi hade trott, och det är därför som vi inte längre håller kvar vid den fyraåriga satsningen utan har lyckats pressa ned det till två år, för att så många som möjligt nu ska kunna gå över till digital utrustning och också kunna visa de filmer som numera produceras bara digitalt.

38 miljoner av de 60 återstår att fördela. Fyra beslutstillfällen finns under året för Svenska Filminstitutet. Det finns ungefär 150 biografer kvar att digitalisera. Vill man kan man låta alla ta del av pengarna. Frågan är om det kommer att räcka för de mindre eller om man vill göra en annan prioritering. Mycket av de möjligheterna och det ansvaret ligger fortsatt hos Filminstitutet. Jag har stort förtroende för deras kompetens och deras kunskap. Skulle man öka stödet kommer kanske ett antal mindre biografer, som i Oxelösund och Åsele, inte att kunna få pengar ens med den här summan, om man smetar ut den över alla, helt enkelt därför att de biograferna är för små.

Om Lars Ohlys uppfattning är att man nu ska lägga en betydligt större del än vad Filminstitutet har uppgett är han naturligtvis fri att göra det.

Anf. 42 LARS OHLY (V):

Fru talman! Det är inte en femårsplan att föreslå att man ska öka stödet något till digitalisering av biografer. Det är en viss överdrift i det uttalandet, för att uttrycka sig milt. Det handlar helt enkelt om att bygga vidare på det system som regeringen själv har beslutat, nämligen att det behövs ett statligt, samhälleligt stöd för att digitaliseringen ska kunna få fart.

Vi ser att det inte räcker, och då säger vi att vi behöver ta ett större gemensamt ansvar, särskilt som vi inte tror på marknaden. Marknaden är nyckfull och är en dålig herre över kulturpolitiken. Håll undan marknaden! Låt oss i stället se till att bygga en kulturpolitik som har tillgänglighet som ledord, där tillgången till att utöva egen kultur men också ta del av kultur, till exempel genom digitalisering av biografer, blir ett samhällsintresse, där vi ser det som något positivt ifall fler får möjlighet att både utöva och få tillgång till professionellt utövad kultur och där vi inte låter plånboken styra utan faktiskt ser kulturen som en välfärdsfråga.

Kulturministern säger i slutet av interpellationssvaret att hon är ”medveten om att det finns ett stort antal biografer som ännu inte är digitaliserade och följer därför noga den fortsatta utvecklingen”. Kanske något hårdtaget sade jag att det sista är ett sätt för politiker att säga att man inte bryr sig. Men kulturministern har inte övertygat mig om motsatsen i sina svar, eftersom det fortfarande inte finns ett enda konkret besked, utan att svaret på mina frågor om man avser att göra något när man upptäcker problem tydligen är: Nej, vi avser inte att göra något.

Anf. 43 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Fru talman! Vi har under allianstiden ökat budgeten. Det vet också Lars Ohly. I dag är det fler medborgare som tar del av kultur än tidigare. Marknaden, som är ett så förhatligt ord för Lars Ohly, vad står det för? Vad är marknaden? Jo, det är människors önskningar, människors viljor, människors drömmar och människors behov. Det är marknaden.

Av kulturen i Sverige svarar medborgarna för ungefär två tredjedelar. Det är människors önskan att gå på bio, köpa ett konstverk, lyssna på en konsert eller vad det kan vara. Det är bra så. Den kakan växer. Det ger nya jobb. Det ger tillfällen att ta del av alltmer kultur i hela landet.

Vårt kulturliv är rikt. Svenskarna är de mest kulturaktiva i hela Europa. Det har vi också statistik på. Dessutom ökar intresset för kultur.

Det är riktigt att vi också behöver ett samhälleligt åtagande. Det kan se ut på olika sätt. Men vi är tämligen eniga i hela riksdagen om att det ska utgå ett gemensamt stöd för museer, arkiv, digitalisering av biografier i det här fallet, bibliotek, konserthallar och annat – annars kommer det inte att finnas sådan kultur. Det finns inte olika uppfattningar om detta. Detta stöder vi från allianssidan, också mer än tidigare regeringar har gjort. Det är bara att ta del av den senaste statistiken från Myndigheten för kulturanalys, så blir det förhoppningsvis klart för Lars Ohly.

Pengarna till digitalisering av biografier är inte slut. Det finns 38 miljoner kronor kvar för att digitalisera de resterande 150. Det är inte en fråga som jag ska lägga mig i vilka biografier som ska digitaliseras eller inte. Men jag tycker att det är viktigt att de små orterna kan ha en digitaliserad biograf.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2012/13:261 om Vattenfall och ägardirektiv

Anf. 44 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Kent Persson har frågat mig när jag avser att vidta åtgärder som gör att Vattenfall lever upp till uppdraget att bedriva affärsmässigt och miljömässigt hållbar energiproduktion som det gavs av regeringen 2009.

Enligt den bolagsordning för Vattenfall som regeringen efter riksdagens godkännande antog våren 2009 har bolaget som verksamhetsändamål bland annat att generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en mer miljömässigt hållbar energiproduktion.

I enlighet med vad regeringen anfört i den nämnda propositionen är avsikten inte att Vattenfall på kort sikt ska omvandlas till ett bolag som enbart ska äga förnybar eller koldioxidfri produktion. EU 2020-målen utgör en naturlig referenspunkt för Vattenfalls rapportering vad avser utvecklingen mot en hållbar energiproduktion.

Vattenfall har mot bakgrund av det nämnda uppdraget formulerat tydliga mål för att det ska vara möjligt att mäta och följa upp att verksamheten utvecklas i enlighet med uppdraget. Den redan beslutade målsättningen att reducera koldioxidutsläppen till 65 miljoner ton per år till 2020 ligger fast. Vidare beslutade bolaget i samband med den extra bolagsstämman den 28 november 2012 om ett ambitiöst tillväxtmål inom förnybar produktion, nämligen att växa mer än den genomsnittliga tillväxten på de marknader man verkar på.

Sammanfattningsvis gör jag bedömningen att de vidtagna åtgärderna medför goda förutsättningar för Vattenfall att uppfylla de mål som uppställts i bolagsordningen.

Prot. 2012/13:72
5 mars

*Svar på
interpellationer*

Anf. 45 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Detta är en fortsättning på den interpellationsdebatt som vi hade strax före jul och som också handlade om Vattenfall och Vattenfalls affärer, bland annat Nuon.

Anledningen till denna interpellation är den bokslutskommuniké som Vattenfall presenterade i början av 2013 och som egentligen är en ganska dyster läsning. Man kan kort sammanfatta denna bokslutskommuniké med att den handlar om vikande resultat och ökade utsläpp.

I min interpellation efterlyste jag vad regeringen tänker göra för att Vattenfall ska leva upp till det beslut som togs 2009, nämligen att affärsmässighet ska kompletteras med hållbar miljömässighet i Vattenfalls affärer.

Om vi tittar lite grann på vad som har hänt under de år som den borgerliga regeringen har styrt de statliga företagen och Vattenfall kan vi konstatera att regeringen 2007 tog ett beslut om att samtliga företag ska ha en hållbarhetsredovisning, Global Reporting Initiative. Bland annat ska man inrapportera den ekonomiska påverkan och miljöpåverkan på sina affärer. Detta var bra. Det är frågor som Vänsterpartiet har drivit tidigare när det gäller de statliga företagen.

I samband med den verksamhetsberättelse som kom 2008 uttryckte sig Maud Olofsson på följande sätt i en kommentar till den:

Arbete med hållbarhetsfrågor är viktigare än någonsin, och rapporteringen driver detta arbete framåt. Det är här som de statliga företagen är ett föredöme.

Hösten 2008 köper Vattenfall den polska kraftkoncernen Enea. Vi kunde läsa om det i Dagens Industri. I ett slag ökar man utsläppen ganska rejält. Vi kan också i dag konstatera att aktievärdet har sjunkit och halverats, från 4,6 miljarder kronor till 2 miljarder kronor.

Kravet på att kombinera affärsmässighet med hållbarhet uppfylls inte när det gäller köpet av Enea.

År 2009 hyllade dåvarande näringsministern köpet av Nuon. Även här kan vi konstatera att kraven på affärsmässighet och hållbarhet när det gäller miljöpåverkan inte uppfylls.

Givetvis är detta ganska allvarligt när man ser på den fortsatta utvecklingen. Därför blir det också synnerligen intressant att se hur regeringen och statsrådet tolkar det uppdrag som de har gett Vattenfall om att Vattenfall ska vara en av de ledande på de marknader där man finns när det gäller miljöpåverkan och utsläpp. Vad menas med en av de ledande, och hur mäter man egentligen det? Handlar det om en av två, en av tre eller en av fyra, och vad är det egentligen för mål? EU:s 2020-mål är inte relevanta när det gäller Vattenfall. År 1990, som är referenspunkt, hade man i princip noll utsläpp. Hur ska man styra mot noll utsläpp om man inte är tvungen att fejka det på något sätt?

Anf. 46 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Det är inte utan att man blir lite förvånad när man läser denna interpellation och lyssnar på Kent Persson och Vänsterpartiet i

denna fråga. Kent Persson är bekymrad över att Vattenfall fortfarande gör stora investeringar i kol och gas och har synpunkter på hur ägardirektivet är utformat.

Men låt oss då reda ut lite faktauppgifter. Vattenfalls sista beslut att nyinvestera i kolkraft togs 2006. Det var alltså på den tiden då Socialdemokraterna fortfarande styrde landet och Thomas Östros var ansvarig för det statliga ägandet och då Kent Persson och Vänsterpartiet var stödparti åt den regeringen.

Det hör till saken att det tar flera år att färdigställa denna typ av stora investeringar som vi talar om här. Ett av de kraftverk som vi nu talar om är nyligen igångsatt, och det andra tas i drift 2014. Det är detta som gör att Vattenfalls investeringsposter fortfarande till stor del består av fossilkraft.

År 2007 beslutade Vattenfall att inga nya investeringsbeslut ska tas i fråga om kolkraft. I princip alla beslut om nyinvesteringar för Vattenfall under de senaste åren efter det gäller förnybar energi och särskilt vindkraft.

Om man tittar på den senaste investeringsplanen som Vattenfall presenterade helt nyligen och som gäller för perioden 2013–2017 är det hela 56 procent av investeringarna som går till vindkraft. Redan i dag är Vattenfall en av världens största operatörer när det handlar om havsbaserad vindkraft. Man har flera stora vindkraftsparker i Sverige, Storbritannien, Danmark och Tyskland samt Holland efter köpet av Nuon.

Under hösten som gick togs också beslut om de nya hållbarhetsmålen som redan har nämnts och som bland annat innebär att Vattenfall drastiskt ska minska sina koldioxidutsläpp från 90 till 65 miljoner ton till år 2020.

När det gäller ägardirektivet skulle jag vilja påstå att det nya ägardirektivet från 2009 är både tydligare och bättre än det gamla. I det gamla direktivet gjordes ett tillägg 2005, det vill säga under den dåvarande S-regeringen och den ansvarige ministern Thomas Östros, som sagt den regering som Kent Persson och Vänsterpartiet då stödde. Detta tillägg lyder:

Bolaget ska inom ramen för kravet på affärsmässighet vara det ledande företaget i omställningen till en ekologiskt och ekonomiskt uthållig svensk energiförsörjning.

Det säger sig självt att just denna formulering om att det är den svenska energiförsörjningen som ska vara ekologisk ställer dörren på vid gavel för att göra vilka investeringar man vill i fossilkraft så länge man gör dem utanför Sveriges gränser.

Riksrevisionen hade också en hel del kritiska synpunkter på just detta tillägg i den rapport som Riksrevisionen gjorde 2007. Det är alltså i detta direktiv, som beslutades under den socialdemokratiska regering som Kent Persson och Vänsterpartiet stödde, som dessa problem har uppkommit. I det nuvarande direktivet som Alliansen har tagit fram är dessa otydligheter borta.

Jag menar att det finns rätt mycket som tyder på att Vattenfall nu är på väg i rätt riktning när det gäller att minska investeringarna i kolkraft och i stället öka dem i förnybara energikällor. Sanningen är alltså att de sista stora investeringsbesluten när det gäller kolkraft togs under den socialdemokratiska regering som Kent Persson och Vänsterpartiet stöd-

de. Det är konsekvensen av dessa beslut som fortfarande återspeglas i hur investeringsposterna ser ut i dag.

Prot. 2012/13:72
5 mars

Anf. 47 JENS HOLM (V):

Fru talman! Jag tycker att Jonas Jacobsson Gjörtler har lite problem med historieberivningen. Det polska fossilbolaget Enea köptes i november 2008, inte före 2006. Holländska fossilbolaget Nuon köptes 2009, inte före 2006. Vi känner till att det senare applåderades av den dåvarande näringsministern Maud Olofsson.

Jonas Jacobsson Gjörtler fortsätter den borgerliga argumentationslinjen, nämligen att allt var sossarnas fel. Men nu, Jonas, har ditt parti och de andra stödpartierna i den borgerliga regeringen styrt i över sex år. Det går inte längre att skylla på sossarna.

Vi kan bara titta i det senaste bokslutet från Vattenfall, alltså det min kollega Kent Persson refererar till. Ifall man tittar noga i bokslutet ser man att det där konstateras att investeringarna i kol och gas har varit större än investeringarna i förnybart. Med anledning av detta skulle jag vilja fråga Peter Norman om han anser att det är att vara ett av de ledande företagen när det gäller hållbar energiproduktion i Europa – att de fossila investeringarna är större än de förnybara. Jag får inte ihop det.

Jag tror att ett av de grundläggande problemen med Vattenfall är att vi har en så svag politisk ledning av Vattenfall. År 2009 lade den borgerliga regeringen fram en ändring av ägardirektivet där man formulerade det som så att Vattenfall skulle vara *ett* av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Vad betyder det att vara *ett* av flera bolag? Det är precis som Kent Persson frågade: Är det ett av två, eller är det ett av fyra? Är det ett av alla europeiska energibolag?

För att det inte ska finnas några tvivel om vad vi ska använda vårt gemensamt ägda energibolag Vattenfall till har vi i Vänsterpartiet lagt fram en motion om förtydligade ägardirektiv till Vattenfall. Där säger vi väldigt klart och tydligt att Vattenfall ska vara det ledande energibolaget i energiomställningen i Europa.

Jag vill fråga Peter Norman: Om man förtydligar ägardirektivet för ett företag vi äger gemensamt och om man pekar ut att företaget ska vara det ledande företaget i energiomställningen, anser inte Peter Norman att det är ett bättre verktyg för att ställa om? Innebär inte en ökad politisk styrning av bolaget också att vi kan få ett konkretare resultat, nämligen att vi kan styra utvecklingen åt det håll vi önskar? Det skulle jag gärna vilja ha svar på.

Anf. 48 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Kent Persson för interpellationen. Jag vet att Kent Persson och Vänsterpartiet har ett starkt engagemang i denna fråga och även i Vattenfall, och det uppskattar jag. Därför är det viktigt, roligt och intressant att debattera med Kent Persson.

Om vi går tillbaka lite tycker jag att vi kan säga så här: Vattenfalls strategi under 2000-talets början var i huvudsak att köpa på sig en stor mängd kolkraftstillgångar i Tyskland, i Holland och på andra ställen. Tanken bakom detta tror jag var två saker, som inte gick helt rätt. Det

Svar på
interpellationer

ena var att man hade räknat med ett stigande energipris, vilket inte realiserades.

Det andra var att man räknade med att metoden för att lagra koldioxid i marken, alltså CCS, skulle utvecklas. Vattenfall var tidigt ute och hade en testanläggning som var i framkant av forskningen. Sedan kom dock beslutet i Tyskland om att inte tillåta koldioxidlagring på tysk mark, och detta var ett stort bakslag för Vattenfall med tanke på den strategi man hade valt.

Så tror jag att vi kan säga att det var. Sedan kan vi ha synpunkter på vem som fattar beslut och så, men jag tror att detta är ett av skälen till att Vattenfall i dag sitter med de problem de gör.

Till detta hör att ett antal av de kolkraftverk man har i Tyskland försörjer stora tyska städer med elektricitet. Dessa stora tyska städer har i dag inget alternativ. Tyskland har beslutat sig för att utveckla kärnkraften, vilket kommer att leda till kraftigt ökade växthusgaseffekter från Tyskland. Det är förstås ett beslut Tyskland själva får fatta, men det betyder i sin tur att Tyskland i alla fall under en övergångstid blir mer och mer beroende av kolkraft – inte minst av de anläggningar Vattenfall själva har.

Det betyder att det finns ett mycket stort politiskt tryck i Tyskland att Vattenfall ska vara kvar i kolkraftverken i Tyskland. Detta tycker jag ändå att man ska beakta, för Vattenfalls och på sikt även Sveriges trovärdighet.

Det var en allmän, rapsodisk kommentar för att sätta in problemen i sitt sammanhang. Vad gör vi nu? Vi hade en bolagsstämma i november 2012. Detta var resultatet av en lång process mellan oss som ägare och bolagets styrelse vad gäller strategi. Vad slår vi fast där? Jo, vi slår fast ökad satsning på nordiskt fokus, det vill säga: hem till Norden, inklusive vindkraften i England.

Vi säger också – tillsammans med bolaget – att innehav med hög koldioxidhalt ska avyttras, i första hand i Tyskland. Det handlar om en successiv utveckling.

Bolaget säger också att det ska vara mer satsning på förnybart än vad marknaden gör. Detta kommer in på Jens Holms fråga vad ”ett av de ledande” betyder. Ett exempel på detta är att bolaget nu självt säger: Vi ska satsa mer på förnybart än vad andra gör. Det är *ett* svar på frågan varför man är ett av de ledande.

Vi sänker avkastningsmålen från 15 procent till 9 procent av sysselsatt kapital, vilket innebär ungefär 10 procent enligt det gamla sättet att räkna. Det möjliggör investeringar i projekt, till exempel solkraft, som inte har samma höga avkastningstal som till exempel vattenkraften.

Vi sätter också upp – det gör vi med alla bolag i den offentliga sektorn – mål att de själva ska utverka hållbarhetsmål för det egna företaget.

Detta är flera mycket konkreta ställningstaganden som lanserades på bolagsstämman 2011. Jag håller alltså inte alls med om att styrningen i detta bolag har varit dålig, åtminstone inte under den tid jag har haft ansvar.

Anf. 49 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Jag tackar för det fortsatta svaret och för beskrivningen av att det fanns kolkraftsaffärer under 2000-talet. Det var i stort helt korrekt också.

Till Jonas Jacobsson Gjörtler vill jag bara säga att du glömmet bort att den borgerliga oppositionen 2006 KU-anmälde dåvarande näringsministern på grund av satsningen på 40 miljarder på förnybar energi inom Vattenfall. Så var det. Det ville ni inte ha. Vad ni ville ha vet jag inte, men definitivt ingen förnybar energi.

Vi börjar med avkastningskravet. Det är korrekt att det också är sänkt, men när det gäller beskrivningen av varför man har sänkt avkastningskravet är min bild av det hela, när jag läser Vattenfalls bokslutskommuniké och det som har förevarit, att kolkraften inte har någon lysande framtid. Det är billigt att bryta kol, ja, men det är oerhört dyrt att driva kolkraftverken. Dessutom har priserna pressats på elmarknaden, mycket tack vare mängden förnybar energi som har kommit in. Sedan har lågkonjunkturen också spelat en viss roll.

Detta är bakgrunden till att man sänker lönsamhetskraven, enligt mitt sätt att se det: att Vattenfall inte kan leva upp till de högt uppsatta målen. Då har man heller inget investeringsutrymme framöver.

Anledningen till att jag ställer frågan och tjuatar om detta med hur man ska kombinera affärsmässighet med miljömässigt hållbar energiproduktion är två av de stora affärer man gjorde 2008 och 2009. Jag menar att de på ett tydligt sätt visar att man inte har klarat av hållbarhetsfrågorna kontra affärsmässighet. Man har gjort dåliga affärer och släpper ut mer koldioxid än tidigare. Man är en av de största utsläppsbovarna i Europa. Det är det som är resultatet, och det är resultatet av en politik som förts under en borgerlig regering.

Även om man har planerat tidigare kan alla investeringsbeslut omprövas om det är så att verkligheten visar sig och om man vill leva upp till vad man har sagt. Jag menar att just de hållbarhetskriterier som finns och som man enligt regeringen ska leva efter har man inte klarat av. Jag menar att det måste vara en viktig del när man gör upp verksamheten för Vattenfall. Jag ifrågasätter hur pass stor vikt Vattenfall egentligen har lagt vid just dessa delar.

Dessutom ska vi komma ihåg att det i samband med satsningarna på kolkraften öppnas fem nya gruvor som påverkar miljön på ett negativt sätt i Tyskland. Fem nya dagbrott kommer att öppnas. Det kommer att göra att utsläppen ökar ytterligare. Vattenfall har en problematik och en historik som är belastande. Därför måste det till en kraftfull styrning från regeringens sida av Vattenfall och den ledning regeringen ansvarar för.

Anf. 50 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Både Jens Holm och Kent Persson tar upp de köp av bolag som Vattenfall har genomfört 2008 och 2009, dels Enea i Polen, dels Nuon i Holland. Jag kan tycka att det är lite intressant att resonera kring den rätt väsentliga skillnaden mellan att göra nyinvesteringar i nyproduktion av kolkraft, alltså att bygga kolkraftverk, och att köpa befintliga anläggningar. I det senare fallet handlar det bara om att de utsläpp som redan finns byter ägare. Det bidrar alltså inte till några ökade utsläpp i sig. Tvärtom skulle man kunna säga att Vattenfall, som ju har höga am-

bitioner på det här området, har större möjlighet att påverka utsläppen som ägare. Sedan kan det vara problematiskt ändå; det kan finnas goda skäl att sälja verksamheterna nu. Jag tror att man ska se det på det viset. Syftet med köpet av Enea i Polen var att göra gemensamma investeringar i CCS-teknik för att på så sätt, trodde man, komma till rätta med koldioxidutsläppen. Vattenfall har arbetat mycket med teknik för att öka biobränsleiblandningen i kolkraften, vilket är ett sätt att minska utsläppen av ett i grunden problematiskt energislag.

När det gäller målkonflikter kan man konstatera att det verkligen fanns målkonflikter i det gamla ägardirektivet, vilket Riksrevisionen tydligt påpekade. Tidigare nämnde jag problemen med definitionen, att det som var svensk energiproduktion skulle vara ekologiskt. Men det fanns andra målkonflikter mellan de ekologiska och de ekonomiska målen. Man kan lätt hamna i konflikt mellan dessa två. Det var inte tydligt vilket som var prioriterat.

Faktum kvarstår att de investeringsbeslut gällande ny kolkraft som togs var under en S-regering med stöd av Vänsterpartiet.

Anf. 51 JENS HOLM (V):

Fru talman! Nej, Jonas Jacobsson Gjörtler, Vänsterpartiet har aldrig stött uppköp av Nuon, Enea eller andra fossilbolag runt om i Europa. Nu har du inte rätt till ytterligare inlägg, men jag tycker att den relevanta frågan är: Vem hade makten 2008? Vem hade makten 2009? Vem hade möjligheten att stoppa de här korkade investeringarna? För det kan vi alla se i backspegeln att de var, både ekonomiskt och från ett miljömässigt perspektiv.

Till finansmarknadsministern ska jag säga att jag i alla fall vill tacka för att vi har fått lite av en konkretisering av förändringen i ägardirektivet, nämligen att Vattenfall ska vara ett av de bolag som leder utvecklingen mot produktion av hållbar energi. Finansmarknadsminister Peter Norman sade att Vattenfall ska satsa mer än vad andra bolag gör. Det är uppenbarligen regeringen nöjd med. Då är min konkreta följdfråga: Är regeringen nöjd när man kan läsa i bokslutet att Vattenfall gör större investeringar i gas och i kol än vad det gör i det förnybara? Är regeringen nöjd med det? Om inte, vill jag förstås veta vad regeringen tänker göra för att vi ska få Vattenfall på rätt kurs, för vi är nog ganska många här som inte tycker att Vattenfall är på rätt kurs.

Jag tyckte att Peter Norman sade att de tyska utsläppen av koldioxid kommer att öka därför att man avvecklar kärnkraften. Hittills är det inget som visar på det. Jag undrar vad ministern har för fog för det. Vi vet att det har öppnats ett nytt kolkraftverk, men det är ett gammalt beslut som inte har med avvecklingen av kärnkraften att göra. Vad har ministern för fog för att säga att utsläppen kommer att öka i Tyskland när vi ser att de minskar och att det förnybara växer så det knakar?

Anf. 52 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag måste säga att jag inte kommer från den där världen. Jag är inte så intresserad av vem som fattade vilket beslut, vilken partifärg det var och vilket block som var i regering. Låt oss konstatera att Vattenfall har försatt sig i problem grundade i beslut som ett antal olika regeringar fattat under ett antal år. Jag är inte road av att gräva i exakt

vem som fattade vilket beslut. Nu är vi där vi är, och då gäller det att göra någonting bra av det. Jag överläter den andra diskussionen åt er själva, var så goda.

15 procents avkastningskrav på ett bolag är rent allmänt inte rimligt i en låginflationsekonomi. Sådana avkastningskrav kan leda till ett orimligt risktagande i banksektorn, i energisektorn eller vad det nu kan vara. Därför är den typen av krav inte bra i sig. Det gäller att anpassa kraven till det som kan vara rimligt för ett energibolag. Då får man titta på marknadsförutsättningarna, titta på vad andra bolag i ungefär samma sektor avkastar och vad som kan vara rimligt.

Jag kan säga till Kent Persson att skälet till att vi sänkte avkastningskravet för Vattenfall är att det ska vara möjligt att göra mer investeringar i det som i dag inte ger speciellt hög avkastning, till exempel solkraft. Det kanske blir annorlunda i framtiden.

För att vara riktigt trovärdig i det jag säger vill jag upprepa det jag sade tidigare, och det är ett svar på Jens Holms frågor. För första gången, tror jag, säger Vattenfall självt att man ska ha nordiskt fokus. Man säger själv att man ska göra selektiva avyttringar med fokus på koldioxidintensiv produktion. Jag tror inte att man har sagt det tidigare. Man säger själv att man ska investera mer än vad konkurrenterna gör i förnybar energi.

Detta tycker jag är jättebra, Jens Holm. Detta är nytt. Detta gjorde inte regeringar tidigare. Det tycker jag att man kan vara glad över. Jag menar att Vattenfall därmed har tagit ett stort steg för att komma på rätt kurs. Det tar tid att vända en supertanker, och det är vad Vattenfall är. Man sitter fast i en massa beslut som inte borde ha fattats. Då har man två val. Ett är att lägga ned all kolkraft i Tyskland rakt av, och då kommer ett antal tyska städer att inte ha elektricitet. Så kan man forcera en försäljning, och då skulle man åstadkomma gigantiska kapitalförstöringar för svenska folket som äger bolaget. Här kan vi tycka olika. Jag tror inte på en forcerad försäljning; jag tror snarare på en selektiv avyttring i samverkan med bolaget, något som jag vill hävda sker för första gången.

Jag missade att svara på en fråga som Jens Holm ställde tidigare, det vill säga om man ska ändra i direktivet till "det ledande" eller "en av de ledande". Det här kan man säkert diskutera. I verkligheten tror jag att i och med att Vattenfall sitter fast i den struktur man har är det svårt att på kort sikt bli "det ledande". Vi får nog acceptera att vi sitter fast i de här tillgångarna som vi är överens om att vi inte vill ha. Men när vi nu är där gäller det att ratta runt bolaget så att det över tiden får en utveckling som Jens Holm, Kent Persson och jag är nöjda med. Jag tycker ändå att det strategiarbete som vi har gjort tillsammans med bolaget har lett till konkreta resultat, vilket vi inte tidigare sett i bolaget. Det är jag stolt över.

Anf. 53 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Det var befriande att höra statsrådets anförande. Jag och Vänsterpartiet delar uppfattningen att det måste finnas en strategi för hur man gör sig av med fossilanläggningarna, kolkraften. Det måste finnas tid att göra det på ett klokt sätt, för annars realiserar de här vansinnesaffärerna Nuon och Enea. Eneaaktierna har tappat hälften av sitt värde, men det blir en förlust först den dag man avyttrar. Det är då man ser det i resultaträkningen. Nu finns det bara i balansräkningen, vad jag förstår.

*Svar på
interpellationer*

Det behövs alltså en strategi. Det är alldeles tydligt. Det finns en skillnad mellan att vara en av de ledande och att vara den ledande i det här, och det är givetvis en viktig signal man sänder till ledningen för Vattenfall om man ska vara en av de ledande eller den ledande.

När det gäller avkastningskrav har jag ingen annan uppfattning. Jag tycker att det är rimligt att man sänker avkastningskraven, på samma sätt som jag och Vänsterpartiet tycker att det är rimligt att man sänker dem för SJ också. Jag ser fram emot förändringar även när det gäller SJ framöver, så att man får utrymme för de nödvändiga investeringar som där behövs.

Det var dock inte den delen som jag tog upp när jag kritiserade avkastningskraven, utan det handlade om att den ekonomiska situationen för Vattenfall har blivit så ansträngd. Därför har sänkningen forcerats fram. Jag tycker att det är bra att den har gjorts, men jag tror inte att det handlade om att man skulle få ökat utrymme för investeringar, utan det var verkligheten som styrde det beslutet.

Anf. 54 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag vill återigen tacka Kent Persson och Jens Holm för interpellationsdebatten. Den är viktig. Det här är ett av de största företagen i bolagsportföljen. Om man skulle dividera värdet på hela bolagsportföljen med nio miljoner svenskar får man ett värde på ungefär 60 000–70 000 kronor per person, vilket, om jag inte är felunderrättad, är mer än en normalsvensks nettoförmögenhet. Det är alltså mycket stora värden vi pratar om. Här är Vattenfall tillsammans med LKAB de absolut största bolagen. Det är viktiga saker.

Jag tror att vi är överens om mycket. Det är möjligt att vi har olika uppfattningar om hur snabbt man ska avveckla koltillgångarna i Tyskland och Holland. Bolaget har nu, efter att ha diskuterat det här med oss under ett år ungefär, tillsammans med oss tagit fram ett strategipapper som jag är glad över. Man är nu mycket mer tydlig än man någonsin har varit tidigare.

Jag är också nöjd med det arbete som sker i styrelsen. Det är uppenbart att styrelsen under Lars G. Nordströms ledning har tummen i ögat på ledningen för Vattenfall, vilket jag tror har saknats tidigare.

Jag ser med tillförsikt fram emot att jobba med Vattenfall och att ha ytterligare interpellationsdebatter i riksdagen, gärna med Kent och Jens.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2012/13:268 om bolånetak och amorteringskrav

Anf. 55 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Ulla Andersson har frågat mig när jag avser att ta initiativ till en utvärdering av bolånetaket.

Bolånetaket infördes för cirka två år sedan som en rekommendation av Finansinspektionen. En första utvärdering presenterades av FI i mars 2012. En andra utvärdering väntas i mars i år då FI publicerar den så

kallade Bolånerapporten. Behovet av ytterligare utvärdering prövas löpande.

Vidare har Ulla Andersson frågat mig om jag anser att den höga privata skuldsättningen är ett fortsatt problem och vilka åtgärder som i så fall ska föreslås.

Hushållens skuldsättning har ökat under lång tid. Ökningstakten har dock mattats av de senaste åren. FI ser också tecken på att belåningsgraderna vid bostadsköp minskar för första gången på tio år. Det finns fortfarande anledning att vara bekymrad och vi följer noga utvecklingen. Regeringen har skärpt kraven på bankerna avseende kapitaltäckning. Därtill har FI infört ett bolånetak och föreslagit en skärpning av riskvikterna för bolån. Behovet av ytterligare åtgärder prövas löpande.

Slutligen har Ulla Andersson frågat mig om jag avser att ta initiativ till införande av amorteringskrav på nya lån.

Lagstadgade amorteringskrav tycker jag inte är rätt väg att gå utan riskerar att försvara återhämtningen i svensk ekonomi. Att lagstifta om amorteringskrav är dessutom förenat med betydande svårigheter. För det första är det svårt att utforma kravet på ett sätt som inte är enkelt att kringgå. För det andra kan det finnas situationer i livet där det är högst rimligt att avvakta med att amortera på bolån, exempelvis vid ett tillfälligt arbetsuppehåll på grund av studier eller sjukdom.

Anf. 56 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Vänsterpartiet stod bakom bolånetaket när det infördes, även om vi menade att amorteringskrav på nya lån med en belåningsgrad över 75 procent vore ett bättre instrument. Majoriteten förordade dock ett bolånetak, och vi ställde oss bakom förslaget eftersom det var viktigt för oss att åtgärder sattes in för att dämpa prisuppgången på bostäder och den höga belåningsgraden.

Vi förde samtidigt fram krav på investeringsstöd till nybyggnation av hyresrätter, eftersom en grundläggande orsak till den ökade skuldsättningen är bostadsbristen. Hushållens skuldsättning har ökat mer än inkomsterna sedan mitten av 1990-talet. Skulderna uppgår till 170 procent av inkomsterna, och Sverige ligger på en föga imponerande femteplats på listan över hushållens skuldsättning. Vi ligger till exempel före både Portugal och Spanien, och hushållens skulder för bolån har blivit tre gånger så stora på tio år i nominella termer och uppgår nu till drygt 2 500 miljarder.

En av huvudorsakerna är att bostadsrätterna har ökat medan antalet hyresrätter har minskat, och 65 procent av invånarna bor i en kommun med bostadsbrist. Självklart bidrar också det låga ränteläget till den högre skuldsättningen, liksom att lönernas andel av produktionsresultaten har sjunkit genom åren.

Prisökningen i Sverige har knappt varit i takt med Irlands och Spaniens de senaste tio åren, men här har priserna fortsatt att stiga. Bara Hongkong och Sydafrika har haft högre prisuppgång. Bankerna kalasrar och har ökat sina bolånemarginaler, som slår nya rekord.

Bolånetaket blev kanske inte den prisdämpare som man hoppades på när det infördes, därav min interpellation. Framför allt trodde man att priserna skulle dämpas i de dyra områdena i storstäderna, men så blev det inte. Siffror från Svensk Mäklarstatistik visar att bostadsrätterna steg

med 8 procent under fjolåret. Framför allt har priserna på små lägenheter ökat kraftigt, med hela 14 procent under fjolåret. Däremot påverkade det prisutvecklingen i mindre städer, verkar det som.

Om vi tittar på nya bolånetagares skulder ser vi väldigt oroväckande siffror, som visar att amorteringskrav på nya lån vore rimligt. Utanför storstäderna är belåningsgraden på nya lån 400 procent i förhållande till disponibla inkomster. I Göteborg är den drygt 500 procent och i Stockholm hela 600 procent.

Nästan 60 procent av nya bolånetagare har amorteringsfria lån, och de allra flesta hushåll som lånar för första gången amorterar alltså inte. 20 procent har lån som amorteras på mindre än 50 år. Det betyder att de troligtvis aldrig kommer att äga sin bostad och att banken kommer att fortsätta tjäna stora summor pengar på deras bostadsköp, på den troligtvis största investering de någonsin kommer att göra i sina liv. Så ser Sverige ut i dag.

Mäklarsamfundet har visat att unga och de med låga inkomster nästan helt har försvunnit från bostadsmarknaden sedan bolånetaket infördes. Man menar också att bankerna mer kollar om man klarar kontantinsatsen än om man klarar av lånen. Man menar också att det har haft en stor effekt på orter, så att nybyggnationen minskar, framför allt i regioner med lägre tillväxt. Man menar också att unga som inte har föräldrar som klarar av den högre kontantinsatsen drabbas väldigt hårt. Slutsatsen är att bolånetaket behöver följas upp, och det vill också Vänsterpartiet.

Jag tycker att det är bra att Finansinspektionen följer upp detta årligen, men vi menar också att en utvärdering vore mer rimlig. Jag kommer att återkomma till varför vi tycker att det är viktigt med en heltäckande utvärdering av bolånetaket och på vilka punkter vi tycker att det ska ingå. (forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.59 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § (forts.) Svar på interpellation 2012/13:268 om bolånetak och amorteringskrav

Anf. 57 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Låt mig använda detta anförande till att prata lite om amorteringar och hushållens skuldsättning.

Jag tycker att nivån på hushållens skuldsättning är en svår fråga att analysera och att tycka till om. Den ökar mer än bnp har gjort under ganska många år och är nu uppe i 170 procent av den disponibla inkom-

ten. Å andra sidan har hushållen tillgångar som är betydligt större, åtminstone två till tre gånger så stora. Då är frågan: Hur ska man se på det här med en uppblåst balansräkning för hushållen?

De stora organisationer som bedömer svensk ekonomi – då tänker jag på IMF, OECD och EU – sätter en röd varningsflagg för hushållens skuldsättning. Tydligt tycker folk utanför vårt land, som tittar på Sverige, att det här är en anmärkningsvärt hög siffra. Det tycker jag att man får ta till sig.

Sedan finns det inslag i amorteringsdebatten som jag inte riktigt tycker om. Det finns ibland ett moralistiskt inslag som jag inte tycker hör hemma där. Däremot är min uppfattning att vi hade en sundare kultur vad gäller amorteringar för en generation sedan – det gäller våra föräldrars generation – än vad vi har i dag. Man skjuter upp mycket av de bördor som man någon gång ändå måste betala.

Men säg att ett hus kostar 5 miljoner eller något sådant. När man blir pensionär är det inte heller rimligt, tycker jag, att hela förmögenheten ska vara uppbunden i en fastighet. Det rimliga är väl ändå att man lever upp sina pengar eller skänker bort dem till barn eller så och inte binder fast dem i ett boende.

Av alla de här skälen tycker jag att amortering är svårt.

Man har nyligen infört en amorteringslag i Holland. Där har man valt att ha en rak amortering på 30 år. Jag har räknat lite på det. Om man har ett lån på 3 miljoner kronor, vilket inte är ovanligt i Stockholmstrakten i alla fall, ska man betala 8 300 i månaden i amortering. Det är en väldigt stor siffra för de allra flesta hushåll. Och om man har 6 miljoner i lån – det här är linjärt – är det 16 600 i amortering varje månad. Det här inser alla är ett problem för enskilda hushåll, men det är också ett problem för makroekonomin. Man skulle dra undan väldigt mycket pengar från konsumtion som skulle påverka bnp på ett dramatiskt sätt.

Av de här skälen tror inte jag på något slags lagstiftning om amortering. Dessutom, som jag sade tidigare, finns det ibland starka skäl att inte amortera. Det kan till exempel vara när man går en utbildning eller när man är sjuk. Man kanske separerar från sin sambo, make eller maka.

Jag ser gärna en liten beteendeknuff i rätt riktning för att få folk att amortera mer, men jag tror inte på en lagstiftning om rak amortering.

Anf. 58 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag ställde tre frågor.

Jag undrade om statsrådet ville ta initiativ till en utvärdering av bolånetaket. Det avser statsrådet inte att göra. Han menar att Finansinspektionens årliga uppföljning är tillräcklig.

Jag frågade statsrådet om han ansåg att den privata höga skuldsättningen är ett fortsatt problem och vilka åtgärder som han i så fall tänker vidta. Statsrådet säger att han följer frågan om den höga skuldsättningen och att den är problematisk men att han inte anser att det behöver vidtas några andra åtgärder.

Därmed vill han inte heller se ett amorteringskrav på nya lån – vi tycker att det är rimligt när det är en belåningsgrad på över 75 procent. Han ser problem med förslaget.

Vi kan titta på bolånetaket, som skulle vara ett sätt för Sverige att sätta press på prisernas utveckling. Men det handlade också om att

minska hushållens skuldsättning. Man kan då säga att bopriserna inte har minskat speciellt mycket, framför allt inte i Stockholm och i storstäderna. När det gäller bostäder över lag har prisökningen varit 8 procent. För mindre bostadsrätter har den varit hela 14 procent. Och hushållens skuldsättning ser enormt hög ut även framöver, eftersom nya lån tas.

I Stockholm till exempel har man en belåningsgrad på 600 procent i förhållande till den disponibla inkomsten. I landet i stort är det 400 procent. Över 60 procent amorterar inte alls på sina nya lån. 20 procent har amorteringar på mindre än 50 år. Man kommer alltså nästan aldrig att bli skuldfri.

Det tycker vi är problematiskt. Därför menar vi att det vore bra med en utvärdering av bolånetaket. Men det handlar också om att bolånetaket har fått effekter som jag inte tror att vi riktigt hade förväntat oss när vi införde det. Och även om Finansinspektionen följer upp bolånetaket kontinuerligt för att se hur det påverkar menar jag att man inte tar det helhetsgrepp som man faktiskt behöver.

Det vi behöver veta är vilka som har utestängts från bolånemarknaden på grund av lånetaket. Vi får signaler om att det är unga men också ekonomiskt utsatta grupper eller svaga grupper. Vilka effekter har det fått för individen och gruppen? Hur har flyttströmmarna påverkats? Kan folk flytta dit jobben finns? Troligtvis inte eftersom priserna är höga och vi har ett bolånetak som gör att man måste in med en hög kontantinsats.

Vilka regionala effekter har bolånetaket fått? Det visar sig att på de orter där det kanske inte har varit så stor prisutveckling har man fått en större effekt när det gäller dämpning av priserna.

Hur har det påverkat bostadsrätter och villor? Vi hör att det har blivit en väldigt hög prisökning på små bostadsrätter. Vi ser att husmarknaden har påverkats kraftigt. En halvering av beviljade bygglov på två år gör det väldigt svårt för nybyggnation av hus.

Vi hör också om att blancolånen eventuellt kan ha ökat. Vi vet inte, men det ska Finansinspektionen titta på. Vi hör att SBAB och andra banker har ganska mycket blancolån. Sedan får vi höra att bankerna flyttar fokus från möjlig återbetalningsförmåga till möjlig kontantinsats.

Allt det här menar jag tyder på att vi borde ta ett helhetsgrepp om bolånetaket och se om det är det rätta instrumentet eller om det behöver justeras eller om vi behöver vidta någon annan åtgärd.

En annan åtgärd menar jag är ett amorteringskrav på nya lån när det är en belåningsgrad över 75 procent. Det är en rimlig åtgärd eftersom vi ligger på femte plats när det gäller mest skuldsatta hushåll.

Statsrådet menar att vi skulle strama åt den konsumtion som vi behöver ha i den ekonomiska kris som är. Men samtidigt kan vi se att Riksbanken inte vågar sänka räntan på grund av hushållens höga skuldsättning. Det måste ju ha en större åtstramande effekt på ekonomin än om vi skulle införa ett amorteringskrav på nya lån när det är en belåningsgrad över 75 procent. En utebliven räntesänkning kostar ju tiotusentals jobb, helt enkelt, vilket jag inte tror att ett amorteringskrav gör. Och Riksbanken har varit tydlig med att man behöver nya politiska beslut som påverkar hushållens skuldsättning. Därför tycker jag inte att statsrådets argumentation håller.

Herr talman! Jag kan lugna Ulla Andersson med att säga att bankerna själva nu har en norm att man ska amortera om lånet är över 75 procent av marknadsvärdet på huset. Om man har ett lån som är över 75 procent är rekommendationen från bankerna att det ska amorteras. Det finns alltså redan. Hur uppfyllelsegraden är vet jag inte, men här finns en frivillig överenskommelse bland bankerna som är initierad av oss genom diskussioner med bankerna.

Det är några saker som jag inte är riktigt överens med Ulla Andersson om. När jag först fick frågan om en utvärdering tänkte jag: Inspektionen gör den här utvärderingen redan, och det kommer en ny i mars. Jag förstod inte riktigt vad frågan handlade om. Nu förstår jag mer vad Ulla Andersson är ute efter. Låt oss se på den utvärdering som kommer nu i mars. Finns det skäl att göra en bredare utvärdering utesluter jag inte alls detta. Låt oss återkomma till den frågan när vi har utredningen i vår hand och se om det är några saker som vi kanske till och med kan komma överens om att utreda vidare.

Jag tycker inte att man ska vara skuldfri när man blir gammal. Om jag ska vara krass tycker jag som sagt inte att de pengar man har tjänat ihop under ett liv bör bindas i en dyr fastighet när man dör. Jag tycker att det är bättre att använda de pengar man har tjänat ihop under ett liv och göra roliga saker för dem än att ligga där på dödsbädden och se ett skuldfritt hus segla i väg.

I frågan om man ska vara skuldfri eller inte kanske vi är oense, för jag tycker inte att man ska eftersträva en skuldfrihet när man blir gammal. Vad gäller amorteringar är vi nog inte så oense, men jag tror inte på en regelmässig amortering i enlighet med de argument jag just anförde. Det finns ett stort antal lägen i livet där det inte är lämpligt. Om man har ett år kvar på sin högskoleutbildning och sedan räknar med att få ett ganska bra jobb och köper en bostadsrätt, då tycker jag till exempel inte att man ska amortera det första året. Det gäller också om man blir arbetslös, ensamstående, sjuk och så vidare.

Däremot tror jag att vi kan göra saker på amorteringssidan. Vi jobbar intensivt på departementet med andra typer av åtgärder som handlar just om att ändra beteendet så att man får lite av det som Ulla Andersson och jag egentligen är ute efter. Man ska få folk att amortera mer, men man ska få det genom en beteendeförändring.

Jag är orolig, som jag ofta är, för att kunderna är i underläge i bankögonblicket, och jag tror att det är så att ganska många personer tar lån och i stället för att amortera på lånet köper finansiella produkter. Det kan vara aktier, fonder eller vad det nu är. För vissa kanske det är alldeles utmärkt, men för många är det ett bättre sparande att i stället för att köpa de här ofta dyra bankprodukterna amortera ned sina lån.

När det gäller detta finns det inte så många andra vägar än upplysning och utbildning, och här kommer vi tillbaka till våra program för att utöka till exempel kunskapen i privatekonomi redan i högstadiet och även i gymnasiet samt ge extra pengar till Finansinspektionen för projektet Gilla din ekonomi.

Anf. 60 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Tack, statsrådet! Jag kan väl säga att jag inte tror att statsrådet alls behöver vara orolig för att man ska vara skuldfri när man blir pensionär med tanke på den utveckling vi ser nu. Över 65 procent av de nya låntagarna amorterar inte alls, och 80 procent har en amorteringstid på över 50 år. Jag tror helt enkelt att vi slipper den oron.

Jag tycker att det är mer oroväckande att skuldsättningen och skuldutvecklingen ser ut som den gör, och jag tycker fortfarande inte att argumentationen håller. Visst, det kan vara krångligt, men det visar vi också att bolånetaket har varit. Vi ser även en utveckling på blacolånesidan och så vidare. Man kan införa undantag och sådant även i en amortering om så skulle vara, för den här frivilliga rekommendationen för bankerna kan man säga inte följs riktigt med tanke på de siffror jag nyss nämnde.

Jag är mycket orolig för att Riksbanken säger sig inte kunna sänka reporäntan på grund av hushållens skuldsättning. Sedan kan vi diskutera målsättning och sådant för Riksbanken, men Riksbanken är väldigt tydlig med att de saknar politiska beslut för att kunna sänka reporäntan. Detta tycker jag är mycket, mycket allvarligt.

Lars E O Svensson har räknat ut att det handlar om ungefär 65 000 jobb på grund av att räntan hålls så pass hög som den gör på grund av hushållens skuldsättning. Jag tycker därför att statsrådet har ett väldigt stort ansvar när han säger att han inte tänker vidta några ytterligare åtgärder. Jag skulle verkligen vilja höra hur han ser på Riksbankens agerande i den här frågan och sitt eget ansvar utifrån det i så fall.

Till slut kan jag säga att jag är glad över att statsrådet ändå öppnar för en utvärdering av bolånetaket. Ibland kanske interpellationerna är kortare än de skulle vara, men jag tycker att de signaler vi har fått från olika håll – från Mäklarsamfundet, olika mäklarbyråer, småhusbranschen och också från andra – visar på att tydliga utestängningseffekter och andra effekter som kanske inte alltid var de avsedda med bolånetaket faktiskt behöver utvärderas.

Anf. 61 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Ulla Andersson säger att bolånetaket eventuellt stänger ute ungdomar. Det var precis det som var meningen, vill jag påstå. Meningen med inspektionens bolånetak var att skydda konsumenter. Det var ett konsumentskyddsargument som fördes fram, och det var att man inte ville att folk med mycket låga inkomster och mycket låga tillgångar skulle skuldsätta sig för mycket. Det var själva argumentet för bolånetaket, och tycker man att det argumentet är rimligt måste man också acceptera att vissa grupper inte kommer att kunna köpa bostäder som man kanske kunde tidigare. Det ligger i sakens natur.

Vad gäller Riksbanken är det väl så att Ulla Andersson och andra i oppositionen har privilegiet att tycka till väldigt mycket om Riksbanken. Det har jag av naturliga skäl svårare att göra. Jag lämnar penningpolitiken till Riksbanken.

Jag vill bara upprepa att det inte är så att jag inte ser hushållens skuldsättning som något problem alls – tvärtom. Jag tycker att den är hög. Jag tar till mig de bedömningar som kommer från utländska observatörer som IMF, OECD och EU. Vi har planer på att agera för att få i gång mer amortering än man har i dag.

Jag tror dock på en annan teknik, det vill säga, jag tror inte på en regelmässig amorteringslag, utan jag tror mer på åtgärder som handlar om att ändra kundernas beteende vad gäller amortering, och jag vill påstå att vi i närtid kommer att komma med ett sådant förslag som i bästa fall lyckliggör även Ulla Andersson.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2012/13:269 om bolånen

Anf. 62 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Ulla Andersson har frågat mig om jag är villig att öka bankkundernas makt och minska deras bolånekostnader genom ett antal specifika åtgärder.

Jag delar Ulla Anderssons bild av att bolånekunderna i dag har ett betydande informationsunderläge. I allt väsentligt delar jag även Ulla Anderssons principiella syn på att bankernas finansieringskostnader och bolånemarginaler bör vara tydliga för konsumenten.

Bankernas finansiering av bolån sker på olika sätt, bland annat genom inlåning och genom utgivning av säkerställda obligationer. Bankernas finansieringskostnad följer av den anledningen inte helt rörelser i Riksbankens reporänta och gör så allt mindre. Samtidigt är det rimligt att hushållen kan förstå hur bolåneräntan är kopplad till de finansieringskostnader som bankerna har, och det är önskvärt att bankerna öppet redovisar sina finansieringskostnader för bolån.

I syfte att öka kundernas insyn i hur utlåningsräntorna bestäms och ge konsumenterna en tydligare bild av förhandlingsutrymmet vid tecknande av bostadslån har Finansinspektionen fått i uppdrag att se över om bolåneinstitutet bör åläggas att publicera finansieringskostnaden för olika typer av bolån med olika löptid. Finansinspektionen ska även överväga om bankerna bör åläggas att publicera finansieringskostnaden för en viss typ av bolån. Finansinspektionens redovisning ska även innehålla en handlingsplan för hur insatser kan genomföras och en tidsplan för detta. Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2013.

Regeringen har även gett Finansinspektionen i uppdrag att sedan i maj 2012 varje kvartal analysera och redovisa hur bland annat bolånemarginaler och finansieringskostnader utvecklas. Genom detta stärks transparensen i fråga om bankernas långivning och marginaler.

Den nuvarande beräkningsmodellen för bolån kan leda till orimligt höga kostnader för den enskilde låntagaren vid förtida inlösen av lån, särskilt vid långa bindningstider. Därför har det inletts ett lagstiftningsarbete som syftar till att ta fram en mer rättvis och enkel modell som ska minska både kostnaderna för låntagaren och de inlåsnings effekter som kommer sig av att det kan bli för dyrt att byta bank.

Det är högst rimligt att bankerna ger tydlig information till kunden om villkoren och eventuella tidpunkter för ränteändringar. Det är dessutom i överensstämmelse med konsumentkreditlagen. Kunden ges därigenom möjlighet att bevaka sin rabatt och ta ställning till om det finns anledning att initiera en omförhandling av låneavtalet. Regeringen följer frågan noga och behovet av ytterligare åtgärder prövas löpande.

Anf. 63 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Bostadsbristen har ju lett till en kraftigt ökad skuldsättning, och bankerna gnuggar självklart händerna av förtjusning samtidigt som människor tvingas betala förmögenheter i räntor. De som köper sin bostad kommer troligtvis inte någon gång under sin livstid att äga den bostad de köpt eftersom de inte har möjlighet att amortera ned sina lån. I stället kommer de att få se banken som ägare till bostaden.

Som jag sade tidigare är det ungefär 60 procent av de nya bolåneta-garna som inte amorterar. I Stockholm är skuldsättningen så hög som 600 procent av den disponibla inkomsten för nya bolånetagare. Och hushållens kostnader för bolån ökar. På två år har hushållens kostnader för bolån ökat med över 30 procent. I Stockholm har barnfamiljer fått se sina kostnader öka med 3 000 kronor i månaden. Det är en ökning med drygt 40 procent.

Bankernas vinster på bolånen bara ökar och ökar. Vinsten på ett bolån på 1 ½ miljon ökade med 15 procent på ett kvartal i fjol höst. Jag har svårt att förstå varför folk ska tvingas betala övervinster till bankerna för att de måste ha ett boende. Det kan handla om så mycket som mellan 5 000 och 10 000 kronor per år för ett bolån på en halv miljon, som enbart ska betalas för bankens vinst.

Enligt Finansinspektionen har bankernas nettomarginal på nya tremånaderslån ökat med ca 300 procent under de senaste två åren. Statsrådet och jag är överens om att bolånekunderna är i klart underläge när de förhandlar om sina lån, eftersom bankerna inte på något sätt redovisar för kunderna vilka kostnader de själva har, vilka påslag de gör eller vilken totalnivå påslaget görs utifrån. Därför har vi presenterat fem olika förslag för att pressa kostnaderna för bolånekunderna, och fyra av dessa verkar statsrådet och jag vara överens om. Det är bra, men den viktigaste punkten verkar vi vara oense om, och den kommer jag att återkomma till.

Jag tycker ändå att det är bra att Finansinspektionen har fått i uppdrag att kvartalsvis analysera och redovisa bolånemarginalernas utveckling och bankernas finansieringskostnader samt att även öka transparensen kring bankernas långivning och kostnader för en viss typ av bolån. Statsrådet säger även att en ändrad lagstiftning är på gång i syfte att minska kostnaderna för inlösen av lån i förtid. Det är bra, men det har jag hört i drygt ett år nu så det verkar ta lite väl lång tid med den lagändring som jag tycker är väldigt nödvändig.

Bankernas bolånemarginaler fortsätter ju att öka trots regeringens olika initiativ. Enligt en rapport Finansinspektionen släppte i augusti i fjol var bolånemarginalerna då de högsta på tio år. Det är förskräckande siffror. I absoluta tal har bankernas gemensamma räntenetto ökat med 11 procent sedan andra kvartalet 2011, vilket motsvarar ett överskott på 27 miljarder på tre månader. Det är enorma belopp helt enkelt.

Det är därför vi har lagt fram förslaget – man har en liknande modell i Finland – att bankerna genom föreskrifter ska tvingas erbjuda kunderna ett låneavtal som utgår från reporäntan. Då utgör reporäntan ett golv för bankens och kundens förhandling. Vi menar att den låneformen ska erbjudas alla bolånekunder och strikt utgå från reporäntan. Sedan får bankerna redovisa alla eventuella påslag skriftligen. Kunderna får då ett väldigt tydligt underlag som de sedan kan gå vidare med och även för-

handla med andra banker utifrån. Man ser vilka administrationskostnader, vilka upplåningskostnader, vilka vinster och så vidare banken tar ut. Man får en starkare ställning som bolånekund helt enkelt.

Den här modellen finns som sagt redan i Finland, och jag tycker att det vore värt att pröva att införa en sådan här modell, för jag tror faktiskt att det skulle sätta en press nedåt på bolånekundernas kostnader för sina räntor och därmed också minska bankernas vinster, vilket jag tycker är mycket rimligt utifrån de nivåer de faktiskt har i dag. Därför är jag lite besviken på att statsrådet fortfarande avvisar det förslaget. Jag hoppas väl att det även där kan komma en ändring i frågan.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 64 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Huvudskälet till att jag inte tycker att det här är en så bra idé är ju att bankerna inte har reporäntan som sin finansieringskostnad, utan de har andra typer av kostnader som finansieringskostnad. Därmed kan man missleda kunden. Det kan till och med bli så att kunden får betala ett högre pris än han annars skulle ha gjort i och med att bankerna kan motivera ett högre uttag av marginaler med att reporäntan har gått upp, även om denna inte ligger till grund för bankernas finansiering.

Jag förstår vad Ulla Andersson är ute efter, men jag tror att den utformning som Ulla Andersson föreslår inte skulle gagna kunderna. Tvärtom skulle det eventuellt kunna leda till att kunderna får det sämre. Därför är jag inte villig att i alla fall för dagen gå med på denna idé.

Låt mig berätta lite om hur jag ser på den övergripande frågan. Bankerna har alltså, som vi är helt överens om, ett informationsöverskott gentemot kunderna. Tricket att lösa upp de här bankvinsterna är ju att kunden blir mer kunnig och mer självsäker och är villig att bryta en bankrelation som han kanske har haft under många år.

Det här kan man göra på flera olika sätt. Ett är att som politiker bilda opinion kort och gott, säga att det här är orimligt och så vidare. Det har finansministern gjort under ett antal år och även jag i någon mening, och jag vill påstå att en morgontidnings räntekarta är en utlöpare av den här diskussionen. Det är jättebra, för den här morgontidningens räntekarta är en stor hjälp, framför allt för folk i storstäderna, men inte bara för dem faktiskt utan även för andra.

Det andra är starka kunder. Det var vi inne på förut, det vill säga utbildning i privat ekonomi redan på högstadiet, studiecirklar, gärna i form av konceptet Gilla din ekonomi som Finansinspektionen använder sig av, och gärna extra pengar till konsumentorganisationer som gör att kunderna känner sig starkare och får lite mer rådgivning när de går in på bankkontoret.

Vi har också olika uppfattningar när det gäller om staten ska äga en bank eller inte, här i form av SBAB. Nu äger staten den här banken, och då tror jag att vi kan vara ganska överens om att vi ska använda den bank vi har på ett så bra sätt som möjligt. Nu har vi lyckats få SBAB att ge ut enkla fondprodukter. Det är alldeles utmärkt. Vardagsbank är någonting som SBAB försöker lansera. Det tycker jag är jättebra. Man försöker också med ganska goda inlåningsräntor ge möjlighet till inlåning i banken. Det är här som de stora bankerna har det stora försteget mot SBAB. De får billigare inlåning och kan därmed ge mer konkurrenskraftiga priser, även om bankerna tjänar mycket pengar.

Det tredje steget i SBAB är att möjliggöra betalningar. Kan man möjliggöra betalningar i SBAB blir SBAB en fullsortimentsbank som förhoppningsvis kan ta ännu mer kunder, erbjuda ännu mer konkurrenskraftiga priser och därigenom bli en ännu större utmanare till banksystemet. SBAB skall användas på ett så bra sätt som möjligt. Det händer väldigt mycket på SBAB nu jämfört med hur det var för bara några år sedan.

Sedan kan jag lugna Ulla Andersson med att arbetet med ränteskillnadsersättningen är inne i sitt slutskede. Det visar att det är väldigt komplicerat, både ekonomiskt och inte minst juridiskt, att hitta en lösning för detta. Men den lösning som kommer att presenteras kommer att göra det både enklare och billigare för kunden att byta bank, för det här tror jag är en av de största faktorerna när det gäller varför man är kvar i en bank och inte byter till en konkurrent.

Anf. 65 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Det är bra att lagstiftningen är på gång, statsrådet. Jag hoppas verkligen att det är ganska snart, eftersom jag tycker att man blir lite otålig i sin väntan på de olika förslagen, och de är absolut nödvändiga för att det ska komma till stånd en förändring och att bolånekundernas makt på så sätt kan öka.

Däremot blir jag lite orolig när statsrådet säger att vårt förslag att genom föreskrifter tvinga bankerna att utgå från reporäntan i sina förhandlingar med bolånekunderna inte är någon bra idé. Vidare säger statsrådet att finansieringskostnaderna för bankerna inte alltid följer reporäntan. Där är han av en annan uppfattning än riksbankschefen Ingves som menar att det historiskt sett har varit så, och jag tror att det också fortsättningsvis kommer att vara så. Men jag menar också att bolånekunden inte ska behöva ta ansvar för bankernas olika finansieringsmodeller. Jag menar att det är viktigare att bolånekunderna faktiskt har mer makt i sin förhandling med banken än de har.

Jag blir också orolig när statsrådet säger att det inte är någon bra idé utan att det som vi har är bättre och att man genom utbildning ska stärka bolånekunderna. Men bankernas vinster, 27 miljarder i vinst på bolån på tre månader, tycker jag är övermaga och det gör mig djupt orolig. Jag tycker att det är utsugning av de bolånekunder de faktiskt har.

Bolånemarginalen har ju ökat med 300 procent på två år. Jag tycker att man politiskt har ett ansvar för att bistå bolånekunderna på olika sätt. Då tycker jag att det instrument som vi har presenterat, som man också använder i Finland och som faktiskt på olika sätt har varit bra där, kan vara värt att försöka även i Sverige. Statsrådet kan ändå inte tycka att det är rimligt att bankerna har sådana stora vinster på sina bolån som de har i dag.

Även om man skulle ges en möjlighet att bryta sina lån i förtid och sänka den kostnaden vet också statsrådet att det är ett svårt mönster att bryta och att bankkonkurrensen i Sverige inte är så stor. Vi har de fyra storbankerna så att säga, även om SBAB säkert kan bli en viktigare spelare än de är i dag, vilket jag också hoppas på.

Jag tycker att statsrådet avfärdar förslaget lite lätt. Jag kan lägga till att Finland har amorteringskrav och att Finland ligger långt efter oss i skuldsättningsligan. Jag tror att det finns all anledning att titta på goda exempel runt omkring oss och inte vara rädda för att pröva dem.

Förhoppningsvis kan finansmarknadsministern vakna till liv och tycka att det är ett bra förslag och inte vara negativ och säga att det inte är en bra idé. Han borde titta på de faktiska siffrorna. 27 miljarder i vinst på tre månader på bolån är inte heller rimligt. Det är inte rimligt att en barnfamilj ska behöva jobba ihop 5 000–10 000 kronor per år bara för att banken ska få en vinst på deras lån. Det är en vinst som många gånger är mycket större än vad den någonsin skulle behöva vara.

Anf. 66 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Riksbankschefen säger, mycket riktigt, att det har varit så. Observera tempus! Det var till och med så att han sade att det var för ett tag sedan. Sedan har marknaden utvecklats mycket, och det är nu stor skillnad mellan bankernas finansieringskostnad och reporäntan.

Mitt huvudsakliga argument är att jag tror att man kan förleda konsumenten om man använder en felaktig referensränta som inte är relevant för bankernas upplåningskostnad. Då tror jag att de illasinnade bankerna lurar kunderna än mer. Det är därför jag inte tycker att det är en bra idé.

Däremot tycker jag ofta att Ulla Andersson har bra idéer vad gäller bankerna. Det är inte så att jag säger nej till det mesta. Tvärtom. Jag tycker att det kommer bra idéer från Ulla Andersson och Vänsterpartiet för att göra marknaderna bättre på banksidan.

Bankernas vinster är höga. Det är ibland svårt att dra ut en kronsiffra. De måste också kopplas till det kapital som bankerna binder. Man ser ofta att bankerna har åtminstone en avkastning på eget kapital som är över 10 procent – till och med uppåt 15 procent. Detta är orimligt höga nivåer, och detta är tokigt av många olika skäl. Det jag har kritiserat tidigare – och det gör jag fortfarande – är att Nordea har som mål att få 15 procents avkastning. Om man sätter sådana mål blir det ett felaktigt och eventuellt osunt beteende i organisationen. Då ger man signaler till medarbetarna att en avkastning på 14 procent är ett misslyckande, vilket naturligtvis blir helt absurt. Det kan i sin tur leda till ett exceptionellt risktagande, vilket inte är bra för vare sig banken eller kunderna. Utan tvivel finns det skäl att vara kritisk mot bankernas höga mål för vinstmarginalerna.

Här tycker jag att man kan diskutera vad som ska göras åt detta. Vi tar in pengar till en stabilitetsfond, som Ulla Andersson vet. I dag finns över 40 miljarder kronor i den. Man kan diskutera ökad beskattning av finanssektorn. Bankernas tjänster är i dag i stor utsträckning momsbefriade.

De förslag som kommer från Vänsterpartiet och andra är ofta att det ska läggas en transaktionsskatt på finansiella instrument, som har föreslagits från EU. Vi har haft en sådan skatt tidigare på 80-talet. Då försvann all handel till London. Som det ser ut nu kommer skatten i huvudsak att betalas av stora pensionsfonder, och skatten ska eventuellt gå till byråkraterna i Bryssel. En skatt från pensionärer till Brysselbyråkraterna är inget som jag förordar.

Däremot utesluter jag inte att hitta andra typer av beskattningar för finanssektorn. Jag håller med om att den vinstnivå som bankerna har inte är sund. Vi får jobba på olika fronter, opinion, kundutbildning och eventuell beskattning, för att få marknaden att fungera bättre.

Anf. 67 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Statsrådet sade att han tror att man förleder kunderna genom felaktig referensränta.

Vi säger att man ska utgå från reporäntan. Sedan får bankerna redovisa sina kostnader, det vill säga även sina egna upplåningskostnader eller kostnader för att ge ut lånet. Då blir det tydligt för kunden vilka olika påslag banken faktiskt har. Kunden får det också skriftligt, vilket stärker kundens ställning även gentemot andra banker och kan ställa bankerna mot varandra – vilket skulle behöva göras i större utsträckning än vad som görs i dag. Det argumentet köper jag inte riktigt.

Det är bra att statsrådet tycker att vi kan öka beskattningen av finanskapitalet. Det gläder alltid en vänsterpartist. Sedan kan jag också som vänsterpartist säga att jag tycker att det är tråkigt att det inte kommer fram fler förslag i debatten om frågorna om hushållens skuldsättning och hur man på olika sätt kan minska bankernas övervinster och få en mer sund finansmarknad. Det kunde vara fler som deltar. Men jag är glad att Peter Norman och jag ofta debatterar i kammaren och att vi på olika sätt kan mötas, även om vi också är oense emellanåt.

Just förslaget om reporäntan för bolånekunderna tycker jag är ett förslag väl värt att pröva. Det är mycket lättare för en kund att gå till banken och tala om hur stor reporäntan är. Banken kan erbjuda kunden ett lån med utgångspunkt från reporäntan och redovisa alla kostnader och påslag. Det är få som då skulle acceptera ett påslag med 15 procent i avkastning. Bolånehandläggarna på banken skulle få det lite svettigt att motivera påslaget. Sedan kan de säkert dölja det på olika sätt, men det kan följas upp från Finansinspektionens sida.

Jag fortsätter att jobba på att driva opinion mot finansmarknadsministern i frågan och hoppas att jag får honom och andra med mig. Då kan det kanske komma till stånd en förändring så småningom.

Anf. 68 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Till slut tror jag att vi ändå blev ense i frågan om upplåningskostnaden. Det uppdrag som inspektionen har fått är att se över om instituten bör åläggas att publicera sina finansieringskostnader för olika typer av bolån. Det menar jag är det viktiga.

Om man lyckas med detta, om de redovisar sina finansieringskostnader, blir frågan rörig om reporäntan blandas in. Det är finansieringskostnaden som är grundfrågan. Det är precis det jag har sagt åt inspektionen att undersöka i fråga om bolåneinstitutet. Vi har konvergerat i våra synpunkter – hoppas jag.

I övrigt tackar jag så mycket för interpellationen. Det är alltid roligt att diskutera med Ulla Andersson. Hon har både en stor kunskap och ett stort engagemang i bankfrågor, vilket jag verkligen högaktar. Jag tror att vi i många stycken är mer överens än vad det kan låta ibland.

Det är ett svårt problem med en marknad där kunden är i ett sådant underläge jämfört med leverantören. Jag tror att frågan måste angripas på många olika sätt på bred front. Man ska aldrig heller tro att man är klar, utan man måste hela tiden fortsätta. Finanssektorn är skicklig på att skapa nya produkter som ofta är betydligt svårare än de gamla, och den är också duktig på att marknadsföra produkterna i ett skimmer av att de

ska ge större avkastning än vad de kommer att göra. Jag ser också fram emot fortsatta debatter.

Prot. 2012/13:72
5 mars

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellationerna 2012/13:277, 278 och 297 om Nuon-affären

Anf. 69 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Per Bolund, Jennie Nilsson och Fredrik Olovsson har med anledning av Vattenfalls köp av det holländska företaget Nuon ställt frågor till statsministern respektive finansministern. Per Bolund har frågat vilken information statsministern fick om Nuonaffären innan den genomfördes, om statsministern i förväg gav sitt godkännande till affären och om statsministern avser att ändra organiseringen av Regeringskansliet för att bättre hantera stora statliga företagsaffärer. Jennie Nilsson har frågat om statsministern haft kännedom om och godkänt affären. Slutligen har Fredrik Olovsson frågat finansministern om Finansdepartementet och finansministern kände till de varningar som förelåg inför Nuonaffären, vilken bedömning finansministern i så fall gjorde av relevansen i dessa varningar och vilket råd finansministern gav till statsministern och de partiledare som gav klartecken för affären.

Då dessa interpellationer berör likartade frågeställningar besvaras de inom ramen för ett gemensamt svar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationerna.

Av aktiebolagslagen följer att ett bolags styrelse ansvarar för och fattar beslut i samtliga bolagsfrågor som inte ägaren på bolagsstämma givit särskilda anvisningar om. Det ankommer därmed på styrelsen att ta det fulla ansvaret för förvaltningen av bolagets angelägenheter och att bedöma bolagets risker och ekonomiska ställning. Mot denna bakgrund har regeringen inte fattat något beslut avseende Vattenfalls förvärv av Nuon.

Enligt statens ägarpolicy är de statliga bolagens styrelser skyldiga att inför särskilt viktiga avgöranden samordna sin syn i dessa frågor med företrädare för ägaren. Det är också styrelsens ansvar att bedöma i vilka fall som samordning bör ske. Även om samordning skett med ägaren är det alljämt styrelsen som fattar och ansvarar för bolagets beslut.

Vattenfalls förankring med ägaren inför bolagets förvärv av Nuon skedde genom att styrelsen samordnade sin syn på förvärvet med ägaren, som i detta fall företrädades av Näringsdepartementet och dess departementschef. Till stöd för sin bedömning av förvärvet av Nuon i februari 2009 hade ägaren i huvudsak två underlag, dels ett underlag från ett strategiarbete där större förvärv utvärderades, dels ett underlag från en oberoende konsult som gjort en bedömning av ett marknadsmässigt prisintervall för Nuon vid tidpunkten för förvärvet. Till grund för den senare konsultens bedömning låg olika värderingsmetoder, exempelvis diskontering av framtida förväntade vinster, noterade bolags marknadsvärde samt genomförda köp och försäljningar av jämförbara bolag inom energisektorn.

Sammanfattningsvis har således ägaren inför förvärvet av Nuon erhållit viss information från Vattenfall i en löpande ägardialog och även tagit fram ett eget underlag för att bilda sig en uppfattning om det föreslagna förvärvet. Däremot har regeringen inte fattat något beslut om Vattenfalls förvärv av Nuon. Detta beslut fattades av bolagets styrelse. Beslutet var dock förankrat hos ägaren genom ansvarigt statsråd, och därmed får regeringen anses informerad.

Då Jennie Nilsson, som framställt interpellation 2012/13:278, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav tredje vice talmannen att Eva-Lena Jansson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 70 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag har i min interpellation ställt tre olika frågor, och jag har riktat dem till statsministern. Anledningen till det är att jag tycker att det är han som är ansvarig för regeringens organisering och att det därför är rimligt att han svarar på frågorna hur han tycker att man ska organisera regeringen när stora affärer i hundramiljardersklassen ska genomföras.

De frågor jag har ställt är: Vilken information fick statsministern? Gav statsministern något godkännande till den här affären? Anser statsministern att man behöver ändra organisationen när så här stora hundramiljarder kronors beslut ska fattas?

Trots flera veckors arbete och ganska mycket resurser på Regeringskansliet lyckas ministern inte svara på någon enda av dessa frågor, tyvärr.

Det är tråkigt att statsministern väljer att inte vara här och svara på frågor som rör regeringens och Regeringskansliets organisering eftersom jag tycker att det är där ansvaret behöver ligga.

Man kan nu konstatera efter några veckor att det har varit väldigt många oklarheter från regeringens sida när det gäller hanteringen av Nuonaffären. Först när frågorna började ställas var det bara Maud Olofsson som var ansvarig. Allt skulle läggas på Maud Olofsson – det var hon som var ansvarigt statsråd. Det var ingen annan i regeringen som var inblandad, verkade det som.

Med tiden kryper det fram, genom läckta dokument inifrån Regeringskansliet, att partiledarna i regeringen minsann visst hade fått information och också gett någon form av godkännande till affären, accepterat den.

Sedan vänder regeringen tillbaka och säger att det är styrelsen som är ansvarig för sådana här affärer, inte ägaren.

Så läcker det med tiden ut nya dokument som visar att Regeringskansliet, och därmed också regeringsföreträdarna, faktiskt var djupt involverade i strategibeslut och inriktningsbeslut kring Vattenfalls verksamhet. Skulle man till exempel fortsätta att investera i el på den europeiska marknaden i Centraleuropa? Eller skulle man i stället renodla verksamheten och satsa på förnybar energi i Sverige eller kanske, som ett tredje alternativ, satsa på koldioxidfri el igen, vilket inbegriper även kärnkraft?

Dessa beslut var regeringen informerad om. Vi har sett papper på att de frågorna var uppe på bordet, och man hanterade dem. Uppenbarligen fattades det också någon form av beslut, för man valde ju att gå vidare

med det centraleuropeiska spåret, att investera ännu mer i kolkraft och fossilgas på den europeiska marknaden. Medvetet valde företrädare för regeringen bort hållbara investeringar från Vattenfalls sida och valde att i stället investera i den smutsigaste elproduktion som vi känner till.

Det här går inte att försöka förneka när papperen redan finns framme och man ser vilka föredragningar som har hållits och vilka frågor som har ställts på möten med Regeringskansliet.

Därför blir jag väldigt förvånad när finansmarknadsministern i svaret här nu går tillbaka och säger att den här frågan är förankrad hos ansvarigt statsråd. Nu är vi alltså tillbaka hos Maud Olofsson igen. Man har gått runt cirkeln ett varv, och nu är man tillbaka på att det är Maud Olofsson som är ensam ansvarig.

Jag måste ställa frågan: Var statsministern informerad? Fick statsministern någon information omkring den här affären, eller fick han inte det? Det är en enkel ja- eller nej-fråga, och den måste man kunna svara på.

Hur är det med de andra partiledarna i regeringspartierna? Fick de eller fick de inte information om den här affären innan? Var det så att de också gav sitt godkännande till den här affären?

Jag tror att de flesta svenskar förväntar sig att i en affär på hundra miljarder kronor är både finansministern och statsministern informerade och ger någon form av åtminstone informellt godkännande, att det inte är bara ett ensamt statsråd och en styrelse som fattar den typen av beslut.

Det är också intressant att höra från finansmarknadsministern, som ändå har ansvaret för statliga bolag: Tycker finansmarknadsministern, eftersom statsministern inte vill vara här, att den organisation som finns omkring köp i hundramiljardersklassen inom regeringens styrda företag är ändamålsenlig i dag?

Anf. 71 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag ska å Jennie Nilssons vägnar tacka statsrådet för svaret, även om hon hade ställt frågan till statsministern, precis som Per Bolund hade gjort.

Jag ska läsa ur Jennie Nilssons interpellation.

”Svenska Dagbladets rapportering kring turerna i Nuonaffären väcker ett flertal allvarliga frågor kring vilken kontroll statsminister Fredrik Reinfeldt har över regeringens arbete.

I medierna har vi under den senaste veckan kunnat ta del av Regeringskansliets hantering när Vattenfall år 2009 köpte det holländska företaget Nuon för 97 miljarder kronor, vilket måste klassificeras som den största kontantaffären i Sverige någonsin.

En affär av detta slag är en viktig fråga inte bara för bolagsstyrelsen utan också för ägaren, i detta fall den svenska staten.”

Precis som Per Bolund lyfter Jennie Nilsson upp att statsministern pekar på Maud Olofsson. Det är ett nästan lika absurt svar vi får nu som på frågan om statsministerns syn på Maud Olofsson. När affären blev känd 2009 lät han Maud Olofsson svara på hur han såg på Maud Olofsson som statsråd.

I frågan till statsministern från Jennie Nilsson står det: ”Har eller har inte statsministern haft kännedom om och godkänt affären?”

Jag kan uppdatera statsrådet Norman, som inte satt i regeringen vid den tiden. År 2009 satt jag i näringsutskottet, och vid utskottssammanträdet den 12 mars – nästan på dagen fyra år sedan – fick utskottet information om regeringens syn på Vattenfalls planerade samgående med nederländska Nuon. Det står i protokollet att det är regeringens syn, och man företräder alltså regeringen. Jag utgår då från att regeringen har haft diskussioner kring det här. Då borde väl svaret från statsrådet vara lite tydligare.

Det framgår också att man har haft vissa diskussioner. När jag läser skrivelsen från regeringen om det statliga ägandet som är undertecknad av Fredrik Reinfeldt och Maud Olofsson inser jag att även Fredrik Reinfeldt har haft en betydelse i detta fall. Man skriver där: "Staten har ett stort ansvar att vara en aktiv och professionell ägare. Det övergripande målet för regeringen är att företaget ska skapa värde och i förekommande fall se till att de särskilt beslutade samhällsintressena utförs." I detta fall kan det diskuteras om man har lyckats eller inte.

Jag har ytterligare en fråga till statsrådet: Var regeringens utförsäljningsråd informerat och tillfrågat kring denna affär? Det som pågick och det som gjorde att man hela tiden sköt på att ha en tydligare styrning av Vattenfall var att man utredde alla statliga företag och då lät utförsäljningsrådet vara en av dem som granskade de här företagen. Då är min fråga: Har det rådet haft någon kännedom om affären?

Anf. 72 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! Jag har skrivit en interpellation där jag frågar om finansministerns syn på Nuonaffären. Nu har vi fått höra om två interpellationer som är riktade till statsministern. Det beror naturligtvis på att det är en väldigt stor affär – en affär i hundramiljardersklassen. Då är det naturligtvis väsentligt att få veta hur en sådan fråga hanterades i Finansdepartementet och hur finansministern agerade, inte minst därför att det inom Regeringskansliet fanns varningar om att priset för Nuon var alldeles för högt och att vi i efterhand har sett att det inte verkar vara en lysande affär för de svenska medborgarna, med nedskrivningar på i dagsläget 15 miljarder kronor.

Nu verkar det vara ganska svårt att få några besked från finansministern om hur Finansdepartementet fungerade under den tiden, vad han själv visste, när han visste och vilka bedömningar som han då gjorde med anledning av informationen. I stället ska frågorna besvaras av Peter Norman, som ju inte satt i regeringen då och således inte heller riktigt kan veta hur det var.

Det är inte bara här i kammaren som vi inte kan få svar från finansministern.

I Svenska Dagbladet den 8 februari väljer han att skylla helt på Maud Olofsson och vill inte svara på frågor om hur han själv eller Finansdepartementet fått information eller vad departementet i så fall har gjort.

Den 11 februari, också då i Svenska Dagbladet, säger en hög tjänsteman på Finansdepartementet att man haft information men att man blev för lite informerad.

Den 22 februari har det ändrat sig lite ytterligare. Då kommer det fram att en nära tjänsteman till Anders Borg godkände att Regeringskansliet tog in Merrill Lynch för att få en oberoende värdering av Nuon. Det blev också känt att Anders Borgs dåvarande statssekreterare deltagit i ett möte med partiledarnas statssekreterare och att det där diskuterades Vattenfalls strategi och förvärv.

Det är med anledning av dessa uppgifter som det hade varit intressant att få finansministerns syn på frågan. Nu väljer han att huka eller så är uppgifterna möjligen så fördelade nuförtiden att han är förhindrad att svara. Men problemet är att när han ändå tvingas till det skyller han på Maud Olofsson.

Peter Norman var ju själv inte med i diskussionen när det begav sig, så jag förstår att det är en otacksam uppgift att stå här i dag och tala om det. Han var inte finansmarknadsminister och fanns inte med i regeringen eller i Finansdepartementet. Ändå är det han som ska svara på mina frågor. Då är frågan om Anders Borg möjligen har informerat Peter Norman nu i efterhand om hur han såg på den här frågan. Vad kände han till om de farhågor som fanns i Näringsdepartementet om att priset kunde vara för högt? Vad gjorde han för bedömning av dessa uppgifter och hur agerade han med anledning av uppgifterna?

Det är enkla frågor och också ganska relevanta, och hittills har de inte fått något svar. Jag hoppas att finansministern har informerat finansmarknadsministern så att han kan svara här i dag.

Anf. 73 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! När man lyssnar på debatterna kring de här frågorna kan man lätt få intrycket att det under tidigare regeringar aldrig har funnits något problem med den statliga ägarstyrningen, och så är ju inte fallet. Vi kan till exempel påminna oss om att Riksrevisionen med flera tidigare riktat skarp kritik och att den tidigare ministern Björn Rosengren faktiskt prickats just för bristande styrning av Vattenfall.

När det gäller mer specifikt Vattenfalls expansiva inriktning kan det också vara på sin plats att påminna om att den inte precis är någon ny innovation som uppfanns 2009 utan att denna strategi hade ett styvt decennium på nacken.

Ur Riksrevisionens rapport från 2004 kan man bland annat läsa att Vattenfalls investeringar i Tyskland innebär en markant förändring av bolagets tidigare verksamhetsinriktning och strategi samt ett i väsentliga delar ändrat ekonomiskt risktagande i förhållande till tidigare. Det betyder att vägskälet kring det ökade risktagandet gällande Vattenfall fanns redan före millennieskiftet, alltså under den dåvarande regeringen.

Beträffande den specifika Nuonaffären som diskuteras här kan vi i dag lätt konstatera att prissumman var hög men också att prissumman naturligtvis baserades på den information som fanns tillgänglig då. Och det var då självklart omöjligt att förutse att priserna på kol och utsläppsrätter skulle gå ned så mycket som de gjorde.

Samma typ av problem med vad som i dag framstår som felbedömningar har flera andra stora energibolag råkat ut för. En kreditanalytiker från Standard & Poors säger till och med att alla bolag som investerade i energisektorn under den här tiden har gjort dåliga affärer.

När det gäller Vattenfalls internationella expansion i sin helhet har den ekonomiskt sett varit lyckad, även om det förstås finns några exempel på mindre lyckade investeringar. Sedan millennieskiftet har Vattenfall lämnat omfattande utdelningar till ägarna. Under femårsperioden 2001–2006 handlade det om 20 miljarder, och följande femårsperiod, 2007–2012, var det dubbelt så mycket, ungefär 40 miljarder. Utöver detta har Vattenfall sedan millennieskiftet betalat bolagsskatter och andra skatter på ungefär 75 miljarder kronor.

Det finns som sagt också dåliga exempel. Nuonaffären kan väl sannolikt betraktas som en sådan, åtminstone i nuläget och på kort sikt. Men köpet av Nuon ska rimligen inte betraktas som ett försök att göra snabba klipp. Enligt Vattenfall själv handlar det bland annat om ett intäktsskapande men också om att skapa tillträde till en ny marknad med 2,6 miljoner elkunder och 2 miljoner gaskunder. Och det handlar inte minst om att sprida riskerna mellan olika energislag, vilket i grunden och i förlängningen gör bolaget mindre sårbart. På lång sikt kan det därför mycket väl visa sig att den här affären kanske inte alls har varit så dålig som den verkar ha varit just nu.

Låt oss ändå för debattens skull säga att det åtminstone på kort sikt har varit en dålig affär. Det anmärkningsvärda är då att Socialdemokraterna i den allmänna debatten nu försöker låtsas som att saker och ting hade fungerat annorlunda om de hade fått bestämma. Men låt oss då komma ihåg att även under Göran Perssons regeringar gjordes det dåliga affärer. Det investerades bland annat i kärnkraft och transmissionsnät i Tyskland, vilket har genererat nedskrivningar på minst 15 miljarder kronor, alltså minst lika mycket som i den här affären som Socialdemokraterna nu försöker kritisera så hårt.

Den fråga man ställer sig då är: Är det verkligen någon som på allvar tror, om ens Socialdemokraterna själva, att de socialdemokrater som sjösatte den expansiva strategin för Vattenfall, som tidigare inte lagt sig i Vattenfalls aggressiva köp av kärnkraft och kolkraft i Tyskland och som själva tillsatte hälften av ledamöterna i den styrelse som fattade beslutet om köpet av Nuon just i denna fråga plötsligt 2009 skulle ha gjort precis tvärtom? Det tror i alla fall inte jag, herr talman, och det tror nog ingen annan heller.

Anf. 74 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag tänker återkomma till Per Bolunds fråga om organiseringen i Regeringskansliet avseende ägarstyrningen i mitt nästa inlägg, men nu tänker jag ägna mig åt Nuonförvärvet.

Vattenfall köpte Nuon 2009 för 89 miljarder kronor, inte 97 miljarder eller någon annan siffra. 8,5 miljarder euro, 100 procent av aktierna, motsvarar 89 miljarder kronor. Det är fortfarande en väldigt stor summa pengar. Och det är ingen som vet hur det kommer att utvecklas i framtiden.

Vi kan bara konstatera, som vi många gånger har gjort, att elpriset gick ned efter köpet, men om det var en bra affär eller inte måste utvärderas på mycket längre sikt. Det bedömdes dock vara ett rimligt marknadspris vid den tidpunkten.

Det är viktigt att vara medveten om de förändrade marknadsförutsättningarna inom energisektorn som inte bara berör Vattenfall. Värdet på elproducerande företag är relativt starkt kopplat till elpriset och dess förväntade utveckling. Vid tidpunkten för förvärvet förväntades den långsiktiga trenden för elpriset vara stigande. Vid en jämförelse av det genomsnittliga elpriset i Norden 2011–2012 kan konstateras att utvecklingen har varit den motsatta. År 2011 var det genomsnittliga priset 47 euro per megawattimme, och under 2012 var det 31 euro per megawattimme – en minskning med 34 procent. Liknande utveckling har setts i Europa. Prissättningen på framtida elleveranser, forwardpriser, har också sjunkit. Detta medför, allt annat lika, en press nedåt på värdet av elproducerande tillgångar.

Vid en titt på hur några av Vattenfalls huvudkonkurrenter i Europa utvecklades på börsen under perioden 2009 till i dag framgår det att värdet på energibolag som Eon, RWE och EDF har fallit med över 50 procent i snitt. Detta är ganska dramatiska nedgångar över en fyraårsperiod. Hela energibranschen i Europa står inför utmaningar, och det avspeglar sig i prissättningen för elproducerande tillgångar.

Den 19 januari 2013, alltså för några veckor sedan, uttalade en kreditanalytiker på Standard & Poors följande: Inte heller går det att peka ut Nuonaffären som väsentligt sämre än någon annan i branschen i det läge som rådde 2009. Analytikern konstaterar också att det har blivit större nedskrivningar än väntat i hela gasindustrin.

Det tyska energibolaget RWE:s förvärv av det nederländska energibolaget Essent i januari 2009 skedde till nästan exakt det pris som motsvarar det som Vattenfall betalade för Nuon, och då var framtidsutsikterna mer positiva.

Sammantaget och som stöd för bedömning av förvärvet av Nuon hade ägaren i huvudsak två underlag, dels ett underlag från ett strategiarbete där större förvärv utvärderades, dels ett underlag från en oberoende konsult, Merrill Lynch-rapporten, som gjort en bedömning av ett marknadsmissigt prisintervall för Nuon vid tidpunkten för förvärvet. Till grund för den senare konsultens bedömning låg olika värderingsmetoder och så vidare och försäljningar och köp av jämförbara bolag inom energisektorn.

Anf. 75 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Här ser vi ett exempel på svårigheten när man klumpar ihop flera olika interpellationer i ett svar. Jag ställde tre frågor som jag inte fick svar på, varken i interpellationssvaret eller i inlägget. Då blir det lite svårt att veta vad jag ska tala om i mitt inlägg, men jag väljer att gå tillbaka till de frågor jag ställde och hoppas att statsrådet svarar på dem i sitt nästa inlägg.

Som jag sade finns det många oklarheter i hur beslut fattas i regeringen vad gäller sådana här stora köp. I svaret från finansmarknadsministern framgår det tydligt att det är styrelsen som är ansvarig, i princip på egen hand. Styrelsen ska i och för sig informera ägaren, men beslutet fattar styrelsen på egen hand.

Är det en rimlig ordning att ha även när det gäller affärer i denna storleksordning? Om det är 90 miljarder eller 100 miljarder är kanske inte det väsentliga utan att det är en väldigt stor affär.

Om styrelsen frågar regeringen och regeringen som ägare avråder men styrelsen ändå går vidare och genomför köpet, är det en rimlig hantering? Enligt finansmarknadsministern är ju styrelsen ensam ansvarig och kan i princip gå emot ägaren. Så tolkar jag svaret. Är det en rimlig hantering av en sådan här stor affär?

Om finansmarknadsministern inte anser det utan menar att styrelsen ska följa de rekommendationer ägaren, regeringen, ger – och de flesta svenskar tycker nog att det är rimligt att ägaren har sista ordet – då fattas beslutet i praktiken inte i styrelserummet utan på Regeringskansliet av ägarrepresentanterna, det vill säga regeringsföreträdarna. Då vore det kanske bättre att formalisera den strukturen, nämligen att det är där det formella beslutet ska fattas.

Nu blir det någon form av skenbeslutsfattande där man hela tiden säger, precis som finansmarknadsministern, att det är styrelsen som fattar beslutet. I praktiken är det dock så, och det måste väl ändå finansmarknadsministern erkänna, att utan ett godkännande från regeringsföreträdare skulle en sådan här affär inte kunna genomföras.

För att det ska vara transparent så att både väljare och medier ska veta vem som ska ställas till svars är det rimligt att dessa beslut också formellt fattas på regeringsnivå eller åtminstone på Regeringskansliet.

Det vore intressant att höra hur finansmarknadsministern ser på denna fråga. Ska ni fortsätta med strukturen där ni säger att det är styrelsen som är ansvarig även för 90-miljardersaffärer? Eller ska ni gå på det som enligt medieuppgifterna hände i praktiken, det vill säga att det var regeringsföreträdare som godkände affären? Man representerade ägaren och var därför tvungen att ge ett godkännande för att affären skulle gå igenom.

Det är intressant att finansmarknadsministern nu säger att det kanske inte var en så dålig affär jämfört med andra affärer i branschen. Min tolkning är att regeringen, när man godkände att Vattenfall köpte Nuon, spekulerade i att EU inte skulle göra allvar av sin klimatpolitik. Man gick in och köpte ett bolag som hade ännu mer utsläpp per producerad kilowattimme el än vad Vattenfall hade från början. Man investerade i en kol- och utsläppsintensiv energiproduktion. Hade man trott att priset på utsläpp skulle stiga så som det skulle ha gjort om EU haft en radikal miljö- och klimatpolitik hade det givetvis inte varit någon bra affär.

Gjorde regeringen några sådana avvägningar? Att man gjorde affären kan tolkas som ett misstroende mot EU:s klimatpolitik. På EU-mötena sade regeringen att man ville ha en radikalare miljö- och klimatpolitik, men i praktiken gjorde man ett köp som pekade i motsatt riktning.

Vattenfalls investeringsinriktning, som regeringen godkänt, visar att Sverige har en dubbel hållning i klimatfrågan. Regeringen säger en sak på EU:s toppmöten, men genom det statliga bolaget för man en helt annan klimatpolitik. Även där är det bekymmersamt.

Anf. 76 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag ställde också en fråga till finansmarknadsministern, men inte heller jag fick något svar. I interpellationssvaret står det att ägaren i huvudsak hade två underlag. ”I huvudsak” betyder att det fanns mer underlag men att dessa två täckte in de stora delarna.

Jag ställde frågan om regeringens utförsäljningsråd också var involverat i affären eftersom man hade det för att få en second opinion i en massa andra affärer.

Jonas Jacobsson Gjörtler! Ni skulle ha följt Socialdemokraternas, Miljöpartiets och Vänsterpartiets förslag att ha en tydligare styrning av Vattenfall i stället för att i riksdagen i november 2008 säga: Samtliga motioner som på olika sätt innefattar krav på Vattenfalls uppdrag eller inriktning avstyrks.

Det var innan beslutet om affären togs. Det är alltså bra att läsa näringsutskottets betänkande.

Den 23 februari stod följande på Regeringskansliets hemsida: Förvärvet av holländska Nuon är ett naturligt steg i att skapa ett ännu större värde i Vattenfall.

Jag antar att det som står på regeringens hemsida står för hela regeringen. Näringsdepartementet hade ju varit och dragit regeringens syn.

Man talar om regeringens syn men hamnar hela tiden i att det nog var Maud Olofsson. Maud Olofsson stod i alla fall upp för regeringens politik. Även om hon inte alltid tyckte om allt stod hon bakom obekväma beslut. I detta fall känns det som att man låter ett tidigare statsråd stå till svars för en obekväma affär som man inte vill hantera. Statsministern har dock uttalat sig i årsredovisningar för statliga bolag, och man har uttryckt detta på regeringens hemsida.

Kan statsrådet inte tala om huruvida hela regeringen var informerad? Jennie Nilsson har inte fått något svar. Har statsministern haft kännedom om och godkänt affären? Det är en enkel fråga. Har statsministern haft kännedom, ja eller nej?

Anf. 77 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! Bristen på tydlighet, klara besked och vilja att ta ansvar för detta köp är uppseendeväckande. Upplägget på denna interpellationsdebatt tycks också vara att det ska vara så svårt som möjligt att få tydliga och bra svar på de frågor som vi har ställt. Vi får svar på många andra frågor, men de är inte ställda här.

Ingen ifrågasätter att styrelsen i ett bolag har ett stort ansvar. Men det har givetvis också ägaren. I detta fall är det uppenbart att ägaren har varit involverad i affären men att man nu i efterhand inte vill låtsas om det eller ta ansvaret. Det kan hänga ihop med att affären för tillfället inte verkar så framgångsrik.

I stället lägger man ut olika former av dimridåer, skyller på avgångna statsråd och gör allt för att placera ansvaret så långt bort från regeringen, och framför allt statsministern och finansministern, som det bara är möjligt – trots att allt tyder på att man har varit involverad. Det här väcker inte respekt för hur regeringen agerar.

Låt mig ta ett exempel som också Per Bolund var inne på. I den sista delen av interpellationssvaret säger Peter Norman: Beslutet var förankrat hos ägaren genom ansvarigt statsråd, och därmed får regeringen anses informerad.

Det är bara ett sätt att låtsas som att det endast var Maud Olofsson som hade kunskap om detta och att ingen annan var inne i diskussionen. Men vi vet nu att det inte är sant; det var inte så det var. Det är därför vilseledande att uttrycka sig så. Maud Olofsson har dessutom sagt att hon

*Svar på
interpellationer*

förankrade denna fråga i regeringen. Ändå fortsätter finansmarknadsministern att beskriva det på detta sätt.

I bästa fall får vi väl tro att det är en talepunkt från tiden innan allt kom fram som liksom hänger kvar i interpellationssvaret, för sedan har vi ju fått veta mycket mer. Det har ju framkommit uppgifter om hur Finansdepartementet var inblandat och vad man har vetat. Först skyller Anders Borg på andra och vill inte svara på frågor om hur han själv har agerat och vad han själv vetat. Sedan har man fått information, men den var inte tillräcklig. Slutligen visar det sig att departementet var väsentligt mer inblandat än man ville erkänna från början. Det väcker naturligtvis inte respekt.

Därför har jag ställt frågan om när Anders Borg fick kännedom om de farhågor som fanns i Näringsdepartementet om att prislappen var för hög. Jag tycker att det borde vara en enkel fråga att svara på. Det finns väl rimligen ett sådant tillfälle. Jag har också frågat vilken bedömning han då gjorde av de uppgifterna.

Jag tycker fortfarande att de frågorna är relevanta. Jag hoppas verkligen att han har berättat för finansmarknadsministern hur det var, så att du kan berätta det nu och svara på de frågor som vi har ställt.

Anf. 78 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag tänkte börja i den ända som Per Bolund var inne på här i slutet, diskussionen kring huruvida det skulle handla om någon spekulation kring priser på utsläppsrätter, elpriser och annat, att regeringen skulle ha gjort bedömningen att man skulle kunna tjäna på detta.

Jag måste säga att jag inte riktigt förstår det resonemanget. I så fall är det precis tvärtom. I det läge som har uppstått nu gynnas brunkol och den typen av energi, medan gasen missgynnas. Men om priset går upp igen kan det bli precis omvänt, och då blir det plötsligt mer lönsamt och gynnsamt att äga Nuon. Ditt resonemang känns därför lite bakvänt, Per Bolund. Som jag uppfattar det är det faktiskt precis tvärtom.

Eva-Lena Jansson menar att om vi från Alliansens sida bara hade följt det förslag som Socialdemokraterna lade fram om hur bolaget skulle styras på ett tydligare sätt så hade allt varit frid och fröjd. Den bedömningen delar jag inte.

Regeringen har successivt hela tiden förtydligat riktlinjer och policyer och ställt nya och tydligare krav. En viktig förändring som alliansregeringen har gjort är också att förändra ägardirektivet. Det gamla ägardirektivet med det tillägg som den förra regeringen gjorde 2005 fick rätt mycket kritik från bland annat Riksrevisionen just för att vara otydligt, medan regeringen har valt att tydliggöra detta genom ett nytt direktiv.

Den fråga man kan ställa sig är lite principiellt vad Socialdemokraterna själva vill med ägandet. Rent principiellt måste man förstå att om man äger ett bolag innebär det ett risktagande. Från Alliansens sida förstår vi det och är beredda att ta den risken i vissa fall, när det är motiverat med ett statligt ägande.

Men frågan blir vad Socialdemokraterna egentligen tycker. Vill ni inte ha något ägande? Varje dag man behåller ett sådant här innehav innebär ju en risk. Vill ni ta den risken eller vill ni inte göra det?

Anf. 79 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Jag har anmält mig till den här debatten eftersom jag tidigare har varit ledamot av näringsutskottet och har följt hur frågorna har hanterats under ett antal år, såväl när vi hade en socialdemokratisk regering som när vi har haft en borgerlig regering, då även finansmarknadsministern har tillhört regeringen.

Jag ska gärna börja med Jonas Jacobsson Gjörtlars påstående om att det tidigare under en socialdemokratisk regering gjordes affärer från Vattenfalls sida i Polen och Tyskland. Det är helt korrekt. Det är bara det att det då inte fanns några pm från ägarenheten om att de affärer som Vattenfall gjorde då skulle innebära stora ekonomiska risker.

Man kan naturligtvis diskutera det. Det var en öppen diskussion om det var rätt av Vattenfall att gå in och köpa gammal kolkraft i Polen och östra Tyskland. Skälet till att Vattenfall gjorde det var att de ansåg att de med ny teknik skulle minska utsläppen av bland annat koldioxid. Men det var en öppen diskussion om det. Regeringen gick inte in och förhindrade den.

Att Tyskland skulle fatta beslut om att avveckla kärnkraften var det väl ingen som kände till då. Jag tror i alla fall inte att man kan beskylla den tidigare socialdemokratiska regeringen för att ha haft den kunskapen i den frågan.

Det är alltså en viss skillnad i sak mot vad vi nu diskuterar, där regeringen har gömt undan viktiga pm inför beslutet. Detta har inte oppositionen känt till. Näringsutskottet har inte känt till det. Det har grävts fram efteråt. Det gör att frågan får en helt annan principiell betydelse.

När jag tittar på det skrivna interpellationssvaret kan jag läsa sista meningen från Peter Norman: ”Beslutet var dock förankrat hos ägaren genom ansvarigt statsråd, och därmed får regeringen anses informerad.”

Jag måste tolka det så att det har förelegat en allmän beredning. Det brukar ju vara så i regeringar att det alltid finns en allmän beredning, där man tar upp principiellt intressanta och viktiga frågeställningar och då hela regeringen är samlad och har möjlighet att diskutera vad man tycker i en sakfråga. Jag antar att det har varit så i den här frågan, att det har varit en allmän beredning.

Då var inte finansmarknadsminister Peter Norman närvarande, eftersom han inte tillhörde regeringen, och då är min fråga: Har finansministern och statsministern informerat finansmarknadsministern om Nuon-affärens ekonomiska problem, eftersom man visste om att det skulle bli ekonomiska problem? Vi har därefter kunnat notera att Vattenfall har gjort nedskrivningar.

Jag var själv med på ett sammanträde den 3 mars 2011 i näringsutskottet, när dåvarande ordföranden i Vattenfalls styrelse och vd:n i Vattenfall samt Peter Norman var närvarande. De hade nyligen presenterat att de hade gjort en nedskrivning med 4,5 miljarder kronor för föregående år, 2010. Då var frågan uppe: Hur är det med den här affären? Räcker det med en nedskrivning på 4,5 miljarder kronor? Ja, sade man från Vattenfalls sida, och Peter Norman hade inga invändningar vid det tillfället. Alla uppfattade det så att 4,5 miljarder kronor var det som skulle skrivas ned. Det skulle inte behövas mer, för det var för övrigt en bra affär.

Nu vet vi att det inte var en bra affär. Nu har nedskrivningen varit 15 miljarder kronor sammanlagt. Dessutom vet vi att regeringen hade information om att det var en mycket riskabel ekonomisk affär. Men ingen har informerat vare sig näringsutskottet eller oppositionen i andra former. Det går därför att ifrågasätta att man kan stå här i dag och säga att det bara är ett statsråd som har varit informerad och att man i övrigt inte har kunnat agera i frågan. Självklart har regeringen haft möjlighet att agera före den här affären.

Anf. 80 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Låt mig först svara på Eva-Lena Janssons fråga om utförsäljningsrådet. Affärerna passerade inte det rådet. Det var inte meningen med detta råd, utan meningen var att rådet skulle komma med en second opinion för statliga utförsäljningar – inte gå in i bolagsaffärer.

Sedan tänkte jag gå in på det som Per Bolund frågade mig om, hur vi arbetar och om det krävs en ändring i vårt arbete med de statliga bolagen.

Beslut på bolagsstämmor och nominering av ledamöter i styrelser är förstås centrala delar i vår ägarstyrningsmodell. Men för en aktiv ägare är också en löpande dialog med bolaget via ordföranden en central komponent. Sedan jag tillträdde har vi aktivt arbetat för att stärka denna dialog, och det är ordföranden som är länken till våra bolag. Vi träffar numera ordförandena i de stora bolagen minst en gång i kvartalet vid fysiska möten och ofta även på telefon.

Det är viktigt att slå fast att en aktiv ägardialog inte syftar till att urholka styrelsens roll och ansvar. Det är styrelsen och bolagets verkställande ledning som ansvarar för bolagets operativa verksamhet. Styrelsen har alltid ett juridiskt och affärsmässigt ansvar för bolaget. Oavsett vad en ägare säger eller ger uttryck för bär styrelsen det juridiska ansvaret. Ägaren kan aldrig ha något ansvar för enskilda styrelsebeslut.

Detta hindrar förstås inte att styrelsen kan och bör lyssna på sin ägare. Men ansvarsförhållandena förändras inte. Bara om styrelsen – vilket händer då och då – väljer att hänskjuta en fråga till en bolagsstämman eller om ägaren på eget initiativ ger en anvisning om beslut på stämman kan styrelsen bli skyldig att följa ägarens anvisning.

Styrelsens roll som ansvarig för förvaltningen av bolagets angelägenheter innebär att ägaren lägger stor vikt vid styrelsens förmåga att fatta kloka beslut. Det är inte rimligt att fatta detaljerade bolagsbeslut utan tillräcklig kunskap om bolagets verksamhet.

När exempelvis beslut om förvärv ska förankras är det rimligt att ägaren i stor utsträckning litar på sin egen styrelse. I den aktuella Nuonaffären gjorde styrelsen bedömningen att köpet av Nuon skulle stärka bolaget strategiskt och bidra till god lönsamhet. Det är då naturligt att ägaren efter en seriös prövning i stor utsträckning accepterar bolagets bedömning.

Styrelsen svarar, som jag tidigare nämnde, för förvaltningen av bolagets angelägenheter. Det var styrelsen för Vattenfall som fattade beslutet att köpa Nuon, ingen annan. Det är därför relevant att påminna om att den styrelse som i början av 2009 fattade beslut om Nuonaffären hade åtta ledamöter samt arbetstagarrepresentanter. Hälften av de åtta ledamöterna var utsedda av en socialdemokratisk regering och hälften av en alliansregering.

Anf. 81 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Det var i denna kommentar som vi skulle få svar på våra frågor. Delvis fick jag svar på frågan om organisationen kring stora företagsköp, och det välkomnar jag, även om jag inte välkomnar svaret. Det verkar som om allting är frid och fröjd, att allting går precis som det ska göra och att det ska fortsätta att hanteras på samma sätt som man har hanterat Nuonaffären. Så tolkar jag finansmarknadsministrarnas svar. Det tror jag få egentligen är nöjda med.

Om det är någonting som har framkommit i alla medieturer som har varit i denna affär är det att det finns enormt många oklarheter. Det är ingen som har lyckats förklara var det formella beslutet har fattats. Det är ingen som har lyckats förklara var någonstans som ägaren egentligen har gett sitt godkännande till denna affär.

Det talas om att styrelsen kan och bör lyssna på ägaren. Men har ägaren gett ett godkännande eller har man inte gjort det? Vem har i så fall gjort det? Är det Maud Olofsson som näringsminister som har gett det på egen hand? Eller har det, som framkommit av papper som har läckt ut från Regeringskansliet, varit partiledarna i regeringspartierna som har fått information och också gett sitt godkännande, vilket faktiskt har framgått av de papper som har kommit fram i denna affär?

Det kan inte vara en acceptabel situation att det ska få finnas så stora oklarheter kring en så stor affär. I en demokratisk organisation och i ett demokratiskt land måste man kunna ställa människor till ansvar för stora affärer. Det är ganska häpnadsväckande att ägaren i detta fall vägrar att ta det ansvar som man måste ta.

Maud Olofsson har fått ta mycket stryk i denna affär, och regeringsföreträdare har försökt knuffa över ansvaret på henne. Men om det är någonting som Maud Olofsson ska ha en eloge för i efterhand är det att hon faktiskt pekade just på ägarens ansvar, både för hur ett bolag drivs och för beslut om stora affärer.

Därför bekymrar det mig mycket att ministrarna i den nuvarande regeringen försöker undvika detta ansvar och försöker ducka för detta ansvar. Det försöker att inte ta något ansvar för denna stora affär. Jag tycker att det är oacceptabelt när vi ändå har en demokrati där vi väljer företrädare i regeringen som ska företräda alla oss ägare av till exempel Vattenfall att de inte vill ta detta ansvar.

Anf. 82 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Statsrådet Peter Norman svarade på en av frågorna, men han svarade inte på den som finns med i Jennie Nilssons interpellation: Har eller har inte statsministern haft kännedom om och godkänt affären? Det är den fråga som vi förväntar oss att få svar på här i dag.

I budgetpropositionen 2008/09 kan man läsa regeringens bedömning: Regeringen noterar i sin fortsatta förvaltning av bolaget – Vattenfall – att Riksrevisionens synpunkt att innebörden i bolagsordningens tillägg bör klargöras.

Det visste regeringen redan då. Regeringen aviserade i sin höstproposition till riksdagen 2008 att man tänkte göra någonting åt styrningen. Sedan röstades det förslag som Socialdemokraterna genomförde ned.

Min fråga återkommer: Vad visste statsministern?

På fredag kommer vi alla i Sverige att uppmärksamma alla starka kvinnor som står upp för vad de tycker och tänker. Vi kommer att manifesteras just dessa kvinnor som finns runt om i hela världen och också i Sverige.

Kvinnor tar stort ansvar. Vi har sett hur kvinnor har fått lämna regeringen när de har begått mindre förseelser, men männen är kvar.

Det som jag tycker är häpnadsväckande är att den enda som står upp för den affär som regeringen gjorde är den kvinna som inte längre sitter kvar i regeringen. Dagens regering vill inte låtsas om detta beslut. Man negligerar det, och man överlåter till en tidigare minister att ta hela ansvaret. Jag tycker faktiskt att det är lite skämmigt.

Anf. 83 FREDRIK OLOVSSON (S):

Herr talman! Det har nog framgått att regeringen inte bara har fått information utan att man också aktivt har skaffat sig ett eget underlag. Man har alltså med Finansdepartementets godkännande lagt någon miljon på att köpa en värdering från Merrill Lynch.

Sedan verkar det också klarlagt att frågan har diskuterats på möten där Finansdepartementets högsta politiska tjänstemän har närvarat. Det är uppenbart att frågan också har förankrats hos statsministern och partiledarna. Men det är inte det som jag har frågat om.

Jag har frågat om vad finansministern visste och vad han gjorde med den information som han eventuellt hade. Men det verkar inte gå att få något svar på dessa frågor. Det är förstås beklagligt med tanke på att vi i denna kammare faktiskt använder interpellationsverktyget som ett sätt att utkräva ansvar av statsråden och av regeringen. Det är en viktig del i demokratin. Men här kan man inte få besked om mycket enkla och basala saker.

Detta kommer naturligtvis att fortsätta diskuteras i riksdagen. Här verkar det inte meningsfullt att fortsätta så mycket mer. Men i konstitutionsutskottet har vi naturligtvis en uppgift framöver att reda ut hur det egentligen gick till och vem som gjorde vad och när.

Men det är olyckligt att regeringen inte är tydligare med hur detta hänger ihop bara för att man inte vill ta ansvar för en affär som man inte tycker blev så bra.

Vi har hört att det finns många argument som man kan ta till för att diskutera frågan på ett helt annat sätt om man vill ha den typen av politisk debatt. Men inte ens det gör regeringen, utan man väljer att i så stor utsträckning som möjligt passa från sitt ansvar.

Just när det handlar om Anders Borgs ansvar och vad han visste då ekar det tyst i kammaren. Det är tydligen ingenting som ska nämnas här, och han kommer inte att lämna denna typ av besked. Det beklagar jag.

Anf. 84 LARS JOHANSSON (S):

Herr talman! Det är uppenbart att det är finansmarknadsministern som får ta denna diskussion. Men interpellanterna har ställt frågor till statsministern och till finansministern eftersom de var med i den regering som gav Vattenfall tillåtelse att köpa Nuon. Av det skälet blir debatten lite märklig. Det är lite tråkigt eftersom en interpellationsdebatt är en del i vår demokrati för att kunna skapa debatt om viktiga politiska frågor och

skapa en ökad tydlighet för människor så att de får veta vad som egentligen har skett i en regering. Vi får inte veta det i dag.

När man lyssnar på finansmarknadsministern och läser interpellationssvaret undrar man om det verkligen kan vara så att regeringen är så oerhört passiv i så stora affärer. Det förvånar mig. Jag kunde inte drömma om att en regering skulle vara så passiv i en affär i 100-miljardersklassen.

Det kan också vara precis som Maud Olofsson har sagt i någon tidningsintervju, nämligen att om man skulle ha agerat från regeringens sida skulle man ha behövt byta ut hela styrelsen men att det hade varit så jobbigt. Därför ville man inte göra det.

Luften känns inte så fin när det gäller denna fråga. Det finns säkert mycket mer att gräva fram framöver. Det kommer naturligtvis att ske i andra organ i riksdagen eftersom det är mycket viktigt att vi får klarhet och att vi lär av de misstag som begås. Här är det uppenbart att regeringen har begått ett misstag. Man har inte fullt ut tagit till sig den information som har funnits, och man har inte agerat som den ägare som man är till ett av de absolut största statliga bolagen. Det borde man ha gjort i tid. Då hade vi sluppit denna debatt och en dålig affär för Vattenfall.

Anf. 85 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Låt mig börja med att notera att det möte i näringsutskottet som Lars Johansson och även jag deltog i för något år sedan handlade om nedskrivningen av Nuon med 4 ½ miljard. Jag minns det också.

Däremot låter det som om Lars Johansson tycker att jag borde överpröva detta beslut. Då tror jag att man är inne på en mycket farlig väg. Jag tycker att bolagets revisorer ska göra en så god bedömning som möjligt vid varje tidpunkt i fråga om vilket nedskrivningsbehov som finns. Det vore orimligt om ministern eller någon annan lade sig i detta. Det ska vara så bra som möjligt. Det var det ena.

Sedan har Lars Johansson ganska målande beskrivit vad som hände i början av 2000-talet när Socialdemokraterna hade makten. På den tiden satsade Vattenfall på stora kärnkraftsinvesteringar i Tyskland. Dessa investeringar har tillsammans med investeringar i transmissionsnäten också genererat en nedskrivning på ungefär 15 miljarder kronor, vilket som av en slump råkar vara lika mycket som Nuoninvesteringen. Det kan man ha i åtanke. Dessutom satsade Vattenfall under denna tid på en väldig mängd kolkraft, av de skäl Lars Johansson framför.

Under denna period var Magdalena Andersson antingen planeringschef för statsrådsberedningen eller statssekreterare på Finansdepartementet. Jag undrar en sak. Vi har försökt hitta anteckningar om huruvida det fanns någon samordning mellan Vattenfall och dess ägare vid dessa förvärv. Eftersom investeringar i tysk kol- och kärnkraft innebar omfattande investeringar samt en delvis ny inriktning framstår den uteblivna samordningen som anmärkningsvärd. Vi hittar ingenting. Om det ändå förekommit samordning på informell väg vet inte vi. Den frågan kan bara besvaras av dåvarande ansvariga statsråd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 86 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att påskynda upprustningen av bostäder i miljonprogramsområden och hur det ska ligga till grund för en positiv social utveckling. Amineh Kakabaveh frågar även vilka åtgärder jag avser att vidta för att bruksvärdesprincipen och besittningsskyddet ska respekteras samt hur hyresgästernas inflytande kan förbättras i samband med renoveringar.

Frågan om upprustning och renovering av miljonprogrammets bostäder är högaktuell för många bostadsföretag, och de som inte har underhållit sitt bestånd står inför en stor utmaning.

Jag anser inte att det är statens uppgift att genom subventioner gynna de fastighetsägare som inte levt upp till sitt underhållsansvar. Staten har däremot en viktig roll i att dels bistå de individer och hushåll som behöver hjälp, dels främja forskning som kan stärka en hållbar utveckling. Regeringen har exempelvis höjt bostadsbidraget för barnfamiljer och unga, sänkt skatten för pensionärer och höjt deras bostadstillägg. Regeringen har också genom forsknings- och innovationspropositionen föreslagit kraftigt ökade resurser för forskning om hållbart samhällsbyggande.

Vad gäller den sociala utvecklingen i miljonprogramsområdena krävs det en mängd samverkande åtgärder. Det handlar bland annat om satsningar på arbete, utbildning och stävande av kriminalitet. Fastigheternas skick är endast en del av en större problematik.

När det kommer till bruksvärdesprincipen, besittningsskyddet och hyresgästernas inflytande vill jag påminna om att hyressättningen regleras i hyreslagen, och i enlighet med lagen ska hyran för en lägenhet vara skälig med beaktande av bruksvärdet. En ombyggnation kan innebära att hyresgästen får en bättre standard och därmed också en högre hyra. Bruksvärdessystemet innebär ett skydd mot hyreshöjningar som inte är standardförbättringar. De nya hyrorna är vanligtvis framförhandlade med Hyresgästföreningen, men om hyresgästen anser att hyreshöjningen är oskälig kan han eller hon vända sig till hyresnämnden för prövning.

Jag vill även tillägga, i likhet med vad jag tidigare framfört under höstens interpellationsdebatter, att en ombyggnadsåtgärd i regel berör flera generationer av hyresgäster. I enlighet med hyreslagen anses hyresvärden ha ett beaktansvärt intresse av att till exempel vid en stamrenovering göra om badrummet så att det får en normal standard, det vill säga en standard som de flesta hyresgäster förväntar sig av en modern lägenhet. Det är normalt inte enbart den enskilde hyresgästens intresse som ska beaktas utan också ett mer allmänt hyresgästintresse. Fastighetsägarens intresse av att långsiktigt bedriva en rimlig fastighetsförvaltning måste också tas hänsyn till.

Avslutningsvis vill jag påpeka att upprustningen av miljonprogrammet på flera håll har pågått och kommit igång. Jag har besökt ett flertal bostadsområden och kan konstatera att det finns goda exempel på åtgärder som har vidtagits för att involvera och värna hyresgästerna. Svenska Bostäder och Hyresgästföreningen har till exempel arbetat fram en mo-

dell som reglerar hyressättningen efter ombyggnation. Det är något som skulle kunna spridas och användas på flera håll i landet. Jag delar interpellantens uppfattning att en god dialog med de boende är av vital betydelse.

Prot. 2012/13:72
5 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 87 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Stefan Attefall för svaret. Det är naturligtvis positivt att statsrådet delar min uppfattning i vissa av frågorna – det är alltid positivt – men jag måste också säga att svaret är väldigt defensivt.

I Sverige står vi i dag inför stora utmaningar. En betydande andel av det som går under beteckningen rekordårens allmännytta, särskilt det som byggts före och under 70-talet, har stora upprustningsbehov. I dag beräknas 300 000 av lägenheterna i beståndet ha upprustningsbehov. Kostnaderna uppskattas till någonstans mellan 50 och 275 miljarder enligt såväl Sabos som Boverkets och Hyresgästföreningens beräkningar. Till detta projekt kommer staten inte att bidra med pengar; det har regeringen och Attefall klargjort.

En stor del av kostnaderna kommer i stället att finansieras genom hyreshöjningar, det vill säga betalas av hyresgästerna. Jag undrar verkligen vad som händer med hyrorna och vad som händer med de hyresgäster vars hem byggs om. Vart ska de ta vägen under och efter ombyggnationen? Vilket inflytande har hyresgästerna över själva processen? Vad blir konsekvenserna för individerna, familjerna och samhället? Ska de bo kvar eller tvångsflyttas?

Herr talman! Jag reagerar också väldigt starkt mot att statsrådet Attefall hänvisar till att man har höjt bostadsbidragen. Det är fråga om några hundralappar, medan hyreshöjningarna efter ombyggnaden kan röra sig om flera tusen kronor. Jag undrar verkligen om Stefan Attefall har någon idé om vart hyresgästerna ska flytta om de inte kan bo kvar på grund av hyreshöjningar. Tycker han ändå inte att det verkligen är märkligt, och också knepigt, att lägga 14 miljarder på ROT-avdrag men inte ge något stöd till vare sig nybyggnation eller upprustning? Det är en ekvation som jättemånga, däribland jag, inte kan få ihop. Varför finns det så många miljarder till detta men inte till upprustningsområdena, där det är väldigt akut?

Tidigare forskning har visat att tvångsflyttningar, som är en vanlig följd av kraftiga hyreshöjningar i samband med renoveringar och ombyggnation, naturligtvis oundvikligen mest drabbar fattiga som har mindre ekonomiska medel att klara de hyreshöjningar de tvingas till. I dag är hyresfastigheterna liksom bostadsrättsföreningarna undantagna från regeringens ROT-avdrag. Trots att renoveringar av flerfamiljshus är en alltmer akut nödvändighet är renoveringsåtgärderna inom dessa områden missgynnade av regeringens politik.

Både ur ett socialt och ur ett ekonomiskt perspektiv är det brådskande – ett statligt initiativ måste tas. Det har både forskning och olika institutioner påpekat, och det vet Attefall om.

Anf. 88 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Det är självklart en stor utmaning vi står inför när vi har byggt så många hus under en viss tidsperiod och de kommer in i den tidsepok då man måste börja rusta upp dem.

Vi måste dock som riksdagspolitiker och regering inta en principiell hållning. Ett hus kan inte särbehandlas bara för att det är byggt ett visst år. Oavsett om det är byggt 1955, 1965, 1975 eller 1985 måste politiken ha samma förhållningssätt. Det förhållningssätt jag försöker ha är att varje fastighetsägare har ansvar för sin fastighet oavsett när den byggdes. Det är det grundläggande förhållningssätt man måste ha i dessa frågor.

Man måste ha stor respekt för att fastighetsägaren måste få sköta om sitt hus, rusta upp det, se till att de har en standard som tål ytterligare kommande 20, 30 och 40 år av fastighetens livslängd. Vi får ha stor respekt för att människor känner stor oro. Vad händer exakt nu när min lägenhet eller mitt område ska rustas upp? Vi måste självklart ha stor respekt för människors oro för den egna privata ekonomin.

Den grundläggande principen måste vi ändå hålla fast vid: Det är fastighetsägaren som har ansvar för sina fastigheter.

Vi måste betona vikten av dialogen, och det står i lagstiftningen. Det är en sak som kan genomföras på lite olika sätt, men dialogen är oerhört viktig. Jag har rest runt i Sverige och träffat på många goda exempel där det har fungerat väl och där man har haft en omfattande dialog mellan fastighetsägare och de boende. Som man brukar säga krävs det mycket spring i trapporna, inte bara formella möten utan också samtal kring köksborden.

Vi har regelverk. Om man inte är överens om upprustningen kan man pröva det i hyresnämnden. Sedan kommer man tillbaka och har en nästa diskussion: Vad blir hyran i den nyupprustade lägenheten? Det kan också bli en prövning. Efter förhandlingar med Hyresgästföreningen blir det prövning i hyresnämnden. I en del av diskussionerna om höga hyror handlar det ofta om de första budens förslag, inte förslag efter den slutliga prövningen och förhandlingen. Vi ska komma ihåg att i de här upprustningssituationerna talar man om hyreshöjningar på kanske mellan 15 procent och, som skräckexempel, 60 procent, med hela spannet däremellan beroende på i vilket skick fastigheten är, hur den har skötts om tidigare och vilken grundstandard det var på fastigheten när den byggdes en gång i tiden. Olika förutsättningar gör att det är olika situationer i olika fastigheter.

Vi har ett instrument som heter bostadsbidrag och som vi för första gången sedan 1997 har höjt. Det innebär upp till 600 kronor mer i bostadsbidrag per månad för exempelvis en ensamstående förälder med barn. Vi har förstärkt bostadstilläggen för våra pensionärer och sänkt skatten för pensionärer och dem som har inkomst av arbete. Det är ett instrument som vi måste titta vidare på för att se hur vi kan hjälpa till.

Sedan har vi områden som har särskilda problem. Vi har pekat ut 15 områden i Sverige där det är speciella omständigheter. Där genomför och diskuterar regeringen ytterligare åtgärder för att hjälpa till. Det är 15 områden där problematiken är mer komplex. Det handlar om att skolorna inte fungerar särskilt väl, det handlar om hög arbetslöshet, det handlar om att det saknas trygghet ute på gator och torg och det handlar om att det finns fysiska upprustningsbehov. Där har regeringen en del program

på gång och en hel del utredningsarbete som ytterligare åtgärder, och vi diskuterar hur vi kan gå vidare. Likaså görs forskningsinsatser, och vi måste sprida de goda exempel som finns runt om i Sverige.

Det är på den nivån vi måste jobba som en ansvarsfull regering. Jag vet inte riktigt vad som är alternativet till den politiken.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 89 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Tack, statsrådet, för resonemanget! Det finns olika vägar för vad man ska göra utifrån olika ideologiska skiljelinjer. Det som regeringen har valt är de som redan har möjlighet att påverka sitt boende, var man ska bo och så vidare.

Fastighetsägarna har lyfts fram här. Problemet är att fastighetsägare inte har samma etiska och moraliska ansvar som staten har, eller hur? Den hyreslag vi nu har stöder dem. Där ställs affärsmässighet kontra samhällets ansvar. Det är väldigt problematiskt. Vi har en rapport från Hyresgästföreningen och den forskning som statsrådet hänvisar till, både internationell och nationell. Om vi ska beakta dessa måste vi ta hänsyn till de sociala och ekonomiska konsekvenserna för individerna i de 15 bostadsområdena. Det finns ännu fler sådana områden beroende på hur man identifierar problemen.

Bostad är en rättighet som garanteras enligt vår konstitution, en bostad som är funktionell och så vidare. Hur skapar man detta? Oro har väckts bland många hyresgäster, äldre, ensamstående och barnfamiljer. Det har vi hört i olika tv-intervjuer och debatter. Vart ska de flytta? Ska de flytta från det ena området till det andra? Kanske börjar det rustas upp eller byggas om även där. Var ska de till slut bo? Det är frågan.

De här 14 miljarderna till det privata borde ha gynnat även till exempel allmännyttan och hyresrätter enligt den modell som statsrådet och även Hyresgästföreningen lyfter fram.

Det har gjorts en undersökning mellan februari och december 2001 där man har lyft fram de expansiva områdena Kvarngärdet med Stena Fastigheter och Södra Kvarngärdet med Uppsalahem, men även Husby är med. Den visar att dialogen tyvärr inte funkat. Hur mycket som ska upprustas och hur mycket det kommer att kosta har inte diskuterats. Det har vi hört många exempel på. Det har tyvärr drabbat de ekonomiskt svagaste familjerna och hushållen.

Vi kan inte förvänta oss att fastighetsägarna är ”goda”. Det finns säkerligen många goda fastighetsägare, men de som i dag har makten tar inte hänsyn till de här frågorna. Det är statens ansvar att se till att klasskillnaderna inte ska öka, att hemlösheten inte ska öka, vilket de just kommer att göra. Det är det man vill förebygga genom att debattera och diskutera de här frågorna om och om.

Det intressanta är: Varför skulle inte ROT-avdraget gälla upprustningen av allmännyttan?

Anf. 90 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Det är i och för sig en enkel retorisk poäng att jämföra ROT-avdrag med upprustningsbehov hos hyresrätter. Det är som att blanda äpplen och päron. Det är inte riktigt seriöst. För det första ingår i summan 14 miljarder RUT som inte alls har att göra med upprustning av bostäder. Det andra är att det är två helt olika skatteobjekt. Det är en

privatperson som äger en bostad och som får en skattesänkning kontra ett företag som går under andra skatteregler och som har obesktade pengar som man sedan gör upprustningar för. Det är två olika skatteobjekt. Om jag sänker inkomstskatten för en privatperson, ska jag kompensera hyreshusen för detta eller sänka bolagsskatten för företaget som äger ett hyreshus? Ska jag kompensera villaägaren för detta? Det visar på att det inte går att blanda ihop de här två sakerna.

Däremot är det viktigt att säga att vi har en lägre fastighetsavgift för hyresrätter jämfört med villor. Den var hälften, och så sänkte vi den ytterligare vid årsskiftet. Vi har en utredning på gång för att titta över de skattemässiga konsekvenserna för just hyresrätten för att vi ska kunna stärka hyresrätten. Vi har tagit ett litet steg för att sänka skatten för hyresrätten, och vi har alltså en utredning på gång för att titta över de långsiktiga skatteeffekterna för hyresrätten. Vi kan diskutera de frågorna också. Men det måste vara ordning och reda, riktiga skatteprinciper och med ordning och reda i offentliga finanser.

Vad är alternativet till denna politik? Jo, säger Vänsterpartiet, vi ska satsa 3 miljarder varje år för att stödja upprustningar av miljonprogramsområdena. Då frågar jag så här: Innebär det att vi ska kompensera dem som redan rustat upp sina hus? Ska de som bor i miljonprogramsområden exempelvis hos Jönköpings kommunala bostadsbolag Vätterhem, områden med hög arbetslöshet, få kompensation i efterhand? De har redan gjort sina upprustningar. Ska de som har skött sig och skött om sina hus på ett bra sätt inte få någon hjälp från staten, medan de som inte har skött om sina hus hittills ska få ersättning? Är det de principerna som Vänsterpartiet vill ha i svensk fastighetsförvaltning?

Ni anslår 3 miljarder kronor. Det är stora belopp. Det räcker till 5–10 procent av upprustningskostnaderna enligt de beräkningar som Sabo har tagit fram. Det är alltså marginella stöd som ni åstadkommer med 3 miljarder, en summa som ni är ensamma i oppositionen att föreslå. Ni har inte ens stöd av era egna kamrater i Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det är en orealistisk politik. Det är en ekonomiskt felaktig politik, det skapar fel incitament, det skapar orättvisor. Det är ingen fungerande politik.

Det är det som är skillnaden mellan att vara i opposition och att vara i regeringsställning. Man måste ta ansvar inte bara för att förstå ett problem utan också för hur man ska hantera problemet.

Detta visar på att den politik som Vänsterpartiet föreslår är både ogenomförbar, för det finns ingen politisk majoritet för den, och felaktig, för den räcker ingenstans och den leder till felaktiga incitament i hela fastighetsförvaltningen. De som nu bor i upprustade fastigheter ska alltså bestraffas för att deras fastighetsägare har varit förutseende och skött om sina hus på ett bra sätt medan de som inte har det ska få en subvention av skattebetalarna – just de skattebetalare som bor i de nyupprustade lägenheterna. Är det den ordningen som Vänsterpartiet vill ha?

Anf. 91 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag förstår att när man inte har en politik som täcker ett viktigt område går man på offensiven. Jag vet inte om statsrådet har läst våra motioner. Där står att skattepengarna naturligtvis också ska gå till de områden i allmännyttan där det behövs upprustning. Det är det vi vill.

Dessutom säger vi att de som inte sköter sig, fastighetsägare eller kommuner som till exempel inte bygger nya bostäder till sina invånare, och fastighetsägare som sköter fastighetsbeståndet dåligt ska kunna vitesbeläggas. Om du har läst våra motioner kan du se det.

Min och mitt partis politik bygger inte på de orättvisor som högerregeringen har bidragit till under de senaste sex åren. Jag talar om klasskillnader, om att människor bor i områden där det är möjligt och där förhållandena är fruktansvärda. Det är de människor som har det värst i detta samhälle. Mitt parti hävdar rättvisa för dem också och inte bara för det fåtal som din politik har gynnat.

Jag är väldigt stolt och glad över att Vänsterpartiet ensamt står för den rätten. Det är inte som KD, som är underordnat ett stort moderparti, nämligen Moderaterna. Jag är helt övertygad om att man håller med Moderaterna i de flesta frågor, och man är underställd. Det är bättre att stå på sig, precis som Sabo, Boverket och Hyresgästföreningen med flera, som tycker som vi i den här frågan.

Det finns många branscher som tycker som vi och som säger att staten måste ta sitt eget ansvar. Det ansvaret kräver vi, precis som alla andra. Vad sedan andra partier tycker är inte väsentligt. Det väsentliga är hur människor har det.

Anf. 92 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Jag vill först deklarerat om människor bor med mögel och otjänlig boendemiljö ska Hyresgästföreningen, de boende eller kommunen direkt anmäla denna fastighet till hyresnämnden. Det finns instrument i form av tvångsförvaltningsåtgärder, och man kan också ta över hela förvaltningen av fastigheten. De instrumenten ska vi självklart använda om den typen av problem uppstår. Tyvärr finns det exempel där det har varit otjänlig boendemiljö och där varken Hyresgästföreningen eller kommunerna har agerat, vilket är mycket märkligt.

Jag har också stor respekt för all den oro som finns i många av de diskussioner som pågår just nu runt om i landet. Det finns positiva exempel men också mindre positiva exempel. Det är alltid svårt att lagstifta fram gott omdöme hos varje enskild aktör. Det är ett problem, och det ska jag gärna erkänna.

Vi måste hjälpas åt för att se till att man för den här processen framåt med så bra dialog och så bra diskussioner som möjligt. Vi har som sagt ett antal rättsliga instrument som ska spärra mot sådant som är felaktiga ageranden.

Jag tror dock att det också är viktigt att konstatera att det pågår en skatteutredning om hyresrättens långsiktiga förutsättningar. Vi har vidtagit vissa åtgärder redan, liksom vissa åtgärder på bostadsbidragsområdet. Vi behöver följa dessa frågor ytterligare, men vi måste hålla fast vid ett antal grundläggande principer. Vi får inte skapa system som gynnar den som inte har skött om sina fastigheter och missgynnar den som sköter om sina fastigheter. Det måste vara spelregler som är neutrala för olika typer av årgångar, så att man inte säger att bara för att huset är byggt ett visst årtal ska man få speciella subventioner. Man kan faktiskt inte se någon principiell skillnad på när husen byggdes.

Jag följer den här frågan mycket noggrant, och vi ska säkerligen diskutera vad vi kan göra ytterligare, men jag tror inte på den typ av sub-

ventioner som Vänsterpartiet har presenterat, för de leder inte till att man löser problemen utan bara till att andra skattebetalare måste betala stora summor. Man får då oftast effekter som man inte vill ha i första hand.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

EU-dokument

KOM(2013) 95 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett system för in- och utresa som har till syfte att registrera in- och utreseuppgifter för tredjelandsmedborgare som passerar EU-medlemsstaternas yttre gränser

KOM(2013) 96 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 562/2006 vad gäller användningen av systemet för in- och utresa och programmet för registrerade resenärer

KOM(2013) 97 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett program för registrerade resenärer

KOM(2013) 107 Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett stödprogram för rymdövervakning och spårning

Justitiekommitténs betänkanden

2012/13:JuU10 Straffrättsliga frågor

2012/13:JuU12 Kriminalvårdsfrågor

2012/13:JuU16 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2011

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2012/13:AU6 Åtgärder inom arbetslöshetsförsäkringen, m.m.

Utbildningsutskottets betänkande

2012/13:UbU5 Grundskolan

Civilutskottets betänkande

2012/13:CU7 Fastighetsrätt

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 5 mars

2012/13:311 Gröna utvecklingsstrategier och förändringar vid SLU

av *Tina Ehn* (MP)

till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

2012/13:312 Löneskillnaderna mellan män och kvinnor
av *Amineh Kakabaveh* (V)
till statsrådet Maria Arnholm (FP)

Prot. 2012/13:72
5 mars

2012/13:313 Bibliotekslån och författarsättning
av *Bengt Berg* (V)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2012/13:314 Kris för musikämnet på grundskolenivå
av *Hillevi Larsson* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 mars

2012/13:357 Hjälp av målsägandebiträde för att få skadestånd
av *Gunvor G Ericson* (MP)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:358 Påverkan på bostadsbyggandet av förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om bostadslåneavtal

av *Lars Eriksson* (S)
till statsrådet Stefan Attefall (KD)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

17 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 5 mars

2012/13:336 Nordiska gränshinder

av *Sven-Erik Bucht* (S)

till statsrådet Ewa Björling (M)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 mars.

Prot. 2012/13:72
5 mars

18 § Kammaren åtskildes kl. 19.55.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 15.59 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LARS FRANZÉN

/Eva-Lena Ekman

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
3 § Förnyad bordläggning	2
4 § Svar på interpellation 2012/13:274 om lärande- och vistelsemiljö på Sveriges fritidshem	3
Anf. 1 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	3
Anf. 2 MARIA STENBERG (S)	3
Anf. 3 HILLEVI LARSSON (S)	4
Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	5
Anf. 5 MARIA STENBERG (S)	6
Anf. 6 HILLEVI LARSSON (S)	7
Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	8
Anf. 8 MARIA STENBERG (S)	9
Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	10
5 § Svar på interpellation 2012/13:258 om lagstiftning för barnets rätt	10
Anf. 10 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	10
Anf. 11 AGNETA LUTTROPP (MP)	11
Anf. 12 HILLEVI LARSSON (S)	12
Anf. 13 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	13
Anf. 14 AGNETA LUTTROPP (MP)	14
Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S)	14
Anf. 16 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	15
Anf. 17 AGNETA LUTTROPP (MP)	16
Anf. 18 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	16
6 § Svar på interpellation 2012/13:265 om rättsliga påföljder vid stöld från folket	17
Anf. 19 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	17
Anf. 20 TERES LINDBERG (S)	18
Anf. 21 FINN BENGTTSSON (M)	18
Anf. 22 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	20
Anf. 23 TERES LINDBERG (S)	21
Anf. 24 FINN BENGTTSSON (M)	21
Anf. 25 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	22
Anf. 26 TERES LINDBERG (S)	23
Anf. 27 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	23
7 § Svar på interpellation 2012/13:281 om Kulturarvslyftet	24
Anf. 28 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	24
Anf. 29 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	24
Anf. 30 FINN BENGTTSSON (M)	25
Anf. 31 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	27
Anf. 32 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	28
Anf. 33 FINN BENGTTSSON (M)	28

Anf. 34 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	29
Anf. 35 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	30
Anf. 36 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	31
8 § Svar på interpellation 2012/13:282 om framtidens digitalisering av biografier	31
Anf. 37 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	31
Anf. 38 LARS OHLY (V)	32
Anf. 39 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	33
Anf. 40 LARS OHLY (V)	34
Anf. 41 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	35
Anf. 42 LARS OHLY (V)	36
Anf. 43 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSONH LILJEROTH (M)	36
9 § Svar på interpellation 2012/13:261 om Vattenfall och ägardirektiv	37
Anf. 44 Statsrådet PETER NORMAN (M)	37
Anf. 45 KENT PERSSON (V)	38
Anf. 46 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	38
Anf. 47 JENS HOLM (V)	40
Anf. 48 Statsrådet PETER NORMAN (M)	40
Anf. 49 KENT PERSSON (V)	42
Anf. 50 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	42
Anf. 51 JENS HOLM (V)	43
Anf. 52 Statsrådet PETER NORMAN (M)	43
Anf. 53 KENT PERSSON (V)	44
Anf. 54 Statsrådet PETER NORMAN (M)	45
10 § Svar på interpellation 2012/13:268 om bolånetak och amorteringskrav	45
Anf. 55 Statsrådet PETER NORMAN (M)	45
Anf. 56 ULLA ANDERSSON (V)	46
(forts.)	47
Ajournering	47
Återupptagna förhandlingar	47
10 § (forts.) Svar på interpellation 2012/13:268 om bolånetak och amorteringskrav	47
Anf. 57 Statsrådet PETER NORMAN (M)	47
Anf. 58 ULLA ANDERSSON (V)	48
Anf. 59 Statsrådet PETER NORMAN (M)	50
Anf. 60 ULLA ANDERSSON (V)	51
Anf. 61 Statsrådet PETER NORMAN (M)	51
11 § Svar på interpellation 2012/13:269 om bolånen	52
Anf. 62 Statsrådet PETER NORMAN (M)	52
Anf. 63 ULLA ANDERSSON (V)	53

Anf. 64	Statsrådet PETER NORMAN (M)	54
Anf. 65	ULLA ANDERSSON (V)	55
Anf. 66	Statsrådet PETER NORMAN (M)	56
Anf. 67	ULLA ANDERSSON (V)	57
Anf. 68	Statsrådet PETER NORMAN (M)	57
12 §	Svar på interpellationerna 2012/13:277, 278 och 297 om Nuonaffären	58
Anf. 69	Statsrådet PETER NORMAN (M)	58
Anf. 70	PER BOLUND (MP)	59
Anf. 71	EVA-LENA JANSSON (S)	60
Anf. 72	FREDRIK OLOVSSON (S)	61
Anf. 73	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	62
Anf. 74	Statsrådet PETER NORMAN (M)	63
Anf. 75	PER BOLUND (MP)	64
Anf. 76	EVA-LENA JANSSON (S)	65
Anf. 77	FREDRIK OLOVSSON (S)	66
Anf. 78	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	67
Anf. 79	LARS JOHANSSON (S)	68
Anf. 80	Statsrådet PETER NORMAN (M)	69
Anf. 81	PER BOLUND (MP)	70
Anf. 82	EVA-LENA JANSSON (S)	70
Anf. 83	FREDRIK OLOVSSON (S)	71
Anf. 84	LARS JOHANSSON (S)	71
Anf. 85	Statsrådet PETER NORMAN (M)	72
13 §	Svar på interpellation 2012/13:256 om upprustning av flerfamiljshus	73
Anf. 86	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	73
Anf. 87	AMINEH KAKABAVEH (V)	74
Anf. 88	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	75
Anf. 89	AMINEH KAKABAVEH (V)	76
Anf. 90	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	76
Anf. 91	AMINEH KAKABAVEH (V)	77
Anf. 92	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	78
14 §	Bordläggning	79
15 §	Anmälan om interpellationer	79
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	80
17 §	Anmälan om skriftligt svar på fråga	80
18 §	Kammaren åtskildes kl. 19.55	81

